

Põllumajandusministeerium
InterAct Projektid & Koolitus OÜ

**„Euroopa Kalandusfondi 2007–2013 Eesti
rakenduskava“ keskkonnamõju strateegilise
hindamise aruanne**

Juhtekspert: Madis Metsur

Koostamise kuupäev: 2. märts 2007

Tallinn 2007

Sisukord

Kokkuvõte.....	4
Eessõna.....	6
Sissejuhatus	7
1. KSH läbiviimise korraldamine	8
1.1. KSH objekt ja ulatus	8
1.2. KSH vajadus	8
1.3. KSH eesmärk	8
1.4. KSH läbiviimine	9
1.4.1. KSH osapooled.....	9
1.4.2. Ülevaade KSH programmi koostamisest.....	9
1.4.3. Konsultatsioonid osapooltega.....	10
2. KSH meetodika	11
2.1. Metodoloogia	11
2.2. Olulise negatiivse keskkonnamõju määratlemine.....	12
2.3. Eesmärkide analüüs ja indikaatorite valik	13
2.4. Alternatiivide hindamine ja võrdlus	13
3. Rakenduskava sisu ja eesmärgid.....	15
3.1. Rakenduskava sisu	15
3.2. Rakenduskava üldeesmärgid ja mõjuindikaatorid	16
3.2.1. Üldeesmärgid.....	16
3.2.2. Mõjuindikaatorid.....	18
3.3. Rakenduskava erieesmärgid	20
4. Eesti ja Euroopa Liidu keskkonnanäesmärgid.....	21
4.1. Üldised keskkonnakaitse suunad.....	21
4.2. Eesti arengu alusstrateegiad.....	22
4.2.1. Lissaboni strateegia ning Eesti majanduskasvu ja tööhõive tegevuskava 2005–2007 Lissaboni strateegia rakendamiseks	22
4.2.2. Göteborgi strateegia ja säästev areng	24
4.2.3. Säästev Eesti 21.....	24
4.3. Keskkonnanäesmärgid Eesti strateegilistes planeerimisdokumentides	25
4.3.1. Eesti keskkonnanäesmärgid aastani 2010.....	26
4.3.2. Eesti keskkonnanäesmärgid aastani 2030.....	27
4.3.3. Teisi olulisi strateegilisi dokumente.....	29
4.4. Rakenduskavaga seotud rahvusvahelised konventsioonid	33

5. Mõjutatava keskkonna kirjeldus.....	36
5.1. Mõjutatava keskkonna kirjeldus	36
5.1.1. Eestis elutsevad kalad.....	36
5.1.2. Läänemeri.....	38
5.1.3. Siseveekogud.....	41
5.1.4. Kaugpüügi alad.....	43
6. Kalastikku mõjutavad tegurid ja kalandusega seotud keskkonnamõjud	45
7. Rakenduskava keskkonnamõju hindamine.....	47
7.1. Piiriülene mõju.....	47
7.2. Keskkonnamõju telgede kaupa	47
7.2.1. I telg – kalalaevastiku kohandamine	47
7.2.2. II telg – vesiviljelus, sisevete kalandus, kalandustoodete töötlemine ja turustamine	49
7.2.3. III telg – üldist huvi pakkuvad meetmed.....	52
7.2.4. IV telg – kalanduspiirkondade jätkusuutlik areng.....	54
7.2.5. V telg – tehniline abi	56
7.2.6. Koondmõju.....	57
7.3. Alternatiivide võrdlus	58
7.3.1. 1. stsenaarium.....	58
7.3.2. 2. stsenaarium.....	58
7.3.3. 3. stsenaarium.....	59
8. Raskused KSH läbiviimisel	60
9. Rakenduskava seire	61
10. Avalikustamine.....	63
10.1. KSH programmi avalikustamine.....	63
10.2. KSH aruande avalikustamine.....	63
11. Kasutatud materjalid	64
Lisa 1. KSH programm	66
Lisa 2. KSH programmi täiendid	74
Lisa 3. KSH programmi avaliku arutelu protokoll	76
Lisa 4. KSH ümarlaual osalenute nimekiri	77
Lisa 5. Rakenduskavas kavandatavate tegevuste võimaliku kaasneva keskkonnamõju hindamise tabelid	78
Lisa 6. KSH aruande avalikustamise koosoleku protokoll	87
Lisa 7. KSH aruande avalikustamise käigus laekunud ettepanekud	91

Kokkuvõte

Ajavahemikul 2007–2013 toetatakse Euroopa Liidu liikmesriikide kalandussektorit Euroopa Kalandusfondist, mille kasutuselevõtuks Eestis koostas Põllumajandusministeerium „Eesti kalanduse strateegia 2007–2013“. Strateegia on tugiraamistikuks „Euroopa kalandusfondi 2007–2013 Eesti rakenduskava“ ehk „Eesti kalanduse rakenduskava 2007–2013“ koostamisel, millega määratletakse täpsemalt rahastatavad tegevused ning rahastamise mahud. Euroopa Kalandusfondi vahenditest toetatakse mere ja sisevete kalandust, sh vesiviljelus- ja kalatöötlemisalast tegevust, mille keskkonnamõjude kirjeldusele ja analüüsile keskendubki käesolev KSH. Lähtuvalt KSH programmist kaugpüügiga kaasnevaid keskkonnamõjusid KSH ei käsitle.

KSH ülesanne on kaasa aidata tasakaalustatud, Euroopa Liidu ja Eesti keskkonnapoliitikaga kooskõlas oleva rakenduskava koostamisele. KSH protsessi käigus käsitleti rakenduskava strateegilisi eesmärke ning hinnati rakendatavate telgede raames välja toodud kavandatavate tegevuste elluviimisega kaasneva võivat keskkonnamõju ja negatiivsete mõjude leevendusvõimalusi. Lisaks kavandatavatele tegevustele esitati täiendavaid tegevusi ning soovitusi negatiivse mõju ilmumise tõenäosuse vähendamiseks. Eesmärkide analüüsil tehti soovitusi täiendavate üldeesmärkide lisamise ja vastavate mõjuindikaatorite väljatoomise osas.

Hindamine lähtus Eesti ja EL asjakohastest õigusaktidest ja strateegilistest dokumentidest. KSH protsessi kaasati kalandusega seotud organisatsioonide, ettevõtete ja huvigruppide esindajad. Konkreetsete ettepanekud ning soovitusid tulenevad erinevate valdkondade ekspertidelt. Lähtuvalt rakenduskava väga üldsõnalisest iseloomust jäävad ka KSH ettepanekud ja soovitusid pigem suunavateks. Rakenduskava elluviimisega kaasnev reaalne keskkonnamõju sõltub konkreetsete investeeringute mahust erinevate telgede raames. KSH töögrupp eeldab, et täpsem keskkonnamõju hindamine toimub vajadusel projekti tasandil.

Eesti kalandusega kaasnevad ohud ja võimalused ning kalandussektori keskkonnavaldkonna eesmärgid on välja toodud mitmes kohalikus strateegilises planeerimisdokumendis. Ka Euroopa Kalandusfondi määrus annab selge suunise keskkonnakaalutluste arvesse võtmiseks rakenduskava meetmete ehk fondi rahade kasutamise plaanisel. Sektori majandamisel ja finantseerimisel tuleb pöörata oluliselt rohkem tähelepanu keskkonnakaitselistele, sh looduskaitsele küsimustele, et saavutada sektori pikaajaline jätkusuutlikkus. Sellest lähtuvalt tegi KSH tööühm ettepaneku täiendada rakenduskava strateegilisi üldeesmärke, kuivõrd hindamise aluseks olnud rakenduskava keskkonnatemaatika käsitlus on ebaselge. Et realselt tagada Eesti kalandussektori jätkusuutlikkus ning vähendada võimalikke kalandusega kaasnevaid keskkonnariske, soovib KSH tööühm lisada järgnevad üldeesmärgid:

- kalavarude hea seisund ja jätkusuutlik majandamine;
- kalandusega kaasnevate negatiivsete keskkonnamõjude minimeerimine.

Kõik seatud eesmärgid peavad olema konkreetsed ja mõõdetavad, varustatud asjakohaste ja reaalsete indikaatoritega. KSH tööühm pidas rakenduskavas välja toodud mõjuindikaatorite loetelu ebapiisavaks seatud eesmärkide tulemuslikkuse

hindamisel. KSH tulemusena on igale üldeesmärgi laiendile välja pakutud loetelu võimalikest indikaatoritest.

Rakenduskavas kavandatavate tegevuste elluviimisel ei ole ette näha olulist negatiivset keskkonnamõju Eestist väljaspool, eeldatav piiriülene mõju on positiivne või neutraalne. Telgede raames välja toodud võimalike tegevuste Eesti-sisest keskkonnamõju rakenduskava praegusel tasandil oli sageli raske määratleda. Rakenduskava üldsõnalisusest tulenes ka hindamise vastav üldistusaste. Kokkuvõtlikult on kavandatavate tegevustega kaasnev oluline keskkonnamõju pigem positiivne ja neutraalne, kuid antud hinnang põhineb eeldusel, et rahade konkreetsem suunamine toimub keskkonna suhtes vastutustundlikult, järgides kõiki keskkonnanõudeid ning Eesti keskkonnanõudeid toodud käitumispõhimõtteid. Euroopa Kalandusfondi meetmete rakendamisel tuleb samas selgemalt ühildada Põllumajandusministeeriumi ja Keskkonnaministeeriumi jõupingutused kalanduse, põllumajanduse ja veekaitse valdkondades. Seega, kui toetuste kasutusel järgitakse ka keskkonnakaitselisi põhimõtteid, võib Euroopa Kalandusfondi investeeringute mõju Eesti kalandussektorile pidada ainult positiivseks.

Alternatiividena käsitles KSH töögrupp kolme järgnevat arengustsenaariumi:

- 1. stsenaarium: Euroopa Kalandusfondi toetus Eestile ei avane ning rakenduskava ei viida ellu;
- 2. stsenaarium: rakenduskava käivitub 23. jaanuari 2007 tööversiooni alusel;
- 3. stsenaarium: rakenduskava käivitub täiendatud versiooni alusel, kus on arvesse võetud eelhindamise ja KSH ettepanekuid, sh viidud sisse keskkonnanõudeid ja vastavad tegevused.

Kui esimese stsenaariumi käivitumisel jätkuks kogu Eesti kalandussektori probleemne olukord koos ohuga kalavarude seisundi jätkuvaks halvenemiseks ning mitmete teiste keskkonnaprobleemide püsimisega, siis teise stsenaariumi suureks eeliseks on Eesti kalandussektori konkurentsivõime tõstmine. Teise stsenaariumi peamine puudujääk on keskkonnaküsimuste paremaks lahendamiseks ja kalavarude hea seisundi toetamiseks ja parandamiseks suunatud tegevuste ebamäärane staatus rakenduskavas, selgusetuks jääb, kui läbivalt ja millises mahus soovitakse realselt ellu viia kalandusega kaasnevat negatiivset keskkonnamõju vähendavaid tegevusi. Selge positiivse keskkonnamõjuga on kolmas stsenaarium, mille puhul eeldatakse, et Eesti kasutab EKF-i abi vastutustundlikult.

Kui rakenduskava täiendatakse KSH poolt soovitatud keskkonnanõude, vastavate tegevuste selge väljatoomise ja aruande erinevates osades nimetatud ettepanekutega, arvestades mõjuhindamise tulemusi, töötatakse välja tõhus seiresüsteem ning oluliselt parandatakse erinevate sektorite ning ametkondade omavahelist koostööd, siis võiks oodata Eesti kalandussektori tasakaalustatud arengut ja positiivseid tulemusi nii majandus-, sotsiaal- kui ka keskkonnavaldkonnas.

Eessõna

Meie kalandus on Eesti iseseisvusperioodil oluliselt muutunud. Rannakalade varu võeti täielikult kasutusele juba 1990. aastate esimesel poolel ning traalpüük saavutas oma maksimumi 1997. aastal. Enamiku töonduskalade varu on vähenenud ja varu kasutamine on maksimaalsel lubataval tasemel või üleekspluateeritud. Kalahindade märgatavalt aeglasem tõus võrreldes püügiga seotud kuludega on kalandussektori olukorda veelgi halvendanud.

Enamus Eesti kalasaagist pärineb Läänemerest. Olulisel kohal on ka kaugpüügi saak peamiselt Atlandi ookeani põhjaosast. Mahult väiksema, kuid väärtusliku osa moodustab sisevete, peamiselt Peipsi järve kalasaak.

Kalandus sõltub veekogude ja ökosüsteemi seisundist ning majanduse arengust; kalapopulatsioonid on heas seisus, kui kalavarud suudavad hoolimata töonduspüügi survest end looduslikult taastoota. Kõige halvemas olukorras on Läänemeri, kus lisaks kalavaru vähenemisele halveneb ka selle kvaliteet. Läänemere kalade tervislikkus toiduks kasutamisel on mitmetes uuringutes kahtluse alla seotud. Sisevee kalavarud on paremas seisundis, kuid ka Peipsis vähenevad mitmete töonduskalade varud. Võrtsjärve seisund sõltub suuresti põllumajandusest tulevast koormusest. Kalanduse arendamise tulemuslikkus Läänemerel ja Peipsil sõltub koostööst Läänemeremaade ja Venemaaga, Eesti-siseselt aga erinevate sektorite ja ametkondade omavahelisest koostööst.

Eesti majanduse areng suurendab riske kalavarudele näiteks põlevkiviõli tootmise laiendamisega kaasneda võiva avariiriskiga õli veol Läänemerel. Seni on lahenduseta hüdroenergia kasutamise soov ja siirdekaldade sigimispaijade kaitse vajaduse vastuolu, sellest tuleneva looduslike lõhepopulatsioonide hävimise võimalusega esiteks Soome lahes ja pikemas perspektiivis kogu Läänemerel. Siseveekogude kalamajandusele on oluliseks riskiks ka intensiivne loomakasvatus. Kui suurfarmide sõnnikut ei suudeta keskkonnaohutult kasutada, suureneb veekogude äkkreostuse oht koos kalade hukkumisega.

Väikeste veekogude kasutamine vesiviljeluses võib järelemõtlematul tegevusel kaasa tuua nende seisundi halvenemise (sealhulgas vee vooluhulga vähenemise kalade looduslikes elupaikades vee kogumisel kalatiikidesse, kalasöötadest pärineva täiendava reostuskoormuse jne) ning avaliku kasutamise tingimuste halvenemise. Olulistel kalajõgedel asuvad kalamajandid kujutavad endast ka potentsiaalset ohullikat kalahaiguste levimisel loodusesse. Tähelepanelik tuleb olla ka allikate vee kasutuselevõtul, et mitte rikkuda looduslikke allikaid ja piirata neile juurdepääsu.

Sissejuhatus

Ajavahemikul 2007–2013 toetatakse Euroopa Liidu liikmesriikide kalandussektorit Euroopa Kalandusfondist. Fondi kasutuselevõtuks Eestis koostati „Eesti kalanduse strateegia 2007–2013“ (Vabariigi Valitsuse poolt heaks kiidetud 1. märtsil 2007), milles määratletakse liikmesriigi tegevuse prioriteetidid. Eesti kalanduse strateegia ülesanne on tagada kalanduse arenguks antava abi kooskõla ühenduse strateegiasuuniste ning muude prioriteetidega. Strateegia hõlmab ajavahemikku 2007–2013 ja on tugiraamistikuks „Euroopa kalandusfondi 2007–2013 Eesti rakenduskava“ ehk edaspidi siinses dokumendis „Eesti kalanduse rakenduskava 2007–2013“ koostamiseks, millega määratletakse täpsemalt rahastatavad tegevused ning rahastamise mahud.

Eesti Põllumajandusministeerium korraldab „Eesti kalanduse rakenduskava 2007–2013“ eelhindamise, mille üks osa on rakenduskava elluviimisega kaasneva keskkonnamõju strateegiline hindamine (edaspidi KSH). Hindajad on valitud riigihanke teel. Eelhindamise ja keskkonnamõju strateegilise hindamise teostab InterAct Projektid & Koolitus OÜ koostöös MTÜ Eesti Loodushoiu Keskuse ja Audacon OÜ-ga. Eelhindamise ja KSH töörühmad töötavad iseseisvalt ning esitavad eraldi hindamisaruanded.

Keskkonnamõju strateegilise hindamise aluseks on rakenduskava tööversioon seisuga 23. jaanuar 2007. Hindamine viidi läbi 2007. aasta jaanuari lõpust märtsi alguseni. Märtsi keskel oli KSH aruanne läbivaatamisel rakenduskava koostaja juures. *KSH aruanne läbib avalikustamise eeldatavalt märtsi lõpust aprilli keskpaigani, millele järgneb, avalik arutelu. Aprillis korrigeeritakse dokumenti vastavalt avalikustamise käigus esitatud täiendus- ja muudatusettepanekutele.*

1. KSH läbiviimise korraldamine

1.1. KSH objekt ja ulatus

Keskkonnamõju strateegilise hindamise objekt on „Euroopa kalandusfondi 2007–2013 Eesti rakenduskava“ ehk edaspidi siinses dokumendis „Eesti kalanduse rakenduskava 2007–2013“ eesmärgid ja nende alusel kavandatavad tegevused. KSH korraldatakse samaaegselt rakenduskava koostamisega, hindamise alusena kasutatakse rakenduskava tööversiooni seisuga 23. jaanuar 2007.

Keskkonnamõju strateegiline hindamine viiakse läbi vastavalt Põllumajandusministeeriumi ja InterAct Projektid & Koolitus OÜ vahelisele lepingule ja selle alusel koostatud KSH programmile ning selle täiendile.

KSH käigus analüüsitakse rakenduskava eesmäärke, kavandatavaid meetmeid ja tegevusi, nende elluviimisega kaasneda võivad olulist keskkonnamõju, antakse soovitusi rakenduskava erinevate osade, sh eesmärkide, indikaatorite ja meetmete täpsustamiseks. KSH analüüsisitasand tuleneb rakenduskava täpsusastmest.

1.2. KSH vajadus

Rakenduskava elluviimisega kaasneva keskkonnamõju strateegilise hindamise vajadus tuleneb Euroopa Parlamendi ja Nõukogu direktiivist 2001/42/EÜ teatavate kavade ja programmide keskkonnamõju hindamise kohta ning Keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seadusest (RT I 2005, 15, 87, viimane redaktsioon RT I 2006, 58, 439). KSH algatas põllumajandusminister oma käskkirjaga 21. novembril 2006.

1.3. KSH eesmärk

KSH ülesanne on kaasa aidata tasakaalustatud, Euroopa Liidu ja Eesti keskkonnapoliitikaga kooskõlas oleva rakenduskava koostamisele.

Rakenduskava keskkonnamõju strateegilise hindamise eesmärgid on järgmised:

- keskkonnaküsimuste integreerimine rakenduskavasse;
- rakenduskava kooskõlla viimine EL keskkonnapoliitikaga;
- rakenduskava keskkonnamõjude kaardistamine ning vastavalt sellele hinnangu andmine rakenduskava strateegilisele osale ja soovitude esitamine keskkonnamõjude vähendamiseks;
- rakenduskava prioriteetsete suundade hindamine keskkonna seisukohast.

1.4. KSH läbiviimine

1.4.1. KSH osapooled

Strateegilise planeerimisdokumendi algataja ja koostaja: EV Põllumajandusministeerium

Järelevalve teostaja: EV Keskkonnaministeerium

Huvitatud osapooled: Põllumajandusministeerium, Keskkonnaministeerium, Keskkonnainspeksioon, Veterinaar- ja Toiduamet, Põllumajanduse Registrate ja Informatsiooni Amet, TÜ Eesti Mereinstituut, Eesti Mereakadeemia, Eesti Maatülikooli veterinaarmeditsiini ja loomakasvatuse instituut, Eesti Kalurite Liit, Eesti Kalakasvatajate Liit, Eesti Vähikasvatajate Tulundusühistu, Eesti Kaugpüüdjate Liit, Eesti Kalaliit, Eesti Kalaspordi Liit, Eesti Loodushoiu Keskus, Eesti Roheline Liikumine, Eestimaa Looduse Fond, Eesti Keskkonnaühenduste Koda, kalandussektoris hõivatud isikud, kalanduspiirkondade elanikkond, looduskaitstjad, ühiskond.

Hindaja (ekspert): InterAct Projektid & Koolitus OÜ

Juhtekspert: Madis Metsur (madis@maves.ee)

Ekspertgrupi liikmed: Jaak Tambets, Tiit Paaver, Markus Vetemaa, Meelis Tambets

Täiendavad eksperdid: Ahto Järvik, Taavi Nuum, Toivo Orgusaar, Aarne Liiv, Valdur Noormägi

KSH aruande koostajad: Tea Jänes, Age Poom

Koostaja kontaktandmed:
EV Põllumajandusministeeriumi
kalamajandusosakond
Address: Lai 39/41
Kontaktisik: Juhani Papp
Telefon: 6256 265
E-post: juhani.papp@agri.ee

Hindaja kontaktandmed:
InterAct Projektid & Koolitus OÜ
Address: Adamsoni 2, 10137 Tallinn
Kontaktisik: Maarja Unt
Telefon: 6533 522
Faks: 6533 552
E-post: maarja@interact.ee

1.4.2. Ülevaade KSH programmi koostamisest

Põllumajandusministeerium algatas „Eesti kalanduse rakenduskava 2007–2013“ keskkonnamõju strateegilise hindamise 21. novembril 2006. aastal kirjaga nr 207. Hindaja koostas koos rakenduskava koostajaga KSH programmi (lisa 1), mille avalik väljapanek toimus 24. novembrist 13. detsembrini 2006. KSH programmi avalik arutelu peeti 14. detsembril 2006 Põllumajandusministeeriumis. Programmi avalikustamise perioodil, sh avalikul arutelul, ei laekunud ei koostajale ega hindajale

ettepanekuid programmi täiendamiseks. Programmi avaliku arutelu protokoll on esitatud lisas 3.

Järelevalvaja kiitis programmi heaks 18. jaanuaril 2007 kirjaga nr 13-3-1/15884-2 koos nõudega lisada programmile täiendid järelevalvaja poolt nõutavate muudatuste sisseviimiseks. Programmi täiendid on toodud lisas 2.

1.4.3. Konsultatsioonid osapooltega

KSH koostamise käigus kaasati ekspertgrupi liikmete kõrval rakenduskava analüüsi ka huvigruppe – Eesti Loodushoiu Keskus, Eesti Roheline Liikumine, Eesti Mereakadeemia, Eesti Kalaliit, Eesti Kalurite Liit, Eesti Kalakasvatajate Liit. Saadud arvamusi käsitleti täiendava alusmaterjalina rakenduskava ja selle elluviimisega kaasnedavate mõjude hindamisel.

21. veebruariks kutsuti kokku KSH ümarlaud, mille eesmärk oli huvitatud osapoolte üheaegne kaasamine KSH protsessi. Ümarlaul osalenute nimekiri on toodud aruande lisas 4. Ümarlaul tulid arutluse alla rakenduskava üldeesmärgid ja nende kooskõla Euroopa Liidu ja Eesti ning Euroopa Kalandusfondi määruses nimetatud keskkonnaeesmärkidega; mõjuindikaatorid üldeesmärkide täitmise jälgimiseks ning rakenduskavas loetletud võimalikud rahastatavad tegevused. Põllumajandusministeeriumilt küsiti täpsustust käesoleva rakenduskava versiooni võimalike tulevaste muudatuste ning meetmekirjelduste ja tegevusloendi täpsustamise kohta. Ümarlaul ja selle järgnevalt kogunenud suulisi ja kirjalikke ettepanekuid ning arvamusi huvitatud osapooltelt võeti arvesse KSH aruande koostamisel. Ümarlaura töömaterjali, protokollid ja hiljem osalenute poolt saadetud tegevuste prioriteetsuse hindamistabelitega on võimalik tutvuda hindaja juures (kontaktandmed peatükis 1.4.1).

2. KSH metoodika

2.1. Metodoloogia

KSH läbiviimisel lähtuti Eesti ja Euroopa Liidu asjakohastest õigusaktidest ning Eesti kalanduse rakenduskava 2007–2013 keskkonnamõju strateegilise hindamise programmist. Määravaks õigusaktiks on Keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seadus. Lisaks lähtuti Euroopa Liidu Nõukogu määrusest nr 1198/2006 Euroopa Kalandusfondi kohta ja selle rakendusmääruse tööversioonist seisuga 24. juuli 2006. Eesti keskkonnaeesmärkide ja tegevussuundadega arvestamisel lähtuti „Eesti keskkonnastrateegiast aastani 2010“, „Eesti keskkonnastrateegiast aastani 2030“ ning viimasest lähtuvast „Eesti keskkonnategevuskavast 2007–2013“.

Keskkonnamõju strateegiline hindamine lähtub keskkonnamõju strateegilise hindamise nõuetest (Euroopa Parlamendi ja Nõukogu direktiiv 2001/42/EÜ „Teatavate kavade ja programmide keskkonnamõju hindamise kohta“). Juhinduti ka Vabariigi Valitsuse 13. detsembri 2005 määrusest nr 302 „Strateegiliste arengukavade liigid ning nende koostamise, täiendamise, elluviimise, hindamise ja aruandluse kord“ ja Rahandusministeeriumi juhise „Strateegilise planeerimise käsiraamat“ ning asjakohastest Euroopa Liidu juhistest (*Handbook on SEA for Cohesion Policy 2007-2013*, *Methodological Working Papers for the new Programming period, 2007-2013*, *Draft working paper on Ex Ante Evaluation for the European Fisheries Fund*).

Euroopa Liidu eelarveperioodil 2007–2013 toetatakse ühenduse kalandussektorit uue fondi – Euroopa Kalandusfondi (EKF) vahenditest. 27. juunil 2006 võttis nõukogu vastu määruse Euroopa Kalandusfondi kohta ajavahemikuks 2007–2013, mis asendab seni kehtinud määruse Kalanduse Arendusrahastu (FIFG) kohta. Euroopa Kalandusfondi vahendite kasutamise strateegiliseks dokumendiks on „Eesti kalanduse strateegia 2007–2013“ ning rakendusdokumendiks „Eesti kalanduse rakenduskava 2007–2013“. Strateegia ja selle lisade ning alusuuringutega on võimalik tutvuda Põllumajandusministeeriumi koduleheküljel <http://www.agri.ee/ekf>.

KSH ehitati üles keskkonnamõju hindamise põhimõtetele, mille raames käsitleti ratsionaalse otsustusprotsessi kõiki etappe, et siduda võimalikud keskkonnakaalutlused rakenduskava eesmärkide ja tegevustega. Rakenduskavas välja toodud tegevuste võimaliku keskkonnamõju analüüs põhineb eksperthinnangutel. KSH protsessis kaasatud ekspertide loend on esitatud peatükis 1.4.1. Hindamisse ja ettepanekute tegemisse kaasati ka huvitatud osapooli (peatükk 1.4.3). Huvigruppe samaaegselt koondav KSH ümarlaud toimus 21. veebruaril 2007. a Põllumajandusministeeriumis, osalenute nimekiri on toodud lisa 4.

Rakenduskava hindamisel eeldati, et Euroopa Kalandusfondi abil rahastatavate projektide puhul juhindutakse ühise kalanduspoliitika hea juhtimistava põhimõtetest ning tagatakse tegevuste vastavus keskkonnanõuetele.

KSH protsessi käigus hinnati rakenduskava strateegilisi eesmärke ning rakendatavate telgede raames välja toodud kavandatavate tegevuste elluviimisega kaasneva võimaliku keskkonnamõju ja negatiivsete mõjude leevendusvõimalusi. Peamiseks meetodiks oli

keskkonnajuhtimise põhimõtete rakendamine strateegilisel planeerimisel ja juhtimisel. Töö käigus käsitleti ka rakenduskavas toodud sektori hetkeolukorra SWOT-analüüsi tugevaid ja nõrku külgi, vastav tegevus oli abiks hindamise teostamisel. Eesmärkide analüüsil tehti soovitusi täiendavate üldeesmärkide lisamise ja vastavate mõjuindikaatorite välja toomise osas (peatükk 3.2).

Tegevuste võimalikku mõju keskkonnale vaadeldi telgede kaupa. Kavandatavatele tegevustele lisaks esitati alternatiivseid ja täiendavaid tegevusi ning soovitusi negatiivse mõju ilmnemise tõenäosuse vähendamiseks; hinnati erinevate tegevuste võimalikku koosmõju ja rakenduskava koondmõju (peatükk 7). Tehti ka üldisemaid ettepanekuid rakenduskava positiivse keskkonnamõju suurendamiseks ja võimalike negatiivsete keskkonnamõjude vältimiseks.

Kokkuvõtvalt on rakenduskava abil toetatavate tegevuste potentsiaalselt mõjutatavad valdkonnad ja mõju karakteristikud esitatud tabelitena lisa 5. Hindamistabelid on pigem illustratiivne kui sisuline, tulenevalt rakenduskava üldsõnalisusest ja sellele vastavast hindamise üldistusastmest. Hindamistabelite koostamisel määrati peamised olulisemad mõjuvaldkonnad, hinnati kavandatavate tegevustega kaasneva võimaliku otsese või kaudse mõju suunda, ruumilist ulatust, ajalist kestust ja ajas kumuleeruvust, tegevust/suurust ning mõju olulisust.

KSH töörühm ja eelhindamise töörühm töötasid iseseisvalt ning esitavad eraldi hindamisaruanded.

2.2. Olulise negatiivse keskkonnamõju määratlemine

Keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse §5 määratleb olulise keskkonnamõju järgmiselt: „Keskkonnamõju on oluline, kui see võib eeldatavalt ületada tegevuskoha keskkonnataluvust, põhjustada keskkonnas pöördumatuid muutusi või seada ohtu inimese tervise ja heaolu, kultuuripärandi või vara”.

Eelnimetud seaduses ja selle juurde kuuluvas määruses on toodud tegevuste nimekirjad ja läviväärtused, millega kaasneb oluline keskkonnamõju (KSH on kohustuslik), ning loetletud tegevused, mille puhul tuleb kaaluda olulise keskkonnamõju tekkimise võimalust.

Tegevuskoha keskkonnataluvuse ületamist saab esmaselt hinnata keskkonnaseisundi normide (standardite) abil. Keskkonnanormide ületamisega kaasneb üldjuhul alati oluline negatiivne keskkonnamõju, mis võib seada ohtu nii inimese tervise kui ka eluslooduse. Normide ületamist kavandatava tegevuse mõjul (kalavarude üleekspluateerimist, veekogu reostumist, vee liigvähendamist, liikide hävimist jms) tuleb vältida. Keskkonnakahju võib aset leida ka tegevusetuse ja vastutustunde puudumise tagajärjel. Sageli kaasneb oluline keskkonnakahju, inimeste vara ja kultuuripärandi rikkumine igasuguse hoolimatu arendustegevuse tagajärjel. Pöördumatud muutused keskkonnas on näiteks liikide hävitamine, kaitset väärivale elupaikade hävitamine, vee reostamine püsivate ohtlike ainetega, miljööväärusliku

ala (näiteks allika või veekogu ümbruse) rikkumine. Harjumuspärase elukeskkonna rikkumine häirib inimeste heaolu.

Rajatise keskkonnanõuetele (näiteks heidete ehk „toruotsa nõuetele”) vastavuse tagamine ei välista alati olulist negatiivset keskkonnamõju. Seepärast tuleb olulise negatiivse keskkonnamõju prognoosimisel vastata küsimusele: kas kavandatav tegevus võib kaasa tuua keskkonna reostumise (keskkonnanormide ületamise) või muu elukeskkonna lubamatu halvenemise.

2.3. Eesmärkide analüüs ja indikaatorite valik

Keskkonnateemade paremaks integreerimiseks ning eesmärkide mõõdetavuse printsiibist lähtudes tegi KSH töörühm ettepanekuid ja soovitusi üldeesmärkide (strateegiliste eesmärkide) täiendamiseks ning vastavate mõjuindikaatorite lisamiseks rakenduskavasse (peatükis 3.2).

Strateegilised eesmärgid on eesmärgid, mida tahetakse saavutada dokumendi kehtivuse perioodil. Strateegilised eesmärgid väljendavad arengukava elluviimise perioodil taotletavat mõju. Seega peavad strateegilised eesmärgid olema konkreetsed ehk sisaldama kvantitatiivset, kvalitatiivset ja/või ajalist mõõdet nende saavutamise hindamiseks. Eesmärkidele tuleb lisada indikaatorid, mille alusel on võimalik mõõta või hinnata eesmärkide saavutamist. Lõpptulemus ei pea väljendama vaid ühe ministeeriumi pädevusala, kuid ministeerium peab olema võimeline lõpptulemust teatud ulatuses mõjutama.

Eesmärkide mõjuindikaatorite kindlaks määramine suunab asjakohaste tegevuste ja prioriteetide valikut. Hea keskkonnaseisund ja ressurside jätkusuutlik majandamine on muutumas järjest olulisemaks konkurentsifaktoriks. Et arenguga ei kaasneks keskkonnaseisundi halvenemist, on kiire majandusliku ja sotsiaalse arengu ajajärgul keskkonnakaitsele tähelepanu pööramine järjest olulisem. Ökoloogiline tasakaal on ühiskonna jätkusuutlikkuse keskne tingimus. KSH töörühm esitas mitmeid soovitusi keskkonnatemaatika konkreetsemaks ja selgemaks integreerimiseks rakenduskavasse. Eesmärkide põhjendatus ning soovituslikud muudatused on esitatud peatükis 3.2.1. Soovituslikud võimalikud mõjuindikaatorid ja keskkonnaindikaatorid käesoleva rakenduskava kontekstis on välja toodud peatükis 3.2.2. Esitatud indikaatorite valik põhineb „Eesti keskkonnastrateegias aastani 2030“ ja aruandes „Eesti vooluveekogude tüpoloogia, võrdlustingimused, seire ning ökoloogilise seisundi klassifikatsioon“ välja toodud kalavarude olukorda iseloomustavatel indikaatoritel ning ekspertarvamustel.

2.4. Alternatiivide hindamine ja võrdlus

Alternatiivsete arengustsenaariumide leidmisel lähtuti põhimõttest, et stsenaariumid peavad olema realistlikud. Lisandus võimalus, et rakenduskava elluviimine osutub võimatuks. Kokku hinnati ja võrreldi kolme alternatiivset stsenaariumi:

- 1. stsenaarium: Euroopa Kalandusfondi toetus Eestile ei avane;

- 2. stsenaarium: rakenduskava käivitub 23. jaanuari 2007 tööversiooni alusel;
- 3. stsenaarium: rakenduskava käivitub täiendatud versiooni alusel.

Esime stsenaarium kirjeldab rakenduskavast loobumise olukorda, mille tulemusel Euroopa Kalandusfondi investeeringud Eesti kalandusse puuduksid. Teine stsenaarium vaatab võimalikku olukorda lähtuvalt rakenduskava 23. jaanuari 2007 tööversioonis välja toodud eesmärkidest ja tegevustest. Kolmas stsenaarium eeldab, et olemasolevasse rakenduskava versiooni viiakse sisse keskkonnaeesmärgid ning vastavad tegevused. Alternatiivide võrdlus on esitatud peatükis 7.3. Kogu alternatiivide võrdlus on illustratiivse iseloomuga, sest rakenduskava elluviimine ei ole määratletud konkreetsete projektide ega tegevuste nimekirjadega.

3. Rakenduskava sisu ja eesmärgid

3.1. Rakenduskava sisu

Kalanduse rakenduskava on Vabariigi Valitsuse ja Euroopa Komisjoni poolt kinnitatav dokument, mille eesmärk on kavandada aastateks 2007–2013 Euroopa Kalandusfondist (EKF) rahastatavad abikõlblikud tegevused ning nende rahastamise maht ja tingimused kalanduse arendamise valdkonnas. Rakenduskava koostatakse „Riigi eelarvestrateegia 2007–2010“ väljatöötamise raames, et kavandada Euroopa Liidu fondide vahendid ja Eesti riigi omavahenditest rahastatavad tegevused kooskõlas. Rakenduskava otsesed lähtealused on „Eesti kalanduse strateegia 2007–2013“ ja „Põllumajandusministeeriumi valitsemisala arengukava 2007–2010“. Rakenduskavas sisalduvad põhiseisukohad on aluseks rakenduskava elluviimiseks rakendusskeemide ja vajalike ressursside planeerimisel ning riikliku õigusliku raamistiku ettevalmistamisel.

Rakenduskava põhineb viiel EKF-i teljel ehk prioriteetsel suunal:

- 1) kalalaevastiku kohandamine;
- 2) vesiviljelus, sisevete kalandus, kalandustoodete töötlemine ja turustamine;
- 3) üldist huvi pakkuvad meetmed;
- 4) kalanduspiirkondade jätkusuutlik areng;
- 5) tehniline abi.

Rakenduskava sisaldab kalandussektori analüüsi; kava üld- ja erieesmäärke ning ülevaadet indikaatoritest, millega kavandatakse eesmärkide täitmist seirata; informatsiooni kava prioriteetsete suundade ning nende raames kavandatavate rakenduskava üldeesmärkidele vastavate meetmete ja tegevuste kohta olenemata asjaolust, kas kõiki neid tegevusi rahastatakse aastatel 2007–2013 EKF-i vahenditest või mitte; kava rahastamismahu ja rakendussüsteemi kirjeldust.

KSH kommentaar ja ettepanek

Rakenduskava praegune tööversioon jääb üldsõnaliseks: tegelik meetmete prioriteetsus ja rahastamise maht on ebaselged, sest mahud on toodud vaid telgede raames; võimalike abikõlblike tegevuste loend on sageli umbmäärane, hõlmates potentsiaalselt väga laia tegevusampluaad; praegune mõjuindikaatorite loend ei võimalda seirata iga eesmärgi täitmise efektiivsust; tulemusnäitajatena esitatud indikaatorid on sageli sisult väljundindikaatorid, sest peegeldavad kavandatavate projektide arvu, mitte sisulist mahtu või tulemust. Nii jääb ka ebaselgeks, kui läbivalt ja millises mahus soovitakse realselt ellu viia kalandusega kaasnevat negatiivset keskkonnamõju vähendavaid tegevusi. Rakenduskavas toodud hetkeolukorra SWOT-analüüs, millele peaksid tuginema seatud eesmärgid, vajab kriitilist korrigeerimist. Lisaks esineb rakenduskavas korduvalt probleeme seoses mõtte sõnastamise selguse, õigekeelsuse ja terminoloogiaga (nt õige on mereohutus laevaohutuse asemel, traalpüük traali asemel, kalastussuremus tööndusliku suremuse asemel). Et rakenduskaval oleks enam praktilist ja suunavat väärtust rakendusskeemide ja vajalike ressursside planeerimisel, peaks oluliselt tõstma kava sisulist kvaliteeti.

3.2. Rakenduskava üldesmärgid ja mõjuindikaatorid

3.2.1. Üldesmärgid

„Eesti kalanduse strateegia 2007–2013“ ja selle alusel koostatava rakenduskava peamine eesmärk on kalapüügisektori restruktureerimine tagamaks jätkusuutlik majandamine kalandussektoris ja kalanduses hõivatud isikute sissetuleku tõus.

Rakenduskavas toodud üldesmärgid on järgmised:

- kalanduse kui majandusharu arendamine;
- kalavarude säästlikum majandamine;
- kala ja kalatoodete tarbimise propageerimine;
- konkurentsivõime tõstmine;
- sotsiaalmajandusliku struktuuri mitmekesistamine ja traditsioonide säilitamine.

KSH kommentaar ja ettepanekud

Strateegilised eesmärgid on eesmärgid, mida tahetakse saavutada dokumendi kehtivuse perioodil. Strateegilised eesmärgid väljendavad arengukava elluviimise perioodil taotletavat mõju. Lõpptulemus ei pea väljendama vaid ühe ministeeriumi pädevusala, kuid ministeerium peab olema võimeline lõpptulemust teatud ulatuses mõjutama.

Vastavalt „Eesti keskkonnanstrateegiale aastani 2010“ on riigi keskkonnapoliitika elluviimine suunatud majanduse, sotsiaalsfääri, looduskasutuse ja keskkonnakaitse tasakaalustatud arengule, selle saavutamiseks hästitoimiva institutsionaalse süsteemi loomisele ning keskkonnakaitseks eraldatavate vahendite sihipärasele ning läbimõeldud kasutamisele. Keskkonnanstrateegias määratletud keskkonnaneesmärkide saavutamiseks on esmase tähtsusega looduskapitali väärtuse mõistmine kogu ühiskonna poolt ja keskkonnateadlikkuse ja sellele vastava käitumise edendamine kogu ühiskonnas.

Eesti Vabariigi prioriteetsed keskkonnavaldkonnad kooskõlas Euroopa Liidu keskkonnavalaste prioriteetidega on järgmised :

- 1) keskkond, tervis ja elu kvaliteet;
- 2) maastike ja elustiku mitmekesisuse säilitamine;
- 3) loodusvarade säästlik kasutamine ja jäätmetekke vähendamine;
- 4) kliimamuutuste ärahoidmine ja õhu kvaliteet.

Eesti eesmärk kalastiku osas vastavalt „Eesti keskkonnanstrateegiale aastani 2030“ on kalapopulatsioonide hea seisundi ning kalaliikide mitmekesisuse tagamine ja kalapüügiga kaasneva kaudse negatiivse mõju ökosüsteemile vältimine. Lisaks annab keskkonnanstrateegia suuniseid kalavarude majandamiseks: kalavarude majandamisel lähtuda ökosüsteemist kui tervikust; kalapopulatsioonid on heas seisus, kui kalavarud suudavad hoolimata töönduspüügi survest end looduslikult taastoota.

Euroopa Kalandusfondi määruse alusel on fondist tulev abi suunatud järgmistele tegevussuundadele :

- ühise kalanduspoliitika toetamine, tagamaks vee-elusressursside sellise kasutamise ja vesiviljeluse toetamise, mis kindlustab majandusliku, keskkonna ja sotsiaalse säästvuse;
- vee-elusressursside ja ühenduse kalalaevastiku püügivõimsuse vahelise säästva tasakaalu edendamine;
- sisevete kalapüügi säästva arengu edendamine;
- tegevstruktuuride konkurentsivõimelisuse tugevdamine ja majanduslikult elujõuliste ettevõtete arengu toetamine kalandussektoris;
- keskkonna ja loodusressursside kaitse ja parandamise edendamine, kui see on seotud kalandussektoriga;
- elukvaliteedi parandamine ja säästva arengu toetamine kalandussektori tegevustega seotud piirkondades;
- meeste ja naiste võrdõiguslikkuse edendamine kalandussektori ja kalanduspiirkondade arendamisel.

Kalandussektoril on selgeid kokkupuutekohti iga keskkonnastrateegias aastani 2010 märgitud prioriteetse keskkonnavaldkonnaga. Eesti pikemaajalisem keskkonnastrateegia (aastani 2030) märgib oma eesmärkide seas otseselt kalapopulatsioonide seisundit ja kalapüügiga kaasnevat negatiivset mõju ökosüsteemidele. Ka EKF-i määrus annab selge suunise keskkonnakaalutluste arvesse võtmiseks rakenduskava meetmete ehk fondi rahade kasutamise plaanimisel. Eelnevat kokku võttes tuleb sektori majandamisel pöörata olulist tähelepanu keskkonnakaitselistele, sh looduskaitsele küsimustele, et saavutada sektori pikaajaline jätkusuutlikkus. Kuid praegu vastav eesmärk rakenduskava üldeesmärkide loendist puudub (senisest „säästlikumat“ kalavarude majandamist ei saa pidada piisavaks keskkonnavaldkonna tegevusi katvaks eesmärgiks). Samuti esineb sektori tegelikele vajadustele mittevastavusi nii praegu sõnastatud peamises eesmärgis kui ka selle laiendatud üldeesmärkide loendis. Eesmärkide sõnastamisel tuleb silmas pidada, et kõik rakenduskavas plaanitavad meetmed ja tegevused peavad olema koondatavad üldeesmärkide alla.

Võttes kokku ekspertarvamused ja KSH koostamise käigus laekunud ettepanekud, soovitame sõnastada rakenduskava üldeesmärgid järgmiselt.

„Eesti kalanduse strateegia 2007–2013“ ja rakenduskava peamine eesmärk on kalandussektori arendamine tagamaks stabiilne ja jätkusuutlik majandamine kalandussektoris ja kalanduses hõivatud isikute sissetuleku tõus.

Rakenduskava üldeesmärgi laiendatud eesmärgid on järgmised:

- *kalanduse kui majandusharu arendamine;*
- *kalavarude hea seisund ja jätkusuutlik majandamine;*
- *Eesti kala ja kalatoodete suurenenud tarbimine;*
- *konkurentsivõimeline kalandussektor;*
- *traditsiooniliste kalanduspiirkondade majandustegevuse mitmekesistamine ja kohaliku kultuuripärandi säilitamine;*
- *kalandusega kaasnevate negatiivsete keskkonnamõjude minimeerimine;*
- *suurenenud vesiviljelustoodang.*

3.2.2. Mõjuindikaatorid

Rakenduskava üldeesmärkide saavutamise seiramiseks on kavas toodud kolm mõjuindikaatorit koos algtaseme, kontrolltaseme ja soovitud sihttaseme äramärkimisega. Nimetatud mõjuindikaatorid on järgmised:

- kalanduses hõivatud isikute keskmine sissetulek eesti keskmisest;
- kala tarbimine Eestis ühe inimese kohta aastas;
- käive töötaja kohta.

KSH kommentaar ja ettepanekud

Kuna strateegilised eesmärgid väljendavad arengukava elluviimise perioodil taotletavat mõju, peavad strateegilised eesmärgid olema konkreetset ehk sisaldama kvantitatiivset, kvalitatiivset ja/või ajalist mõõdet nende saavutamise hindamiseks. Eesmärkidele tuleb lisada indikaatorid, mille alusel on võimalik mõõta või hinnata eesmärkide saavutamist.

Eesmärkide mõjuindikaatorite kindlaks määramine suunab asjakohaste tegevuste ja prioriteetide valikut. Praeguses rakenduskava versioonis puuduvad mõjuindikaatorid kõigi märgitud üldeesmärkide, sh kalandussektori majandamise jätkusuutlikkuse osas.

Eelnevast lähtuvalt soovitame a) siduda iga üldeesmärk konkreetse mõjuindikaatori või indikaatorite kompleksiga ja b) täiendada mõjuindikaatorite loendit tabelis 1 toodud võimalike näitajatega. Osa tabelis toodud näitajaist sobib erieesmärkide tulemusindikaatoriteks. Esitatud indikaatorite valik põhineb „Eesti keskkonnanäitajate aastani 2030“ ja aruandes „Eesti vooluveekogude tüpoloogia, võrdlustingimused, seire ning ökoloogilise seisundi klassifikatsioon“ välja toodud kalavarude olukorda iseloomustavatel indikaatoritel ning ekspertarvamustel.

Tabel 1. KSH ettepanekute loetelu võimalike mõjuindikaatorite ja keskkonnanäitajate osas. *

Üldeesmärk	Mõjuindikaator
<i>Kalanduse kui majandusharu arendamine</i>	<i>Käive töötaja kohta</i>
	<i>Toodang töötaja kohta</i>
	<i>Keskmise kaluri kohta püütud saak</i>
	<i>Saagi väärtus esmakokkuostuhindades</i>
	<i>Kalandussektoris hõivatute keskmine vanus</i>
	<i>Uute töökohtade arv</i>
	<i>Ühisettevõtluse majanduslik tase ja tulem</i>
	<i>Keskonnajuhtimissüsteemi rakendanud kalandusettevõtete osatähtsus</i>
	<i>Täiendkoolituse läbinud inimeste arv</i>
	<i>Kvaliteedimärgistega kalatoodete arv</i>
	<i>Rakendusuuringute ja pilootprojektide tulemusel uuendatud tehnoloogiaid ning meetodeid kasutusele võtnud ettevõtete osatähtsus</i>

<i>Kalavarude hea seisund ja jätkusuutlik majandamine</i>	<i>Bioloogiliselt ohutus tsoonis olevate töenduslike kalaliikide arv</i>
	<i>Kasutuses olevad koelmualad (eriti sisevetes) ja nende kvaliteet</i>
	<i>Püügikoormus</i>
	<i>Saak püügiühiku kohta (CPU – catch per unit) seirekohtades</i>
	<i>Kalastussuremus</i>
	<i>Populatsiooni juurdekasv</i>
	<i>Haigused</i>
	<i>Väljapüük</i>
	<i>Indikaatorliikide (häiringute suhtes tundlikud liigid) seisund</i>
	<i>Liikide vanusstruktuur ja vanusrühmade suhteline arvukus</i>
	<i>Koosluse struktuur</i>
	<i>Rahvusvaheliselt reguleeritud/avamere kalaliikide sugukarjade suurus</i>
<i>Magavee töenduslikult püütavate kalaliikide põlvkondade seisund</i>	
<i>Eesti kala ja kalatoodete suurenenud tarbimine</i>	<i>Kala tarbimine Eestis ühe inimese kohta aastas</i>
	<i>Eesti kalatoodete läbimüük võrreldes imporditud kalatoodete läbimüügiga</i>
<i>Konkurentsivõimeline kalandussektor</i>	<i>Kalanduses hõivatud isikute keskmine sissetulek Eesti keskmisest</i>
<i>Traditsiooniliste kalanduspiirkondade majandustegevuse mitmekesistamine ja kohaliku kultuuripärandi säilitamine</i>	<i>Inimeste osatähtsus traditsioonilistes kalanduspiirkondades, kes saavad olulise osa oma sissetulekust kalandussektoriga seotud tegevustest</i>
	<i>Kalandusturismiga seotud külade arv</i>
<i>Kalandusega kaasnevate negatiivsete keskkonnamõjude minimeerimine</i>	<i>Keskkonnajuhtimissüsteemi rakendanud kalandusettevõtete osatähtsus</i>
	<i>Selektiivsete püügitehnoloogiate kasutuselevõtt</i>
	<i>Kalapüünistes hukkunud hüljeste arv</i>
	<i>Kalandusega seotud keskkonnanõuete rikkumiste arv</i>
<i>Suurenenud vesiviljelustoodang</i>	<i>Toodangumaht</i>

* Püstkirjas on toodud senised mõjuindikaatorid, kursiivis mõjuindikaatorid KSH soovitusel alusel.

3.3. Rakenduskava erieesmärgid

I telg – Kalalaevastiku kohandamine

Tagada tasakaal püügivõimsuse ja kalavarude vahel ning moderniseerida kalalaevastik, viies see vastavusse kaasaja keskkonna-, töötingimuste, ohutuse- ja hügieeninõuetega ning tagada eelkõige Läänemere traallaevastiku püügivõimsuse vastavus kalavarudele.

II telg – Vesiviljelus, sisevete kalandus, kalandustoodete töötlemine ja turustamine

Tagada efektiivne, jätkusuutlik ning terviklik kalanduse käitlemiskett ja jätkusuutlik sisevete kalandus.

III telg – Üldist huvi pakkuvad meetmed

Konkurentsivõime tõstmine läbi ühistegevuse arendamise, soodustades eelkõige investeringuid kalandusega seotud infrastruktuuri, tootjaorganisatsioonide asutamist ning turundustegevuse arendamist.

IV telg – Kalanduspiirkondade jätkusuutlik areng

Mitmekesise sotsiaalmajandusliku struktuuri säilitamine kalandusega seotud piirkondades.

V telg – Tehniline abi

Euroopa Kalandusfondi rakenduskava efektiivseks siseriiklikuks rakendamiseks ning administratsiooni ülesehitamiseks ja tugevdamiseks on vajalik kasutada tehnilise abi vahendeid.

KSH kommentaar ja ettepanek

Telgede erieesmärkide sõnastamisel on keskkonnavaldkonnale pööratud enam tähelepanu kui üldeesmärkide puhul, samas eirab kolmanda telje erieesmärk täielikult telje meetmete raames kavandatavaid looduskaitselisi tegevusi (veeloomastiku ja -taimestiku kaitsele ja arendamisele suunatud tegevused). Soovitame rakenduskava erieesmärgid veelkord üle vaadata. Sealjuures tuleb täiendada kolmanda telje erieesmärki, mis peab selgelt väljendama ka kavandatavaid kalaressurssi säilitavaid tegevusi.

4. Eesti ja Euroopa Liidu keskkonnanäesmärgid

4.1. Üldised keskkonnanäesmärgid

Säästev areng on maailma, Euroopa Liidu, Läänemere piirkonna ning Eesti poliitika üks prioriteete. Eesti riigi ja ühiskonna arendamise eesmärgid aastani 2030 määratleb Eesti säästva arengu riiklik strateegia aastani 2030 „Säästev Eesti 21“ (SE21). SE21 seostab majandus-, sotsiaal- ja keskkonnanäesmärgid arengud kooskõlas ülemaailmsete (Agenda 21) ja Euroopa Liidu pikaajalist arengut määratlevate dokumentidega. Eesti looduskasutuse ja keskkonnanäesmärgid arengusuunad ning prioriteetsed eesmärgid määratletakse kahe dokumendiga: „Eesti keskkonnanäesmärgidega aastani 2010“ ja „Eesti keskkonnanäesmärgidega aastani 2030“.

Tabel 2. Rahvusvaheliselt tunnustatud keskkonnanäesmärgid, millel tugineb „Eesti keskkonnanäesmärgidega aastani 2010“.

Põhimõtted	Sisu lühikirjeldus
Keskkonnanäesmärgid	Mõjutada majanduse arengut ja inimeste tegutsemismotiive keskkonda säästvas suunas ning kehtestada keskkonnanäesmärgid.
Ennetuspõhimõte	Eelistada profülaktilis-ennetuslikke meetmeid, mis on tagajärgede likvideerimisest vähem kulukas, kuid tulemusrikkam.
Ettevaatuspõhimõte	Mitte lubada tegevusi, kuni kavandatava tegevuse võimalik kahjulik keskkonnanäesmärgid pole selge.
Strateegilise integreerituse põhimõte	Lülitada keskkonnanäesmärgid kõigi eluvaldkondade ja majandussektorite arengustrateegiasse.
Õigusliku läbivuse põhimõte	Arvestada keskkonnanäesmärgid kõigis majandus- ja sotsiaalsfääri reguleerivates õigusaktides.
Terviklikkuse põhimõte	Rakendada keskkonnanäesmärgid tehnoloogias tööstuses, põllumajanduses, energeetikas ja transpordis.
Ühisrikkuse ja -hoole põhimõte	Kujundada elanikkonna kõigi sotsiaalsete kihtide ühisrikkust keskkonnast kui rahvuslikust rikkusest.
„Saastaja maksab“ põhimõte	Kohustada keskkonna kasutajaid ja kahjustajaid täielikult tasuma keskkonna kahjustuste eest.
Olelusringi põhimõte	Kajastada toote omahinnas kasutatud loodusvarade väärtus, kõik keskkonnanäesmärgid kulutused ja keskkonnale tekitatud kahju kogu toote, teenuse või tootmise elutsükli (tootmine, jaotamine, kasutamine, lõplik kõrvaldamine) jooksul.
Rahvusvahelise koostöö põhimõte	Tõkestada maksimaalselt negatiivset riigipiiriülest keskkonnanäesmärgid, laiendada ligipääsu ülemaailmsele oskusteabele.
Jaotatud vastutuse põhimõte	Rakendada keskkonnanäesmärgid sellisel poliitilisel ja haldustasemel, kus nad annavad parima tulemuse.
„Tootja vastutuse“ põhimõte	Tootjatel korraldada jäätmeteks muutunud toodete kogumine ja käitlemine ning taaskasutamine võimalikult suures hulgas.
Läheduse põhimõte	Töödelda kõrvaldamiseks ettenähtud jäätmed nende tekkekohale võimalikult lähedal asuvates keskkonnanäesmärgid vastavates rajatistes.
Looduse kaitse ja hoiu põhimõte	Tagada haruldaste, ohustatud ja esinduslike elupaigatüüpide, liikide ja nende elupaikade, samuti väärtuslike maastike ja looduse üksikobjektide säilimine.

Eesti Vabariigi põhiseadus käsitleb loodust rahvusliku rikkusena, mida tuleb kasutada säästlikult. Keskkonna säästlikul kasutamisel tuleb arvestada kõigi keskkonnakasutajate huviga kasutada puhta keskkonna hüvesid ja tagada eluslooduse piisav kaitse. Vastavalt probleemide kerkimisele püütakse keskkonnakaitse valdkonda aina põhjalikumalt reguleerida. Kõike ei ole õigusaktidega võimalik ette kirjutada ja tuleb silmas pidada ka üldisi eetilisi tõekspidamisi ning naabrussuhteid. Keskkonnahoiul ei kehti reegel, et kõik, mis pole keelatud, on lubatud. Keskkonnakaitsele tuleb lähtuda rahvusvaheliselt tunnustatud keskkonnakaitse põhimõtetest (tabel 2).

EL kuuenda keskkonnavalase tegevusprogrammi üks eesmärke on „katkestada seos keskkonnamoormuse ja majanduskasvu vahel, samal ajal kohaldades järjekindlalt subsidiaarsuspõhimõtet ja austades tingimuste mitmekesisust Euroopa Liidu eri piirkondades”. Mingil juhul ei tohi tootmise suurendamine kaasa tuua keskkonna reostamist (keskkonnanormide ületamist) ega keskkonnaseisundi olulist halvenemist.

KSH kommentaar ja ettepanek

Kalanduse rakenduskava on keskkonnakaitse printsiipidega osaliselt kooskõlas. Keskkonnapõhimõtete järgimine tuleb asjakohaselt integreerida rakenduskava elluviimisse. Enam tuleb järgida keskkonnahoidlikkuse, ennetus-, „saastaja maksab“, jaotatud vastutuse ning looduse kaitse ja hoiu põhimõtet.

4.2. Eesti arengu alusstrateegiad

EKF-i määrusest lähtuvalt peab rakenduskava olema kooskõlas Lissaboni ja Göteborgi strateegiaga. Eestis on vastavate strateegiatega järgimiseks vastu võetud Eesti majanduskasvu ja tööhõive tegevuskava 2005–2007 Lissaboni strateegia rakendamiseks ning Eesti säästva arengu riiklik strateegia „Säästev Eesti 21“.

4.2.1. Lissaboni strateegia ning Eesti majanduskasvu ja tööhõive tegevuskava 2005–2007 Lissaboni strateegia rakendamiseks

Euroopa Liidu liikmesriigid algatasid 2000. aastal Lissabonis ambitsioonika reformikava, mille eesmärgiks oli Euroopa Liidu muutmine konkurentsivõimelisemaks, dünaamilisemaks ja teadmispõhiseks majanduskeskkonnaks. Uuenenud Lissaboni ehk nn majanduskasvu ja tööhõive strateegia võeti vastu Euroopa Ülemkogul 2005. aasta kevadel. Lissaboni majanduskasvu- ja tööhõivepartnerluse eesmärk on uuendada meie majandust, et globaliseeruvate turgude, tehnoloogiamuutuste, keskkonnamoormuse ja vananeva elanikkonna tingimustes kaitsta euroopalikku sotsiaalset mudelit. Majanduskasvu kiirendamine ja töökohtade loomine on võtmeteguriteks, mis vabastavad majanduslike ja sotsiaalsete püüdluste teostamiseks vajalikud ressursid ja aitavad saavutada keskkonnaeesmärke.

Uuenenud Lissaboni strateegia raames on määratletud neli prioriteetset tegevussuunda :

- 1) investeerimine haridusse, teadusuuringutesse ja innovatsiooni;
- 2) väikeste ja keskmise suurusega ettevõtete tegevuse edendamine;
- 3) tööhõivepoliitika arendamine;
- 4) säästliku energiavarustuse tagamine.

Eesti majanduskasvu ja tööhõive tegevuskava on Vabariigi Valitsuse programm dokumendi, mis koondab valitsuse peamised eesmärgid Eesti konkurentsivõime tõstmiseks aastatel 2005–2007. Tegevuskava on aluseks valitsuse ja ministeeriumite iga-aastaste tööplaanide koostamisel.

Tegevuskava määratleb järgmised eesmärgid .

1. Stabiilse makromajandusliku keskkonna tagamine
2. Fiskaalpoliitika pikaajalise jätkusuutlikkuse tagamine
3. Fiskaalpoliitika suunamine majanduskasvu ja tööhõive parandamisele
4. Teadus- ja arendustegevuse kvaliteedi ning ettevõtluse uuendus-, kasvu- ja pikaajalise rahvusvahelise konkurentsivõime tõstmine
5. Ettevõtlust ja ettevõtlikkust soosiva ettevõtluskeskkonna arendamine
6. Keskkonnakaitse ja majanduskasvu vahelise sünergia tugevdamine
7. Tööjõu kvalifikatsiooni tõstmine
8. Tööjõu pakkumise suurendamine

Tänaseks on Eesti majandus läbinud ühe arengutsükli, mille lõpuks on tekkinud hulk ettevõtteid, kel tugev turupotentsiaal ja head väljavaated edasiseks arenguks. Samas iseloomustab tänase Eesti majandust olukord, kus domineerivad traditsiooniliste majandusharude ettevõtted, kelle tootlikkus ja kasumlikkus töötaja kohta on oluliselt väiksem arenenud tööstusriikide vastavatest näitajatest. Selleks on mitmeid põhjuseid, olulisimateks majanduse väiksus (SKP), tehnoloogiline mahajäämus, nõrk rahvusvaheline turupositsioon, juhtimisvead ja nõrk kapitali struktuur.

Majanduskasvu ning edasiste arenemisvõimaluste eelduseks on kvaliteetse elukeskkonna säilitamine, mis omakorda on heaolu keskne mõjur. Looduskeskkonna säilitamise olulisust rõhutab asjaolu, et loodus on käsitletav üheaegselt nii väärtuse kui ka ühiskonna keskse arenguressursina. Eesmärk on vältida reostuskoormuse suurenemist majanduskasvu saavutamisel. Haldussüsteemi suutlikkuse suurendamise, keskkonnainfrastruktuuri arendamise (selleks veemajandus- ja jäätmekavade koostamise ja rakendamise), uute tehnoloogiate kasutuselevõtu ja jääkreostuse likvideerimisega vähendatakse survet keskkonnale ning tagatakse bioloogilise mitmekesisuse säilimine. Keskkonna saastamise vähendamine ja loodusressursside säästev kasutamine on eelduseks nii ettevõtete kulutuste optimeerimisele ja toorme vajaduse vähendamisele kui ka hea keskkonnaseisundi ja liigirikkuse säilimise tagamisele. Selle saavutamiseks panustab riik ettevõtjate ja elanikkonna keskkonnateadlikkuse kasvu, kaasates selleks struktuuri- ja riigieelarvelisi vahendeid. Keskkonnateadlikkuse tõstmine ja liigirikkuse säilitamine soodustab ka turismi arengut ning loob seeläbi uusi töökohti teenindussektoris.

Kvaliteetsem tööjõud avaldab sisemajanduse kogutoodangu (SKP) kasvule otsest mõju, võimaldades töandjal tegeleda keerukamate ning kõrgemat lisandväärtust sisaldavate toodete- ja teenuste pakkumisega. Selleks, et tagada tööturule siseneva

tööjõu kvalifikatsiooni vastavus tööandja vajadustele nii lühi- kui pikaajalises perspektiivis, tuleb luua võimalusi Eesti haridussüsteemi (nii tasemeõppe, kui ümber- ja täiendõppe valdkonnas) tõhusamaks toimimiseks – kaasajastades õppeasutuste infrastruktuuri, luues paindlikke õppimisvõimalusi ja võimalusi haridussüsteemi eri harude vahel liikumiseks lähendades samal ajal õppurite eelistusi tööturu nõudlusele. Samuti vajab tõsist tähelepanu tehnika- ja tehnoloogiahariduse terviklik arendamine ning integreerimine keskkonnaharidusega, hõlmates huvikoolid ja noorsootöö, kutsehariduse, rakendusliku kõrghariduse ja inseneriõppe.

4.2.2. Göteborgi strateegia ja säästev areng

Säästev areng on jätkuvalt maailma, Euroopa Liidu, Läänemere piirkonna ning Eesti poliitika üks prioriteete. Euroopa Liidu säästva arengu strateegia kiideti heaks Euroopa Nõukogu Göteborgi tippkohtumisel 2001. aasta juunis. Strateegia seab eesmärgid 30 aasta perspektiivis ning peamine sõnum on järgmine: säästva arengu majanduslik, sotsiaalne ja keskkondlik mõõde peavad liikuma käsikäes ning vastastikku üksteist täiendama: "Säästev areng pakub Euroopa Liidule positiivse pikaajalise nägemuse ühiskonnast, mida iseloomustab suurem heaolu ja suurem õiglus, ning mis loob võimalused puhtamale, turvalisemale ja tervemale keskkonnale. See on ühiskond, mis pakub paremat elukvaliteeti nii meile kui ka meie lastele ja lastelastele". 2005. aasta kevadel esitles Euroopa Komisjon uusi juhtprintsipi kandvat säästva arengu deklaratsiooni ning 2006. aasta juunis kiitis Ülemkogu heaks Euroopa Liidu uuendatud Säästva arengu strateegia aastateks 2005–2010.

Strateegia eesmärk on keskkonnakaitse, sotsiaalse õigluse ja ühtekuuluvuse, majandusliku jõukuse ja rahvusvaheliste kohustuste täitmise edendamine Euroopa Liidus tervikuna ja kõigis liikmesriikides olukorrale vastavalt. Aluse riigi eri juhtimistasandite ja valdkondade seostamiseks ning arenguotsuste langetamiseks loovad säästva arengu kolm universaalset tegurit – rahvastiku teadlikkus, tehnoloogiate tase ja tarbimise maht – ning nende omavahelised seosed.

4.2.3. Säästev Eesti 21

Eesti säästva arengu riiklik strateegia aastani 2030 „Säästev Eesti 21“ (SE21) määratleb Eesti riigi ja ühiskonna arendamise eesmärgid aastani 2030 ning seostab majandus-, sotsiaal- ja keskkonnavaldkonna arengud kooskõlas ülemaailmsete (Agenda 21) ja Euroopa Liidu pikaajalist arengut määratlevate dokumentidega. SE21 selge fookus on Eesti jätkusuutlikkusel; strateegia eesmärgiks on arengus ühendada globaalsest konkurentsist tulenevad edukusenõuded säästva arengu põhimõtete ja Eesti traditsiooniliste väärtuste säilitamisega. Üldise arengusuunana määratletakse riigi liikumine teadmuspõhise ühiskonna suunas. SE21 kiideti Riigikogus heaks 14. septembril 2005. SE21 pikaajalisi eesmärgi peavad erinevad valdkonnad oma lühemaajaliste strateegiliste dokumentide koostamisel arvesse võtma ning kõigi eesmärkide täitmist peab saama jälgida.

SE21 alusel on Eesti pikaajalised arengueesmärgid järgmised .

1. Eesti kultuuriruumi elujõulisus – Eesti jätkusuutliku arengu nurgakiviks on eesti rahvuse ja eesti kultuuri jätkusuutlikkus, seda postuleeriv arengueesmärk on fundamentaalse tähendusega, eestluse püsimine on Eesti arengueesmärkide reas esimesel kohal.
2. Inimese heaolu kasv – heaolu kui inimeste materiaalsete, sotsiaalsete ja kultuuriliste vajaduste rahuldatus, millega kaasnevad võimalused ennast teostada ja oma püüdlusi ning eesmärke realiseerida.
3. Sotsiaalselt sidus ühiskond – soov jõuda olukorrani, kus kõik ühiskonnaliikmed osalevad jõukohasel viisil hüvede loomisel ning saavad loodust/toodetust ka õiglasel moel osa.
4. Ökoloogiline tasakaal – kõikidel elukeskkonna tasemetel peab valitsema tasakaal nii aineringetes kui energiavoogudes. Üldiseks eesmärgiks on looduse isetaastumisvõime lülitamine looduskasutusse. Eesmärgiks on saavutada olukord, kus inimene käsitleb keskkonda kui tervikut, mille osaks ta ise on. Sihiks on looduse kui väärtuse ning kui ühiskonna keskse arenguressursi kooskäsitlus Eesti üldise edenemise kontekstis. Ökoloogilise tasakaalu kolmeks põhikomponendiks on loodusvarade kasutamine viisil ja mahus, mis kindlustab ökoloogilise tasakaalu; saastumise vähendamine ning loodusliku mitmekesisuse ja looduslike alade säilitamine.

KSH kommentaar ja ettepanekud

Rakenduskava on suures osas Eesti arengu alusstrateegiatega kooskõlas. Kalandussektori arendamisel jääb siiski vajaka piisavalt integreeritud lähenemisest keskkonna-, sotsiaal- ja majandusvaldkonna üleselt, sh adumisest, et stabiilse majanduskeskkonna tagamiseks tuleb luua igakülgsed eeldused ka ressursi pikaajaliseks kestmiseks. Vähe on tähelepanu pööratud rakendusuuringute toetamisele erinevates kalandussektori harudes, kuid vaid tänapäevastele teadmiste tuginedes on Eestil võimalik maailma / Euroopa Liidu majanduskeskkonnas edasi liikuda, kasutades samal ajal keskkonnaressursse jätkusuutlikult. Soovitame juba rakenduskava eesmärkide tasandil ning läbivalt kogu rakenduskavas tuua nimetatud märksõnad tugevamalt esile ja vastavalt kavandada ka edasised tegevused rakendusskeemide koostamisel. Rakendusuuringute suunad tuleks rakenduskavas perioodi kohta täpsustada.

4.3. Keskkonnaeesmärgid Eesti strateegilistes planeerimisdokumentides

Eesti looduskasutuse ja keskkonnakaitse arengusuunad ning prioriteetsed eesmärgid määratletakse kahe dokumendiga: „Eesti keskkonnastrateegiaga aastani 2010“ (Riigikogu kiitis heaks 26. oktoobril 2005) ja „Eesti keskkonnastrateegiaga aastani 2030“ (Riigikogu kiitis heaks 14. veebruari 2007), mille rakendamisploaanina on Keskkonnaministeerium koostanud „Eesti keskkonnategevuskava aastateks 2007–2013“ (Vabariigi Valitsus kiitis heaks 22. veebruaril 2007). „Eesti keskkonnastrateogia aastani 2030“ on katusstrateegiaks kõikidele keskkonna

valdkonna alavaldkondlikele arengukavadele, mis peavad koostamisel või täiendamisel juhinduma keskkonnastrateegias toodud põhimõtetest.

4.3.1. Eesti keskkonnastrateegia aastani 2010

Eesti keskkonnastrateegia on riigi keskkonnavalalise tegevuse kavandamise ja rahvusvahelise koostöö arendamise aluseks. Keskkonnastrateegia arvestab Eesti ajaloolisi, kultuurilisi ja loodushoiu traditsioone ning riigi sotsiaalset ja majanduslikku olukorda. Strateegia määratleb Eesti looduskasutuse ja keskkonnakaitse arengusuunad ning ülesanded aastani 2010. Uuendatud strateegia kiideti Riigikogus heaks 26. oktoobril 2005.

Riigi keskkonnapoliitika elluviimine on suunatud majanduse, sotsiaalsfääri, looduskasutuse ja keskkonnakaitse tasakaalustatud arengule, selle saavutamiseks hästitoimiva institutsionaalse süsteemi loomisele ning keskkonnakaitseks eraldatavate vahendite sihipärasele ning läbimõeldud kasutamisele. Keskkonnastrateegia põhieesmärk on tagada inimesi rahuldav tervislik keskkond ja majanduse arendamiseks vajalikud ressursid loodust oluliselt kahjustamata, maastike ja elustiku mitmekesisust säilitades ning majanduse arengutaset arvestades. Keskkonnastrateegia tugineb tabelis 2 toodud rahvusvaheliselt tunnustatud keskkonnakaitse põhimõtetel.

Keskkonnastrateegias määratletud keskkonnaeesmärkide saavutamiseks on esmase tähtsusega looduskapitali väärtuse mõistmine kogu ühiskonna poolt ja keskkonnateadlikkuse ja sellele vastava käitumise edendamine kogu ühiskonnas. Hea keskkonnaseisundi saavutamise ja säästva loodusvarade kasutuse eesmärgid jäävad pidevaks pikaajaliseks tööks.

Eesti Vabariigi prioriteetsed keskkonnavaldkonnad kooskõlas Euroopa Liidu keskkonnavalaste prioriteetidega on järgmised :

- 2) keskkond, tervis ja elu kvaliteet;
- 3) maastike ja elustiku mitmekesisuse säilitamine;
- 4) loodusvarade säästlik kasutamine ja jäätmetekke vähendamine;
- 5) kliimamuutuste ärahoidmine ja õhu kvaliteet.

Nimetatud valdkondade raames toob keskkonnastrateegia muuhulgas välja järgmised (kalandusega seotud) ülesanded :

- viia plaanipäraselt ellu üleriigilised ja piirkondlikud veemajanduskavad;
- vähendada majandustegevuse tagajärjel merre sattuvate saasteainete hulka, mis võivad põhjustada rannikumere ökoloogilise seisundi halvenemist; tagada laevadel tekkivate jäätmete (pilsivee, fekaalvee, prügi ja muude saasteainete) kogumine sadamates; tagada kehtestatud piirangute range täitmine;
- vähendada välisõhu kvaliteeti mõjutavate esmatähtsate saasteainete heitkoguseid paiksetest ja liikuvatest saasteallikatest;
- arendada looduslike ja poollooduslike elupaikade (koosluste), taime- ja loomaliikide ning nende elupaikade ja maastike terviklikku säilitamist, taastamist ja kaitset; töötada välja ja rakendada meetmed imetaja-, linnu- ja kala- ning kahepaiksete liikide rändeteede ning poollooduslike koosluste kaitseks ka väljaspool olemasolevaid kaitsealasid;
- rajada nõuetele vastavad prügilad ja jäätmekäitluskeskused;

- vähendades kalalaevastiku püügivõimsust vähemalt 30% võrreldes 2004. aasta 1. mai seisuga, ja viia püügikoormus vastavusse püügivõimalustega; toetada kalalaevade sihtotstarbe muutmist (näiteks kalalaevade kasutamine õppe, teadusuuringute, turismi ja muul eesmärgil); moderniseerida kalalaevastik ja parandada kalalaevade tehnilisi ning kala säilitamis- ja töötlemistingimusi; võtta kasutusele senisest selektiivsem püügitehnoloogia ja püügivõimaluste jaotamisel eelistada selektiivsemat tehnoloogiat kasutavaid püüdjaid; taastada kalade, sõõrsuude ja vähkide olulisi elupaiku ja koelmualasid ja ehitada kalapääse; arvestada vee erikasutamisel (süvendamine, kuivendamine, paisutamine) vee-elustikule kaasnevaid muutusi; tagada kalade kudeaegne rahu ning tõhustada selle kontrolli; tõhustada ohustatud ning püügivõimalusi suurendavate kalade asustamist veekogudesse.

Lisaks määratleb keskkonnastrateegia eesmärgid ja ülesanded keskkonnakorralduse valdkonnas, rõhutades keskkonnajuhtimissüsteemide kasutuse, keskkonnamõju hindamise, keskkonnariski ärahoidmise ja keskkonnahoidlike tehnoloogiate rakendamise rolli keskkonnanäesmärkide täitmisel.

Keskkonnajuhtimissüsteemide arendamine: keskkonnajuhtimissüsteemide on vaja rohkem rakendada avalikus sektoris. Jätkuvalt tuleb toetada keskkonnajuhtimissüsteemide rakendamist tööstus-, transpordi-, elamumajandus- ning põllumajandussektoris. Läbi keskkonnajuhtimissüsteemi püstitatud eesmärgid peavad olema mõõdetavad keskkonnanäitajatega ning kindlustatud vastavate andmebaasidega. Määratletud peavad olema tegevusvaldkonnad ja vastutus.

4.3.2. Eesti keskkonnastrateegia aastani 2030

Keskkonnastrateegia aastani 2030 on keskkonnavaldkonna arengustrateegia, mis juhindub Eesti säästva arengu riikliku strateegia „Säästev Eesti 21” põhimõtetest ja on katusstrateegiaks kõikidele keskkonna valdkonna alavaldkondlikele arengukavadele, mis peavad koostamisel või täiendamisel juhinema keskkonnastrateegias toodud põhimõtetest. „Eesti keskkonnastrateegia aastani 2030“ eesmärk on määratleda pikaajalised arengusuunad looduskeskkonna hea seisundi hoidmiseks, lähtudes samas keskkonna valdkonna seostest majandus- ja sotsiaalvaldkonnaga ning nende mõjudest ümbritsevale looduskeskkonnale ja inimesele. Riigikogu kinnitas keskkonnastrateegia 14. veebruaril 2007.

Eesti keskkonnastrateegia alusel koostas Keskkonnaministeerium „Eesti keskkonnategevuskava aastateks 2007–2013“, mille põhieesmärk on esitada nimekiri riiklikult prioriteetsetest tegevustest strateegias määratletud keskkonnapoliitika põhieesmärkide saavutamiseks, osutades rahastamisvajadustele.

Strateegia kirjeldab Eestil ees seisvaid strateegilisi valikuid ning määratleb eesmärgid, meetmed ning mõõdikud alavaldkondade siseselt. Järgnevalt on toodud vastav info kalastiku kohta ning lisaks valik alavaldkondlike keskkonnastrateegia eesmäärke.

Kalastik

Strateegilised valikud

Kalastiku seisukorda mõjutab olulisel määral püügitehnoloogia, seetõttu on strateegilise tähtsusega otsus, kas kasutada kalapüügiks ekstensiivset või intensiivset püügitehnoloogiat. Eelistatud on ekstensiivne tehnoloogia, kuna see tagab ressursi olemasolu pikema aja kestel, kalastik suudab ennast ise taastoota ning taastootmisele ei ole vaja kunstlikult kaasa aidata. Intensiivne tehnoloogia eeldab, et inimene tegeleks aktiivselt kalastiku kunstliku taastootmisega ning ka kalakasvatusega kalakasvandustes. See omakorda suurendab veekogude reostuskoormust, kalade haigused aga ohustavad kalastiku looduslikku taastootmisvõimet veelgi.

Eesmärk

Tagada kalapopulatsioonide hea seisund ning kalaliikide mitmekesisus ja vältida kalapüügiga kaasnevat kaudset negatiivset mõju ökosüsteemile. Kalavarude majandamisel lähtuda ökosüsteemist kui tervikust. Kalapopulatsioonid on heas seisus, kui kalavarud suudavad hoolimata töönduspüügi survest end looduslikult taastoota. Kalapüügiga kaasnevad negatiivsed mõjud ökosüsteemile on järgmised: alamõõduliste isendite ning mereimetajate ja -lindude hukkumine püügivahendites, elupaikade kahjustamine, kudemis- ning pesitsusrahu häirimine.

Mõõdikud

Hetkel toodetavad mõõdikud: kalapüük (püütud kala kogus tonnides).

Väljatöötamist vajavad mõõdikud: kudekarja, st kalavaru suguküpse osa biomass, mis näitab ressursi suurust; püügikoormus – kalapüügilaeva võimsuse ja püügil viibitud päevade korrutis; saak püügiühiku kohta – enamasti saak standardse nakkevõrkude jada kohta ühe öö jooksul, mis näitab ressursi olukorda; kalastussuremus (F) – kalapüügist põhjustatud kalade suremus, nii isendite otsene väljapüük kui ka püügi käigus isendite surmavalt vigastamine – näitab kui intensiivselt inimene ressursi kasutab; populatsiooni juurdekasv – populatsiooni järglaste arv, näitab kuivõrd populatsioon suudab end taastoota.

Meetmed

Kalanduse arengu pikaajaline kavandamine ning regulatsioonide väljatöötamine ja rakendamine kalaressursi jätkusuutlikuks majandamiseks. Seire ja järelevalve tõhustamine kalavarude ökosüsteemipõhise majandamise tagamiseks ja kalapüügiga kaasnevate mõjude vähendamiseks. Soodustuste ja toetuste süsteemi väljatöötamine, mis soodustab kalavarude jätkusuutlikku kasutamist.

Bioloogiline mitmekesisus

Elustiku liikide elujõuliste populatsioonide säilimiseks vajalike elupaikade ja koosluste olemasolu tagamine. Elupaikade ja koosluste olemasolu on vajalik selleks, et oleks tagatud kõigi looduslikult esinevate liikide populatsioonide säilimine, ohustatud liikide arv ja ohutegurite mõju neile ei suureneks ning ohustatud liikide seisund paraneks. Liikide ning koosluste ja alade kaitsemeetmed kattuvad osaliselt – elujõuliste populatsioonide jaoks on vajalik säilitada hea kvaliteediga elupaiku – seega on otstarbekas käsitleda koos nii elupaiga kui ka liigi kaitset.

Vesi

Saavutada pinnavee (sh rannikuvee) ja põhjavee hea seisund ning hoida veekogusid, mille seisund juba on hea või väga hea. Pinnaveekogu seisundi üldhinnangu andmisel

lähtutakse nii ökoloogilisest seisundist kui ka keemilistest näitajatest, jälgides pinnavees toitainete sisalduse trende ning ohtlike ainete kontsentratsioone.

Jäätmed

Aastal 2030 on tekkivate jäätmete ladestamine vähenenud 30% ning oluliselt on vähendatud tekkivate jäätmete ohtlikkust. Et jäätmete ladestamist vähendada, on esmaselt oluline vähendada märkimisväärselt jäätmeteket, kasutades sealjuures tõhusamalt loodusvarasid ja muid ressursse. Selleks on oluline katkestada seosed ühelt poolt jäätmetekke ja loodusvarade kasutamise ning teiselt poolt majanduskasvu vahel, st majanduskasv ei tohi põhjustada loodusvarade kasutamise ja jäätmekoguste ning negatiivse keskkonnamõju suurenemist. Teiseks on oluline suurendada jäätmete sortimist, taaskasutamist, sh ringlussevõttu, et vähendada kõrvaldatavate jäätmete kogust miinimumini. Oluline on ka vähendada jäätmete ohtlikkust ning ohtlike ainete sisaldust jäätmetes, see ühtlasi väldib jäätmete käitlemisel õhku, vette ja pinnasesse sattuvate heitkoguste suurenemist.

Inimese tervis ja elu kvaliteet

Inimese tervisele ohutu ja tervise säilimist soodustav siseruum. Kuivõrd mitmed väliskeskkonnast tulenevad saastetegurid jõuavad suuremal või vähemal määral siseruumi, kus inimesed viibivad valdava osa oma ajast, on oluline rõhutada kompleksset lähenemist probleemile, et vähendada saaste levimist siseruumi. Lisaks saastele peame arvestama ka looduse eripärast tingitud tervist mõjutavaid tegureid, milleks Eestis on eelkõige radooniga seotud asjaolud.

Toit

Keskkonnast tulenevate saasteainete sisaldus toiduahelas on inimese tervisele ohutu. Toidu saastumise vähendamiseks on kõige efektiivsem saastekoormuse vähendamine toiduahelas tervikuna. Üldine saastekoormuse vähendamine peab toimuma kõigis olulistes toiduga seotud majandussektorites, seega peavad toidu saastatuse vähendamisele suunatud põhimeetmed kajastuma eelkõige nende sektorite strateegiates ja strateegia osades.

4.3.3. Teisi olulisi strateegilisi dokumente

Riiklik struktuurivahendite kasutamise strateegia 2007–2013

Struktuurivahendite kasutamise strateegia määratleb üldise strateegilise lähenemise Euroopa Liidu struktuuritoetuste kasutamiseks Euroopa Regionaalarengu Fondi, Euroopa Sotsiaalfondi ja Ühtekuuluvusfondi vahenditest. Strateegia põhjal koostatakse selle elluviimiseks valdkondlikud rakenduskavad, millega määratletakse täpsemalt struktuurivahenditest rahastatavad tegevused aastateks 2007–2013 ja nende finantsplaan. Eestis koostatakse kolm rakenduskava :

- inimressursi arendamise rakenduskava;
- majanduskeskkonna arendamise rakenduskava;
- elukeskkonna arendamise rakenduskava.

Strateegia koondab riikliku tegevuse rõhuasetused aastatel 2007–2013 järgnevasse kuude rühma: inimressursi arendamine; teadmistepõhise majanduse arendamine,

baasinfrastruktuuri arendamine; keskkonnakaitse tõhustamine ja energeetika arendamine; kohaliku arengu hoogustamine; riigi haldusvõimekuse suurendamine.

Strateegiale tuginevate rakenduskavade keskkonnamõju on analüüsitud KSH aruandes , mida on kasutatud ka käesoleva aruande üldosade koostamisel.

Eesti Natura 2000

Natura 2000 on üle-euroopaline kaitstavate alade võrgustik, mille eesmärk on tagada haruldaste või ohustatud lindude, loomade ja taimede ning nende elupaikade kaitse – hea looduskaitse seisundi säilitamine või taastamine nende looduslikus levikualas. Võrgustiku loomine tugineb nn linnudirektiivile (Euroopa Nõukogu direktiiv 79/409/EMÜ) ja loodusdirektiivile (Euroopa Nõukogu direktiiv 92/43/EMÜ). Võrgustiku aladel rakendatakse meetmeid, mis säilitaksid või vajadusel taastaksid Euroopa Liidu seisukohast tähtsate looduslike elupaikade ja liikide hea looduskaitse seisundi. Eesti peab korraldama ka meil väljaspool ohtu olevate, kuid loodusdirektiivi järgi ohustatud kalade kaitse. Direktiivi I lisas on kirjas ohustatud elupaigatüübid ja II lisas ohustatud taime- ja loomaliigid, mille kaitseks tuleb moodustada loodusala; IV lisas on kirjas ranget kaitset vajavad liigid ning V lisas liigid, mille säästev kasutus, sh püük, on lubatud, kuid mille kaitseks peab riik hävimisohu korral kehtestama kaitsemeetmed.

Paljud kalaliigid on kantud samaaegselt II ja V lissasse, mis üldjuhul tähendab, et nende hea looduskaitse seisundi tagamiseks luuakse teatud piirangutega (peamiselt elupaiga kaitsele suunatud) loodusala, aga teaduslikult põhjendatud limiitidele tuginevat kalapüüki võib lubada. Eestis on sellistest liikidest lubatud püüda näiteks jõesilmu ja lõhet; veekogude ökoloogilise kvaliteedi tõstmine, mõõdukas kunstlik taastootmine ja hea püügikorraldus võiksid tagada ka näiteks harjuse ja tõugja püügi lubamise mõnedes veekogudes. Viimane avardaks kalaturismi võimalusi.

EL loodusdirektiivi ja linnudirektiivi nõuetele vastava Natura 2000 võrgustiku loomiseks Eestis kinnitas Vabariigi Valitsus 2000. aastal riikliku programmi „Eesti Natura 2000“ aastateks 2000–2007 .

Bioloogilise mitmekesisuse kaitse strateegia ja tegevuskava

Rio de Janeiro Bioloogilise mitmekesisuse konventsiooni (1992) järgimiseks koostati Eestis 1999. aastal ÜRO keskkonnaprogrammi raames „Bioloogilise mitmekesisuse kaitse strateegia ja tegevuskava“ . See sisaldab eraldi kalanduse peatükki, mis annab põhjaliku ülevaate olukorrast, probleemidest ja vajadustest, kalanduse mõjust bioloogilisele mitmekesisusele ning järeldustest ja eesmärkidest.

Peamised kalandusega seotud probleemid, mis mõjutavad bioloogilist mitmekesisust

1. Kalandussektori kiire erastamine, piirirežiimi kaotamine merel ja rannaelanikele püügiõiguse andmine on oluliselt suurendanud inimeste ringi, kes tegelevad kalapüügiga. Sellele on kaasa aidanud kala kokkuostuhinna tõus (eriti koha ja ahvena puhul). Püüdjate arv võrreldes ressursiga (eriti silmas pidades ressursi vähenemise tendentsi) on liiga suur. Kalapüügiga tegeleb palju inimesi, kellel puudub selleks vajalik ettevalmistus ja kes ei teadvusta

- kalaressursi säästliku kasutamise vajadust. Ebapiisav kontroll ja leebed sanktsioonid soodustavad kalapüügieeskirjade rikkumist ja röövpüüki. Vajalik on kalurite atesteerimine, seadusandluse täiendamine, kontrolli tõhustamine, püügiõiguse piiramine, koolitus.
2. Püüniste arv, eriti nakkevõrkude arv, on liiga suur.
 3. Väljapüütava kala koguse ja liigilise koosseisu registreerimine on mittetäielik.
 4. Kontrollorganite töö on vähetõhus.
 5. Kalanduslike rakendusuringute finantseerimise maht riigieelarvest on ebapiisav ja ei vasta kalanduse kui majandusharu tähtsusele (osale riiklikust SKP-st). Seoses sellega on mõnikord vajaka andmetest, mille alusel teha kalapüüki reguleerivaid otsustusi.
 6. Kalandusalase info levitamine, koolitus ja täiendõpe on ebapiisav.

Järeldused ja eesmärgid

1. Veekogude ressursi kasutamine ei tohi ohustada pikaajalises plaanis bioloogilist mitmekesisust.
2. Ressursi kasutamine peab olema kooskõlas selle loodusliku uuenemisega või kunstliku taastootmisega.
3. Eesti kalanduse põhieesmärgiks peab olema säästva, keskkonnasõbraliku ja nii sotsiaalselt kui ka majanduslikult aktsepteeritava kalanduse arendamine järgmiste põhimõtteliste sammude kaudu:
 - a. bioloogiliselt elujõuliste kalapopulatsioonide säilitamine, veekeskkonna ja bioloogilise mitmekesisuse säilitamine;
 - b. eeltoodud nõudeid arvestades võimalikult kõrge kalapüügi taseme saavutamine ja kalapüügi selektiivsuse tõstmine uute tehnoloogiate juurutamise kaudu.
4. Ressursi kasutamisest peaks olema operatiivne ülevaade ja mehhanismid ressursi kasutamise intensiivsuse operatiivseks reguleerimiseks (sh. ressursi seaduslike kasutajate majanduslike kahjude hüvitamiseks ressursi kasutamise piiramisel). Ressursi kasutajad peavad olema koolitatud ja ebaseadusliku tegevuse puhul peavad toimima mõjusad sanktsioonid. Muutused veekogude ökosüsteemis tuleb kindlaks teha operatiivselt ja adekvaatseks reageerimiseks peavad olema seadusandlikud ja majanduslikud hoovad ning piisavad teadmised.
5. Kalatöötlemisettevõtete ja kalakasvatuste sanitaarsed tingimused tuleb vastavusse viia Euroopa Liidu nõuetega.
6. Kalapüügil tuleb kasutada säästlikke püügiviise ja -vahendeid.
7. Kalavarude haldamise strateegilised sammud on kirja pandud dokumendis Läänemere Agenda 21.

Eesti strateegilised eesmärgid bioloogilise mitmekesisuse kaitse osas kalanduse alavaldkonnas eeltoodud kokku võttes on järgmised :

- veekogude bioloogilist mitmekesisust säästev looduslike kalavarude kasutus;
- kalakasvatuse negatiivse mõju vähendamine ja vältimine;
- kalakasvatuse rakendamine ohustatud kalaliikide ja -asurkondade kaitseks.

Kuigi bioloogilise mitmekesisuse programmi ja tegevuskava peab Säästva arengu seaduse kohaselt kinnitama Vabariigi Valitsus, ei ole seda seni tehtud.

Eesti looduskaitse arengukava aastani 2035

2006. aastal valminud arengukavaga määratletakse looduskaitse arengu prioriteetidid aastani 2035. Arengukava on „Eesti keskkonnanstrateegia aastani 2010“ valdkondlikuks edasiarenduseks looduskaitse alal. Arengukavast lähtuv täpsem tegevuskava on „Eesti keskkonnategevuskava aastateks 2007–2013“ üks osa.

Looduskaitse arengukava üks valdkondi on erinevate tegevusalade lõimumine looduskaitse eesmärkidega.

Looduskaitse korraldamisel peab järjest enam arvestama integreerimise printsiipi teiste seonduvate tegevusvaldkondadega, kus planeeritavad tegevused avaldavad mõju looduskaitse eesmärkide saavutamisele. Looduskaitse tegevuste integreerimine teistesse valdkondadesse on tänapäeva keskkonnakaitse tasemel väga oluline aidates eelkõige kaasa järgmiste tulemuste saavutamisele :

- kujunenud on tasakaalus jätkusuutlik loodus-majanduslik süsteem, kus on tagatud sotsiaalne võrdsus, tööhõive ja loodusväärtuste kaitse;
- majandussektorite kavad tagavad loodusväärtuste säilimist, looduskaitse on muutunud majanduslikult arvestatavaks valdkonnaks;
- toimib terviklik sektoritevaheline juhtimine, mille aluseks on ökoloogilised põhimõtted.

Majandussektorite integreerumist looduskaitse eesmärkidega võib vaadelda kahes aspektis. Esiteks, üksikute majandusharude arengukavades (plaanides, strateegiates, rahastamisskeemides jms) peavad kajastuma looduslikud väärtused mitte deklaratiivselt, vaid sisuliselt (kuni finantsskeemideni). Looduskaitse korraldus peaks aktsepteerima majandussektorite säästvaid huve ja otsima võimalusi vastastikku soodsateks lahendusteks (näiteks põllumajanduses, kalanduses, riigikaitstes). Teisalt on ühiskonnas vajalik saavutada olukord, kus eelistatud oleks sektorite-ülene mõtlemine ja planeerimine. Majandusharude arengud peaksid olema seostatud omavahel ja teiste valdkondadega loodusväärtuste säilimist silmas pidades. Lõimumine looduskaitse eesmärkidega mõjutab sotsiaal-majanduslikku sfääri suurema koostöö suunas erinevate huvigruppide vahel, vastutuse jagamisele, loodusressursi lepingulise kasutamise, partnerluse põhimõtete edendamise suunas.

Kalanduse ja kalapüügi lõimimiseks looduskaitse eesmärkidega on seatud järgmised tegevussuunad .

1. Tõhustada elupaikade, eriti koelmute kaitset ja taastamist (näiteks kalateede loomine, paisude likvideerimine).
2. Tõhustada ohustatud kalaliikide kaitset *ex-situ* (lõhe, harjus, tõugjas, siig, säga) ja toetada jätkuvalt tegevusi lõhe loodusliku populatsiooni säilimiseks.
3. Kalanduse „konkurentliikide“ (nt hülged, kormoran) ohjamise ja kahjude kompenseerimise ühiste põhimõtete väljatöötamine ja rakendamine.
4. Töötada välja terviklik süsteem, mis toetab püügivõimsuse vastavusseviimist püügivõimaluste ja kalavarudega.
5. Soodustada keskkonnasõbralikku harrastuskalapüüki kui turismi- ja puhkemajanduslikku tegevust (sh tutvustada traditsiooniliste püügivahendite ja viiside kasutamist), edendada vastavat koolitust.

6. Tõhustada veterinaarkontrolli kala- ja vähikasvatases, rakendada vähikasvatuse toetust ainult kohaliku liigi kasvatamisel.
7. Arendada kalandusseltside taasloomist (teadlikkuse tõstmise, seire ning looduslike liikide populatsioonide seisundi säilitamise eesmärgil).

KSH kommentaar ja ettepanekud

Rakenduskava arvestab osaliselt nii bioloogilise mitmekesisuse kaitse strateegias ja tegevuskavas kui ka looduskaitse arengukavas ettenähtud eesmärkide ja tegevussuundadega (nt püügivõimsuse vastavusse viimine püügivõimaluste ja kalavarudega, harrastuskalapüügi kui turismi- ja puhkemajandusliku tegevuse soodustamine, elupaikade kaitse, kalatöötlemisettevõtete ja kalakasvatuste sanitaarsete tingimuste vastavusseviimine Euroopa Liidu nõuetega). Samas ei selgu praegusest rakenduskavast, kas, ja kui, siis millisel määral kavatakse tõhustada veterinaarkontrolli kala- ja vähikasvatases ning rakendada vähikasvatuse toetust ainult kohaliku liigi kasvatamisel, arendada kalandusseltside taasloomist, töötada koostöös teiste osapooltega välja kalanduse „konkurentliikide“ (hülged, kormoran, merikotkas, kalakotkas) ohjamise ja kahjude kompenseerimise ühised põhimõtted ja rakendusskeem, edendada koolitust keskkonnasõbraliku harrastuspüügi osas. Samuti ei selgu, mil määral plaanitakse toetada ohustatud kalaliikide või nende looduslike populatsioonide (löhe, poolsiirdesiig) säilimiseks või elupaikade kaitseks kavandatavaid tegevusi, kasutusele võtta säästlikke püügiviise ja -vahendeid, kuidas kavandatakse säilitada bioloogiliselt elujõulised kalapopulatsioonid või võimalikult kõrge kalapüügitase. Täienduste sisseviimisel rakenduskavasse tuleb vastavaid teemasid selgemalt käsitleda.

Viidates veel kord Strateegilise planeerimise käsiraamatule, ei pea strateegilise dokumendi elluviimise oodatav lõpptulemus väljendama vaid ühe ministeeriumi pädevusala, kuid ministeerium peab olema võimeline lõpptulemust teatud ulatuses mõjutama. Kalanduse rakenduskava peaks peegeldama ka teistes strateegilistes dokumentides ettenähtavaid tegevusi niivõrd, kuivõrd see seostub kalandussektoriga ja kuivõrd Põllumajandusministeerium kui rakenduskava koostaja osaleb partnerina teiste ministeeriumide vastava valdkonna töös. Lähivõimalt tuleb järgida jaotatud vastutuse põhimõtet.

4.4. Rakenduskavaga seotud rahvusvahelised konventsioonid

Eesti on alates taasiseseisvumisest ühinenud mitme keskkonnakasutust reguleeriva rahvusvahelise konventsiooniga. Info konventsioonide kohta on saadud Keskkonnaministeeriumi veebilehelt.

Arhusi (1998) konventsioon

ÜRO konventsioon käsitleb keskkonnateabe kättesaadavust ja keskkonnanõuandjate otsustamises üldsuse osalemist ning neis asjus kohtu poole pöördumist, olles nn horisontaalne keskkonnakonventsioon. Konventsioon määrab kindlaks kohustused,

mis riikidel on oma kodanike ees. Konventsiooni eesmärk on üldsuse esindajatele laiaulatusliku, lihtsa ja tõhusa juurdepääsu tagamine teabele, otsustamisprotsessile ja õigusemõistmisele keskkonnaalal.

Espoo (1991) konventsioon

Konventsioon käsitleb piiriülese keskkonnamõju hindamist, olles nn horisontaalne keskkonnakonventsioon. Konventsiooni eesmärk on leppida kokku sarnases arusaamas keskkonnamõju hindamise ja selle erinevate etappide osas ning sätestada mitut riiki puudutava keskkonnamõju hindamise protseduuri üldised reeglid.

Rio de Janeiro Bioloogilise mitmekesisuse konventsioon (1992)

Konventsioonil on kolm üldist eesmärki: bioloogilise mitmekesisuse kaitse, selle komponentide säästev kasutamine ning geneetiliste ressursside kasutamisest saadava tulu õiglane ja erapooletu jaotamine. Konventsiooni rakendamiseks Eestis valmis 1999. aastal Bioloogilise mitmekesisuse kaitse strateegia ja tegevuskava. Konventsiooni mõistes on looduse mitmekesisus kogu looduse mitmekesisus, alates geenitasemest ja lõpetades ökosüsteemi tasemega, hõlmates liigisisest, liikidevahelist ja ökosüsteemidevahelist mitmekesisust. Konventsioon puudutab bioloogilise mitmekesisuse säilitamist nii vabas looduses kui ka kodustatult või kultiveeritult, nii kaitsmise kui ka säästliku kasutamise abil, samuti kõiki tegevusi ja protsesse ühiskonnas, mis kasvõi kaudselt mõjutavad bioloogilist mitmekesisust.

Berni (1979) Euroopa looduslike liikide ja nende elupaikade kaitse konventsioon

Konventsiooni eesmärgiks on kaitsta Euroopa looduslike loomade ja taimede liike ja nende elupaiku, pöörates erilist tähelepanu ohustatud ja ohualdistele liikidele. Need eesmärgid lähevad mitmeti kokku ka Rio konventsiooni eesmärkidega.

Washingtoni (1973) ohustatud metsiku looduse taime- ja loomaliikide rahvusvahelist kaubandust reguleeriv konventsioon CITES

Konventsiooni eesmärk on reguleerida rahvusvahelist kaubandust ohustatud looma- ja taimeliikidega, et vältida nende hävimist loodusest.

Helsingi (1974/1992) Läänemere piirkonna merekeskkonna kaitse konventsioon

Konventsiooni põhieesmärk on kaitsta Läänemere merekeskkonda, mis hõlmab veekogu ja merepõhja koos elusressursside ning mere teiste eluvormidega. Konventsioon kohustab osapooli tegelema reostuse vältimise ja kõrvaldamisega, parima keskkonnapraktika ja parima võimaliku tehnoloogia edendamisega. Keskkonnaprobleemide kõrval pöörab konventsioon olulist rõhku Läänemere ja selle valgala ökosüsteemidele, säilitamiseks taime- ja loomakoosluste elupaiku ja bioloogilist mitmekesisust, kaitsmaks ökoloogilisi protsesse ning kindlustamiseks loodusressursside säästlikku kasutamist Läänemere piirkonnas. Konventsiooni eesmärkide elluviimiseks on moodustatud riikide valitsustevaheline komisjon ehk Läänemere merekeskkonna kaitse komisjon (Helcom). Komisjon on koostatud rida soovitusi, milliseid meetmeid

kasutada ühes või teises valdkonnas konventsiooni eesmärkide saavutamiseks (nt meetmed kalakasvatustlike heitmete vähendamiseks).

Londoni (1973/1978) konventsioon merereostuse vältimiseks laevadelt

Konventsiooni eesmärk on vältida merereostust, mis võib tekkida nafta- jm vedelate mürgainete lahtisel mereveol, laevade kaubakonteinerites või -tsisternides ning auto- ja raudteetsisternides; samuti vältida ja ennetada laevade reovetest ja prügist põhjustatud merereostust.

Helsingi (1992) konventsioon rahvusvaheliste järvede ning piiriveekogude kaitse ja kasutamise kohta

Konventsiooni eesmärk on kaitsta rahvusvahelisi järvi ja piiriveekogusid piireületava keskkonnamõju või -reostuse eest ning vähendada viimase mõju rahvusvahelises koostöös. Samuti seab konventsioon oma eesmärgiks veekogude säästliku majandamise põhimõtete juurutamise nii riikidevahelistes kui ka riigisisestes suhetes.

Ottawa (1978) konventsioon mitmepoolsest kalandusalasest koostööst Atlandi ookeani loodeosas

Konventsiooniga loodi Loode-Atlandi kalandusorganisatsioon – *Northwest Atlantic Fisheries Organization* (NAFO), mille peamine ülesanne on korraldada Loode-Atlandi piirkonna kalandust.

Kirde-Atlandi tulevase mitmepoolse kalanduskootöö konventsioon

Kirde-Atlandi Kalanduskomisjoni (*North-East Atlantic Fisheries Commission*, NEAFC) ülesandeks on koordineerida kalavaru säästlikku kasutamist Kirde-Atlandil. 1998. aastal võeti vastu ühine kontrolli ja järelvalve süsteem, mis kehtestab kontrolli ja järelvalve nõuded väljaspool liikmesriikide jurisdiktsiooni alla jäävat veeala. Igal aastal kehtestatakse liikmesriikidele ja koostööd tegevatele mitteliikmesriikidele lubatavad väljapüügimahud.

KSH kommentaar

Rakenduskava ei ole rahvusvaheliste konventsioonidega vastuolus.

5. Mõjutatava keskkonna kirjeldus

5.1. Mõjutatava keskkonna kirjeldus

Eesti kalanduse rakenduskavas kavandatud tegevused mõjutavad Läänemerd ja Eesti siseveekogusid ning nendes leiduvaid kalavarusid, rannikualasid ning teisi kalapüügi, vesiviljeluse ja/või kalatöötlemisega tegelevaid Eesti piirkondi. Kuigi Eesti kalalaevad tegutsevad rahvusvaheliste kokkulepete raames ka Atlandi ookeani ja Teravmägede püügipiirkondades, ei ole rakenduskavas kavandatud tegevuste elluviimisel nimetatud piirkonnas negatiivset keskkonnamõju ette näha. Siiski kirjeldame siin lühidalt vastava piirkonna kalanduse korraldust.

5.1.1. Eestis elutsevad kalad

Eestis on kohatud ligi 75 kalaliiki, kuid naturaliseerunuks võib pidada 65 liiki . Päritolu järgi võib liigid jagada merekaladeks (räim, kilu, tursk, tuulehaug jpt), mageveekaladeks (ahven, särg, koha, haug jpt) ja siirdekaladeks (viimased veedavad osa elutsüklist magevees, osa meres – nt lõhe, meriforell, angerjas, jõesilm). Mõne rannikumeres elava mageveeliigi kõik (vimb, säinas, teib jpt) või osa populatsioone (merisiig) on poolsiirdekalad, kes sigivad jõgede alamjooksul või tugevasti magestunud merelahtedes. Ogalik ja luukarits elavad aga edukalt nii mage- kui merevees; ogalikul on olemas nii püsivalt meres või magevees esinevad populatsioonid kui ka meres elavad populatsioonid, mille esindajad sigivad jõgede alamjooksul (siirdevorm). Enamik mageveekalu on levinud ka Eesti riimveelises rannikumeres. Mageveeliikide osakaal on suurem soojaveelises madala soolsusega Väinameres ja Pärnu lahes, samuti Riia ja Soome lahe väikestes lahtedes. Atlandi tuur on tõenäoliselt inimtegevuse tulemusena hävinud, viimati registreeriti ta Eesti vetes 1997. aastal.

Mõnel liigil (siig, tint, räim jt) on kirjeldatud erinevaid liigisiseseid vorme; rannikumerd ja Peipsi järve asustavad ahvenad on geneetiliselt erinevat päritolu. Seega tuleb Eesti puhul arvestada ka mitme tavalise liigi puhul suurt liigisisest geneetilist mitmekesisust. Mõne liigi puhul (merisiig, lõhe, meriforell, jõeforell) on kunstliku taastootmise ja suhteliselt kontrollimatu asustamisega looduslikesse veekogudesse segatud looduslikke populatsioone. Mõnel juhul (koha, tint, räabis) on Eesti väikejärvedes esinevad populatsioonid tekkinud just asustamise teel.

Viimastel aastakümnetel on Eestisse introductseeritud (peamiselt kalakasvandustesse, aga ka looduslikesse veekogudesse) rida kalaliike, kellest hõbekoger, karpkala ja vikerforell annavad järglasi ka looduslikes veekogudes. Püsiva asurkonna tagamiseks piisava sigimisedukusega on neist siiski vaid hõbekoger. Peled on mõnel aastal andnud järglasi Uljaste järves, teised (sh tuurlased) ei ole kindlasti meie veekogudesse püsima jäänud.

Seitse kalaliiki on riikliku kaitse all (II kategooria – tõugjas ja säga; III kategooria – atlandi tuur, harjus, hink, võldas ja vingerjas), ligi 20 liiki ja vormi on kantud Eesti punasesse raamatusse (tabel 3). Lisaks esineb Eestis püsivalt või juhukülalisena mitu

liiki, keda kaitstakse rahvusvaheliselt (EL loodusdirektiiv, Berni konventsioon) või kes on ohustatud ja/või kaitse all naabermaades .

Tabel 3. Eestis elutsevad kalaliigid ja liigisisised vormid, kes on võetud looduskaitse alla, esindatud EL loodusdirektiivis ja/või Eesti punases raamatus.

Liik		Direktiivi lisa*	LKS** kaitsekategooria	EPR***
<i>Acipenser sturio</i>	atlandi tuur	II, IV	III	0
<i>Alosa fallax</i>	vinträim	II, V		
<i>Aspius aspius</i>	tõugjas	II, V	II	5
<i>Clupea harengus membras (autumnalis)</i>	sügisräim			2
<i>Cobitis taenia</i>	hink	II	III	5
<i>Coregonus albula</i>	rääbis	V		4
<i>Coregonus lavaretus</i>	merisiig (siirdevormid)	V		1
<i>Coregonus lavaretus</i>	merisiig (meres kudevad vormid)	V		2
<i>Coregonus spp</i>	merisiig	V		
<i>Cottus gobio</i>	võldas	II	III	4
<i>Lampetra fluviatilis</i>	jõesilm	II, V		
<i>Lampetra planeri</i>	ojasilm	II (Eestil erand)		4
<i>Misgurnus fossilis</i>	vingerjas	II	III	5
<i>Osmerus eperlanus</i>	meritint			4
<i>Petromyzon marinus</i>	merisutt	II		
<i>Pholis gunnellus</i>	võikala			5
<i>Salmo salar (magevees)</i>	lõhe	II, V		1
<i>Salmo trutta trutta</i>	meriforell			2
<i>Salmo trutta trutta morpha fario</i>	jõforell			4
<i>Siluris glanis</i>	säga		II	1
<i>Thymallus thymallus</i>	harjus	V	III	1

* Loodusdirektiiv – Euroopa Nõukogu direktiiv 92/43/EMÜ. II lisa – ohustatud taime- ja loomaliigid, mille kaitseks tuleb moodustada looduala; IV lisa – ranget kaitset vajavad liigid; V lisa – liigid, mille kaitseks peab riik hävimisohu korral kehtestama kaitsemeetmed.

** Looduskaitseeadus . II kaitsekategooria liikide vähemalt 50% ja III kaitsekategooria liikide vähemalt 10% elupaikade kaitse tagatakse kaitstavate alade moodustamisega ning neile kohalduvad isendi kaitse reeglid.

*** EPR – Eesti punane raamat. 0 – hävinud või tõenäoselt hävinud; 1 – eriti ohustatud; 2 – ohualtid; 3 – haruldased; 4 – tähelepanu vajavad; 5 – määratlemata.

Kalapüügieeskiri määrab Eesti territooriumil kalapüügi keelualad ja -ajad ning reguleerib püügivahendite kasutust. Eeskirja alusel on kõigis veekogudes aastaringi keelatud püüda tuura, tõugjast, harjust ja säga. Ajaliselt reguleeritakse veel lõhe, meri- ja jõforelli, peipsi siia, merisiia, rääbise, haugi, latika, linaski, koha, lutsu, vimma, silmu ja vähi püüki. Euroopa Komisjoni määrusega sätestatakse liikmesriikidele igaaastaselt kalapüügikvoodid räime, kilu, tursa ja lõhe püügi osas Läänemerel.

Ülemäärasesest röövkalade püügist, haugi madalast looduslikust taastootmisest ja soojadest suvedest tingituna on mõne liigi arvukus viimastel aastatel oluliselt muutunud. Suurenenud on rannikumeres ogaliku, rüнди, särje, vimma, hõbekogre ja mõne teise liigi arvukus (enamus neist kuulub karpkalaliste seltsi); katastroofiliselt on (lokaalselt või kogu rannikumere ulatuses) vähenenud ahvena, haugi, merisiia ja mõne

teise liigi arvukus. Mitmete rändkalade liikide – lõhe, meriforell, vimb – arvukus on viimaste kümnendite kestel vähenenud, peamiselt vesirajatiste ja kudepaikade reostumise tõttu.

5.1.2. Läänemeri

Üldine kirjeldus

Eesti kalastik ja kalandus on omapärane riimveelise rannikumere tõttu, mis pakub elupaika ka mageveekaladele ning mitmekesistab kalapüügivõimalusi. Suurim vee soolsus Eesti rannikumeres on Saaremaa ja Hiiumaa läänerannikul: kuni 6–7‰ . Läänemere peamine hüdrogeoloogiline iseärasus on selgelt väljendunud vete kihistatus: jagunemine madala soolsusega pindmiseks ja suhteliselt suure soolsusega süvakihiks . Suur temperatuuride vahelduvus Läänemeres ja rannikumere jäätumine on teine suuremaid kohalikke erisusi enamiku teiste Euroopa Liidu liikmesriikidega võrreldes.

Inimtegevuse mõjudest Läänemerele tuleb mainida toitainete üleküllust ja sellest tingitud fütoplanktoni, sh toksilise sinivetika vohamist ja mõju elustikule, sh kaladele; reostuskoormusest tingitud hapnikupuudust Läänemere süvikutes ja talvel ka madalates lahtedes; fosfori pidevat akumulierumist; merevee saastumist raskemetallide ja kloororgaaniliste ühenditega ja nende sattumist toiduvõrgustikku.

Kalakooslused ja kalavarud

Rannikumere kalakoosluste struktuur varieerub sesoonselt. Mitmed mereliigid esinevad rannikumeres sigimisperioodil – kevadel ja kevadsuvel (räim, tuulehaug) või talvel ja kevadtalvel (merivarblane, nolgus jt). Ka mitme mageveeliigi ja siirdekala puhul on täheldatavad sesoonsed ümberpaiknemised toitumis- ja sigimisalade vahel (merisiig, meritint, koha, teib jt). Kalastiku suvise seire (1993—1998) alusel on eristatavad kaks põhitüüpi kalakooslusi: 1) mageveelised (domineerivad mageveeliigid; Väinameri, Pärnu laht, muud merelahed; Riia lahe ja Soome lahe kesk- ja idaosa saarte rannikuvesi), 2) merelised (domineerivad mereliigid, peamiselt räim ja lest). Matsalu lahe näitel suureneb kaldast eemaldudes liikide arv (lahe suudmes tulevad juurde ka mõned mereliigid), isendite arv ja nende biomass. Röövkalade ja lepiskalade suhe ei ole enamikus rannikumere osades optimaalne: röövkalade (eriti haugi, ka ahvena) arvukus on liiga madal kontrollimaks karplaste ja ogaliku arvukust.

Juba 1970—80ndatel aastatel oli mõne eutrofeerunud ala (Matsalu laht) kalasaakides täheldatav eutrofeerumisega kaasnev karplaste osakaalu suurenemine ja ahvenaliste osakaalu vähenemine. Kalastiku koosseisu muutumine on viimasel ajal – umbes 1990ndate keskpaigast (Eesti veekogude, sh Läänemere rannikualade reostuskoormuse vähenemise tingimustes) kiiresti süvenenud, hõlmates ka vähe-eutrofeerunud alasid (nt Vilsandi ümbrus). Muutuste arvatavad põhjused on järgmised: 1) ahvenaliste (ahvena ja koha) ülepuük alates 1990ndate aastate algusest (seoses kalapüügipiirangute vähenemisega, eriti püügiõiguse võimaldamisega rannavööndi elanikele ning ahvena ja koha kokkuostuhinna plahvatusliku tõusuga, samuti efektiivsemate nakkevõrkude laialdase levikuga); 2) karplaste arvukust kontrolliva peamise röövkala – haugi madal arvukus (langes juba 1980ndate lõpul), seoses kudemistingimuste halvenemisega ja intensiivse püügiga, ning ogaliku ja

luukaritsa arvukuse suurenemine, mis tagab piisava kergesti tabatava saagi enamusele röövkaladele; 3) 1990ndate soojad suved; kõrge vee temperatuur toidurekursi piisava olemasolu tingimustes on soodustanud karplaste arvukuse tõusu ja kiiret kasvu, 4) varasem vähenenud majanduslik huvi kõige massilisemate karplaste (särg, nurg) püügiks.

Läänemere avamerepüügi objektid on räim, kilu ja tursk, vähesel määral ka lõhe; nende liikide püügikvoodid otsustatakse rahvusvaheliselt. Suurema osa saagist annab traalpüük. Läänemere avaosas, v.a Liivi lahes, ja Soome lahes, on räime varude seis kehv, kuid on täheldatav varude suurenemine. Liivi lahes on räime seis hea, kuid ebasoodsad kudemistingimused ja ülemäärane püük viisid 1990ndatel aastatel kriitilisse seisusse Liivi lahe sügiskuduräime arvukuse.

Kilu varu olukord on hea, kuid varu väheneb; ICESi töörühm ennustab siiski kilu kudekarja biomassi püsivust bioloogiliselt ohutus tsoonis. Pikemaajalises perspektiivis sõltub kiluvaru olukord eelkõige tursavarude dünaamikast.

Külmalembeste merekalade arvukus rannikumeres on langenud. Läänemere avaosas lõhe varu põhiosa moodustavad asustatud kalad; lõhe ja meriforelli looduslik sigimine on jätkuvalt kasin. Soome lahe loodusliku varu olukord on väga halb. Lisaks sellele ohustab Eestis lõhet haigus M74 (Läänemere lõhe paljunemishäire). Merisiia enamuse vormide arvukus on äärmiselt madal.

Lõhe looduslikke kudejõgesid on Eestis kümme, millest üheksa suubuvad Soome lahte. Hüdrolektriijaama paisu tõttu lakkas Narva jões looduslik sigimine, tööstusreostuse tõttu kadus Purtse kui kunagise hea lõhejõe tähtsus. Viimastel aastatel on siin lõheasurkond vee kvaliteedi paranemise mõjul taastumas, kuid nüüd on jõe ülalpool Narva maanteed rajatud kalateeta hüdrolektriijaam ning valmistatakse ette järgmiste jaamade rajamist. Kolmes jões (Kunda, Keila ja Vasalemma jõgi) paiknevad looduslikud asurkonnad, teistes on tegemist segaasurkondadega ehk kalakasvandustest pärineva ja loodusliku lõhega. Lõhe asustamisega tegeleb Põlula Kalakasvatusteskeskus.

Meriforelli varu pärineb peamiselt looduslikust sigimisest, kuid olulise osa sellest annab ka Soomes asustatud meriforell. Eestis on kokku 55 jõge ja oja, kus meriforell sigib, neist olulisemad on Soome lahte suubuvad jõed. Meriforelli noorjärkude asustamisega tegeleb Öngu Noorkalakasvandus ja Põlula Kalakasvatusteskeskus.

Tursa varu Läänemere idapoolsemas osas on halvas seisus ehk allpool bioloogiliselt ohutut tsooni. Varu sõltub soolase ja hapnikurikka vee sissevoolust läbi Taani väinade. Lääne varu on rahuldavas seisus, kuid on ohustatud tugeva püügisurve poolt. Püük põhineb suurel määral noorjärkudel, mistõttu on tagasiheidetavad kogused märkimisväärsed. Varude paranemise huvides tuleb vähendada töenduslikku survet tursa noorjärkudele.

Rannapüügipiirkonnas on kalade kudemis- ja kasvukohtadena väga olulised kuni 3 m sügavused merealad. Selliste alade kvaliteeti mõjutavad sageli väikesed mootorpaadid vette sattuva õli ja koelmupõhjade rikkumise tõttu; samuti sobivad just sellised alad paadisadamate rajamiseks. Püüki teostatakse rannikualadel kuni 20 m sügavuselt.

Rannapüügipiirkondade kalavarud on intensiivse püügi tõttu halvenenud. Pärnu lahes on koha, ahvena ja vimma varude olukord muutunud kehvemaks, Kihnu uurimisalal ahvena tugevad põlvkonnad viimastel aastatel puuduvad, kuid lestavaru on pisut paranenud. Väinamere ahvenavaru on vähenenud, kohavaru on madalseisus ning vähenenud on ka vimma ja särje arvukus. Madala röövkalade arvukuse ja viimaste aastate soojade suvede tõttu on tõusuteel kogre, hõbekogre, nuru, roosärje ja viidika arvukus. Soome lahe rannikupiirkondades on ahvena ja merisiia arvukus vähenenud ning lesta arvukus suurenenud.

Läänemere kalavarusid mõjutavad lisaks antropogeensetele teguritele ka looduslikud mõjurid – nt vee soolsuse- ja temperatuurimuutused, kalatoidulised hüljes ja kormoran. Teisest küljest aga ohustab kalandus ise tugevasti hülgeid – neid hukkub pidevalt püügivahendites. Samas on nii hall- kui ka viigerhüljes Eestis II kaitsekategooria alused liigid.

Kui hülged on olnud Läänemere pikaajalised asukad, siis kormoranid on jõuliselt (taas)asustamas siinseid rannaäärseid elupaiku alates 1980ndatest aastatest, praeguseks on neid Eestis pesitsemas üle tuhande paari. Kormoranide mõju kalavarudele on suurem eutroofses vees, kus on kõrgem ahvena ja särje arvukus. Oligotroofses vees, milles esineb rohkesti siiga, kormoranid toitumas ei käi. Eutroofses vees on kormoranide mõju suurem kalade noorjärkudele, sest viimased toituvad zooplanktonist ja siirduvad avavette, kus zooplanktoni kättesaadavus on parem, ning on seega ise paremini kättesaadavaks saagiks kormoranidele. Kaluritega konkureerib kormoran seega Väinameres, kus tema saagis on töönduskaladest olulisemad luts ja koha. Soome ja Liivi lahes on kormorani mõju töönduskalade suhteliselt tähtsusetu. Forelli ja lõhet kormoran ei söö, toidulaud, mis üldiselt on väga mitmekesine, koosneb suuremas osas emakalast ja särjest.

Kala kvaliteet

Tähelepanu vajab ka kalavarude kvaliteet. 2005. aasta uuringud dioksiinide sisalduse räämses Eesti rannikumeres vastavad varasematele tulemustele. Ükski määratud PCDD/F ega dioksiinide summaarne kontsentratsioon ei ületanud EL kehtestatud piinormi. Dioksiinide summaarne sisaldus (PCDD/F ja dioksiinisarnased PCB kokku) ei ületa neis proovides isegi ainult PCDD/F kohta kehtivat piinormi – 4 pgWHOTEQ/g elusmassi kohta. Võib järeldada, et kui Eesti püükides/tarbimises domineerivad kuni kolmeaastased räimed, siis nad ei kujuta dioksiinide poolest mingit ohtu inimese tervisele. Tarbijatel tuleks aga vältida vanemate kui viie–kuue aastaste, ligikaudu üle 17 cm pikkuste kalade söömist.

Tulemused lõhe kohta kinnitavad Läänemeres üldteada fakti, et juba kaks–kolm aastat meres viibinud kalades ületab nii PCDD/F kui ka dioksiinide summaarne sisaldus EL kehtestatud piinorme. Dioksiinide sisaldus jõesilmus on kooskõlas Soome uurijate tulemustega – nii PCDD/F kui ka dioksiinide summaarne sisaldus ületab EL piinorme.

Analüüsitud angerjates, vaatamata väga kõrgele rasvasusele, on PCDD/F ja dioksiinide summaarne sisaldus suhteliselt madal, oluliselt allpool EL piinormi. Kuna üldiselt eeldatakse otsest seost kalade rasvasuse ja dioksiinide sisalduse vahel, siis vajaks angerjas edaspidist uurimist.

Dioksiinide sisaldus kasvanduse vikerforellis oli äärmiselt madal, peegeldades ilmselt nõuetekohase, dioksiinivaba sööda kasutamist.

5.1.3. Siseveekogud

Kalanduslikult olulisemad siseveekogud Eestis on kindlasti Peipsi järv ja Võrtsjärv. Väikejärved on olulised kohalikul tasandil, pakkudes püügivõimalusi peamiselt siiski harrastuskaluritele. Jões on paljudele tööstuskaladele oluliseks või isegi ainukeseks koelmuks (jõesilm, lõhe, meriforell, vimb, säinas, poolsiirdesiig).

Peipsi järv

Üldine kirjeldus

Peipsi järve alla liigitatakse ka Lämmi- ja Pihkva järv. Kokku on Peipsi järv üks suuremaid Euroopas. Velikaja, Emajõgi, Võhandu ja Želtša jõgi moodustavad 80% Peipsi valg alast ja annavad ka 80% sissevoolust. Narva jõgi on ainus väljavool Peipsi järvest. Peipsi järv on madalaveeline ja kattub talviti täielikult jääkattega, pakkudes suurele hulgale kaluritele Euroopas üsna omalaadset püügivõimalust jäält. Alates 1960ndatest aastatest on peamiselt inimtegevuse mõjul Peipsi vee toitelisus jõudsalt suurenenud ja ületanud optimaalse taseme: Pihkva ja Lämmijärv on jõudnud hüpertroofsesse arengustaadiumisse.

Olulise osa praegusest saastekoormusest annab Velikaja jõe kaudu amortiseerunud reoveepuhastusseadmetega Pihkva linn.

Kalavarud

Hea toidubaasi ja soodsa hüdrogeoloogilise režiimi tõttu on Peipsi üks Ida-Euroopa kalarikkamaid järvi. Peipsis elab 37 kalaliiki, kellest peamised tööstuskalad on tänapäeval koha, ahven, peipsi tint, latikas, haug, kiisk, särg, peipsi siig ja luts Rääbisevaru on katastroofiliselt vähenenud ja selle püük on praegu keelatud. Kalasaakide suurus ja liigiline koosseis on muutlik, olenedes kalavarude seisundist, püügi iseloomust ja -tingimustest ning kliimamuutustest. Eriti muutlikud on tindi varud; rääbist ja peipsi siiga leidub tööstuslikus koguses veel vaid Suurjärve osas; hea toidubaasi tõttu on perspektiivikas latikas. Kuni 1980ndate keskpaigani loeti Peipsit heaks tindi-latikajärveks, kuid aja jooksul on ta omandanud koha-latikajärve tunnused.

Kalapüügemahud Peipsil määratakse Eesti–Vene Peipsi kalanduskomisjoni otsusega. Tindi traalpüüki teostab vaid Vene pool Peipsi idaosas. Kalastiku seire näitab kogu Peipsi järve akvatooriumil üleüüki. Looduskaitsetele valmistab muret kalapüügifirmade ja maakondade surve järve kalaressursi üha intensiivsemaks kasutamiseks, sh ebasoovitavate püügivahendite (mutnik, nakkevõrgud) osas. Harrastuspüügi ja röövpüügi suurus ning mõju on ebaselge.

1990ndatel toimus Peipsi järve kalastikus kaks olulist protsessi: 1) koha arvukuse plahvatuslik tõus, mitme tugeva kohapõlvkonna kujunemine ning 2) rääbise arvukuse madalseis. Ahvenasaagid on vähenemas, haugivaru on näidanud langevat trendi, kuid

see protsess peaks olema peatumas. Latikavaru seis on paranenud. Tindi arvukus on madalseisus. Särjevaru on kõrge, kuid näitab vähenemise suunda. Siia, rääbise ja lutsu olukord Peipsil on halb.

Võrtsjärv

Üldine kirjeldus

Võrtsjärv on madalaveeline järv, olles vaid kuni kuus meetrit sügav. Järve kaldad on valdavalt madalad. Nende tegurite tõttu on Võrtsjärv tundlik veetaseme kõikumistele, aastane veeseisu kõikumine võib ületada kahte meetrit.

Kalavarud

Võrtsjärve kalastik on aegade vältel oluliselt muutunud, tänapäevasesest Võrtsjärvest on püütud vähemalt 36 kalaliiki. Peenesilmaliste traalide kasutamise tõttu hakkas Võrtsjärve kalastiku koosseis pärast sõda väga kiiresti halvenema ning Võrtsjärv muutus nn kiisajärveks. Olukord võttis pöörde paremusele 1970ndatel, kui hakati arvestama ihtüoloogide ettepanekuid järve majandamisel. Röövkalad viisid prügikala arvukuse madalseisu, kalapüügis saavutas taas olulise koha väärtuslik kala.

Kuni Narva jõe hüdroelektrijaama paisu ehitamiseni 1950ndatel pääses angerjas Võrtsjärve Peipsi ja Emajõe kaudu. Alates 1956. aastast hakati angerja maimu (klaasangerjaid) järve kunstlikult tooma, viimasel ajal asustatakse järve nooangerjatega, keda on ettekasvatatud järve idakaldal asuvas kalakasvanduses Triton PR.

Praegu on haugi saagid Võrtsjärvest läbi aegade parimad, suhteliselt head on koha, ahvena ja latika saagid. Angerjasaagid on viimastel aastatel suhteliselt madalad, sest ebasoodsad veetaseme kõikumised on pidurdanud kalade rännet.

Väikejärved ja jõed

Abiootiline keskkond

Enamik Eesti väikejärvi on mandrijäätikkelised ja madalad, nende levik on ebahütlane: tihedamalt on järvi liigendatud pinnamoega maastikes ja Lääne-Eesti rannikul, vähem tasandikel. Järvevee kvaliteet ja kihistus sõltuvad järve valgala suuruselt ja iseloomust ning järve veevahetuskiirusest.

Eesti territooriumil on üle 7000 vooluveekogu, millest 90% on kuni 10 km pikkused . Pinnaveekogud jagunevad kolme vesikonda: Ida-Eesti, Lääne-Eesti ja Koiva vesikond .

Vastavalt EL veepoliitika raamdirektiivile (2000/60/EÜ) ja Eesti veeseadusele on käimas Eesti vesikondade ja alamvesikondade veemajanduskavade koostamine. Selle protsessi käigus kaardistatakse veekogude seisund: nii keemiline seisund kui ka looduslike veekogude ökoloogiline seisund või tehisveekogude ja oluliselt muudetud veekogude ökoloogiline potentsiaal. Enamus Eesti jõgedest ja järvedest on heas või rahuldavas seisundis . Väikejärvede ja jõgede hüdrokeemilise ja bioloogilise (puruvanad) seire tulemused näitavad aga pigem veekogude seisundi halvenemist kui

paranemist . Ohustatud seisus jõgesid ja järvi on kõikjal Eestis. Põllumajandusliku tootmise järsk lang 1990ndatel ja sellest tingitud toitainete ärakande selge vähenemine on parandanud Eesti pinnaveekogude vee kvaliteeti. Seoses Euroopa Liiduga liitumisega on põllumajanduslik tootmine siiski aktiveerunud. Veekogude kvaliteeti mõjutab veel reovee ebapiisav puhastamine või hoopis puhastamata jätmine. Halva seisundi põhjuseks on sageli tõkestusrajatised, mis takistavad kalade rändeid (nt siirdekalade pääsu magevette kudema) . Väärtuslike kalaliikide elu- ja sigimispaike on kahjustanud kobraste kiire levik ja arvukuse tõus, mida on omakorda soodustanud jõeorgude võsastumine . Halvas seisundis või selle seisundi lähedal on mitmed väikesed vooluveekogud Kirde-Eesti tööstuspiirkonnas, Tallinna ümbruses ja Pandivere ja Adavere-Põltsamaa nitraaditundlikel aladel .

Kalavarud

Mikelsaare andmetel on väikejärvede kalastikus umbes 30 liiki, kellest kõige sagedasemad on A. Kanguri andmetel ahven, haug, särg, koger, linask, latikas, roosärg, kiisk, lust, mudamaim ja viidikas. Kalamajanduslikult on olulisemad nt Tamula, Vagula, Saadjärv ja teised Vooremaa järved, Oisu järv .

Kõige rikkalikum kalafauna on suuremates, mesotroofsetes järvedes; kalaliikide arv väheneb nii troofsuse suurenedes kui vähenedes. Veerežiimi halvenemine eutroofsuse suurenedes põhjustab kalade ummuksisse jäämist, mõjudes väikejärvede kalastikule kahjulikult. Jõevähki on tugevalt mõjutanud vähikatk (Lääne-Eesti saared on säilinud taudivabade piirkondadena) ja järvede eutrofeerumine.

Vooluveekogude puhul määravad veekogu kvaliteedi kalastiku jaoks neli põhikomponenti :

- 1) veekogu füüsiline kvaliteet (eelkõige elupaikade mitmekesisus);
- 2) veekogu hüdroloogiline režiim (eelkõige jõe piisavalt suur miinimumvooluhulk);
- 3) veekogu vee kvaliteet (eelkõige orgaanilise reostuse puudumine ning kaladele vastuvõetav gaasirežiim);
- 4) vooluveekogu tõkestamatus (loob kalastikule võimaluse vabalt valida neile antud eluperioodil sobivaid elupaiku).

Kui kõik eeltoodud neli komponenti on heas seisundis, siis on olemas eeldused selleks, et heas seisundis võiks olla ka selle vooluveekogu kalastik. Samas piisab tihti sellest, kui vaid üks eeltoodud komponentidest on negatiivselt mõjustatud ning selle tulemuseks on kala- ning liigivaene jõgi.

Koosluste väärtust ei iseloomusta aga liigirikkus üksi – väga omapärased ja kaitset vääriavad on näiteks liigivaesed külmaveelised jõelõigud. Luhaalaid, kärestikke ja jõesuudmeid võib pidada kalavarude seisukohalt ökoloogiliselt õrnaks keskkonnaks, mis vajavad kaitset . Oluliste kudejõgede ja koelmualaks olevate meandrite suudmed peavad olema kaladele läbitavad.

5.1.4. Kaugpüügi alad

Eesti kaugpüügi peamised piirkonnad on Loode- ja Kirde-Atland. Kaugpüügi peamised töõnduskalad on krevett, meriahven, süvalest ja rai.

Loode-Atlandil hindab kalavarude olukorda ja annab soovitusi püügi osas NAFO (Loode-Atlandi Kalandusorganisatsioon) teadusnõukogu, tuginedes liikmesmaade katsepüükide ja töõnduspüügi statistilistele andmetele. Suur osa NAFO mereala töõnduslikest kalavarudest on ülepüütud, vaid krevetivaru on jätkuvalt stabiilne ja suhteliselt heas seisus. Mitme liigi osas on sisse seatud piirkondlikud püügikeelud, süvalesta osas rakendatud varude taastusplaan. Eesti püügikvoot NAFO merealal lepatakse kokku Euroopa Liidu siseselt.

Kirde-Atlandi kalavarude hindamise aluseks on peamiselt ICESi (Rahvusvahelise mereuurimise nõukogu) soovitusel, mis põhinevad ICESi liikmesriikide poolt kogutud andmetel. Jätkuva ülepüügi tõttu on enamiku süvaliikide varud madalseisus ning taastumine küsimärgi all.

6. Kalastikku mõjutavad tegurid ja kalandusega seotud keskkonnamõjud

Kalandussektorist tulenev mõju keskkonnale on otseselt seotud keskkonnateadliku ja vastutustundliku käitumise või vastupidiselt tegevusetusega keskkonna suhtes. Teisalt peegeldab kalanduse mõju keskkonnale ka kättesaadavate investeeringute suunamine ning maht. Kalanduse mõju keskkonnale on tegevuseti erinev, ülevaatlikult on võimalikud kalandusega seotud mõjud keskkonnale ja bioloogilisele mitmekesisusele välja toodud alljärgnevalt.

Kalastiku bioloogilist mitmekesisust mõjutavad tegurid

1. Inimtegevus
 - 1.1. Kalapüük (sh kalamajanduslikult oluliste veekogude majandamise efektiivsus; röövpüük; püügivahendite mõju)
 - 1.2. Veekogude antropogeenne eutrofeerumine
 - 1.3. Veekogude reostamine (sh kalalaevadelt, mootorpaatidelt tulenev reostus; ebapiisavalt puhastatud heitvesi)
 - 1.4. Vesiehitised (tammid jõgedel rändeteede takistajatena)
 - 1.5. Veekogude mehhaaniline muutmine, sh setete ümberpaigutamine (süvendustööd, jõgede sängi muutmine, veetaseme muutmine maaparandustööde mõjul või tammide abil)
 - 1.6. Kalakasvatus
 - 1.7. Võõrliikide introduksioon ja invasioon (sh. parasiidid, uued toiduobjektid, kaladest toituvad kiskjad)
 - 1.8. Pikaajalised kliimamuutused
2. Looduslikud abiootilised protsessid
 - 2.1. Veekogu temperatuurirežiim
 - 2.2. Soolsuse muutused Läänemeres
 - 2.3. Veetaseme muutused
 - 2.4. Väga madala rannikumere maismaastumine (tektoonilise maatõusu tõttu)
 - 2.5. Veekogude hapnikurežiim (nn ummuksile jäämine peamiselt järvedes ja meandrites)
3. Looduslikud biootilised protsessid
 - 3.1. Kalatoiduliste kiskjate arvukuse muutumine (hülged, kormoranid jt)
 - 3.2. Veekogude looduslikku ilmet muutvate loomade (kobras) arvukuse muutused

Kalanduse mõju bioloogilisele mitmekesisusele

1. Kalapüük
 - 1.1. Kalakoosluste struktuuri muutmine (liikide suhtelise arvukuse muutused)
 - 1.2. Üksikute liikide arvukuse oluline vähendamine (kuni kadumiseni), populatsiooni struktuuri muutmine
 - 1.3. Liikide vanuselise struktuuri muutmine
 - 1.4. Haruldaste ja ohustatud liikide kaaspüük
 - 1.5. Veekogude reostamine püünistes hukkunud kalaga/vette tagasilastud alamõõdulise kalaga
 - 1.6. Mõju teiste loomarühmade bioloogilisele mitmekesisusele

- 1.6.1. Kalade kui teiste loomarühmade toiduobjektide arvukuse muutus põhjustab mitmete liikide (nt hüljeste) arvukuse muutusi
- 1.6.2. Kalapüügi vahendites hukuvad teised liigid: näiteks hülged mõrdades ja sukelpardid nakkevõrkudes
- 1.7. Aktiivsete püüniste mehhaaniline mõju veekogu põhjabiotoopidele; setete kandumine veekihti
- 1.8. Laevade mehhaaniline mõju, laevast vette sattuvate/ lastavate naftasaaduste jm mõju
2. Kalakasvatus
 - 2.1. Geneetilise mitmekesisuse mõjutamine kunstlikul taastootmisel (inbriiding vähese arvu sugukalade puhul; võimalik on ka geneetilise mitmekesisuse suurendamine/taastamine, looduslike populatsioonide segamine)
 - 2.2. Kasvatatavate võõrliikide (sh nendega kaasnevate parasiitide ja haigustekitajate) ja -vormide sattumine veekogudesse
 - 2.3. Kasvatatavate geneetiliselt muudetud vormide sattumine veekogudesse
 - 2.4. Kalakoosluste struktuuri muutmine kasvatatud noorkalade asustamisel looduslikesse veekogudesse
 - 2.5. Kalakasvatustes reostunud vee mõju (toitained, kemikaalid, ravimid)
 - 2.6. Veekogude loodusliku seisundi halvendamine kalakasvatustlike veehaarete ja tõkestusrajatistega
 - 2.7. Kalaparasiitide ja haigustekitajate levimine sugukalade ja asustusmaterjaliga (sh Eestisse sissetoodud parasiidid ja haigustekitajad)
3. Kala töötlemine
 - 3.1. Veekogude reostamine kalatöötlemise jääkidega (esmasel töötlemisel veekogul või kaldal paiknevatest tehastest).

7. Rakenduskava keskkonnamõju hindamine

7.1. Piiriülene mõju

Rakenduskavas kavandatavate tegevuste elluviimisel ei ole ette näha olulist negatiivset keskkonnamõju Eestist väljaspool. Eeldatav piiriülene mõju on positiivne või neutraalne. Seetõttu ei ole kaasatud KSH protsessi teiste riikide esindajaid ning piiriülest mõju hindamise käigus ei käsitletud.

7.2. Keskkonnamõju telgede kaupa

Rakenduskava keskkonnamõju strateegiline hindamine tugineb KMH protsessi kaasatud ekspertide ja huvigruppide kvalitatiivsetel hinnangutel. Alljärgnevalt välja toodud tegevuste potentsiaalselt mõjutavad valdkonnad ja mõju karakteristikud on kokkuvõtvalt esitatud illustratiivse tabelina lisas 5. Keskkonnamõju hindamisel lähtuti eeldusest, et tegevuste elluviimisel täidetakse kõiki keskkonnanõudeid.

Rakenduskava strateegilisest tasemest tingituna ei selgu kavast kavandatavate meetmete ja nende raames plaanitavate abikõlblike tegevuste mahud, sh keskkonnakaitse eesmärkide täitmiseks kavandatavate tegevuste ulatus ja maht. Rakenduskava üldine strateegiline tasand ja senine tooriklikkus ei võimalda kõigi oluliste keskkonnamõjude väljatoomist ja analüüsi. Eeldame, et täpsem keskkonnamõju hindamine toimub vajadusel projekti tasandil.

7.2.1. I telg – kalalaevastiku kohandamine

Telje eesmärk

Tagada tasakaal püügivõimsuse ja kalavarude vahel ning moderniseerida kalalaevastik, viies see vastavusse kaasaja keskkonna, töötingimuste, ohutuse ja hügieeni nõuetega ning tagada eelkõige Läänemere traallaevastiku püügivõimsuse vastavus kalavarudele.

Võimalikud rakendatavad tegevused

- Kalalaevade moderniseerimine (mootorite vahetamine, ohutuse, töö ja hügieenitingimuste ning toote kvaliteedi parandamiseks).
- Väikesemahuline rannapüük.
- Püügitegevuse lõplik peatamine laevadel, millised on hõlmatud püügivõimsuse reguleerimise kavaga (kalalaevastiku utiliseerimine, sihtotstarbe muutmine võib ka tulutooval eesmärgil, kuid mitte kalapüügiks).
- Kalalaevastiku haldamisega seotud sotsiaalmajanduslikud hüvitised ja elukestva õppe toetamine.

Mõjutatavad keskkonnaaspektid

- Ressursi olukord
- Püügitehnoloogiate selektiivsus

- Püügivõimsuse ja püügivõimaluse vastavus
- Energiakasutus
- Õhukvaliteet
- Veekvaliteet
- Reostuskoormus
- Müra
- Inimtervis ja heaolu
- Keskkonnateadlikkus

Võimalik oluline otsene keskkonnamõju

Telje raames kavandatavad tegevused toovad eeldatavalt olulise keskkonnamõjuna kaasa vaid positiivseid ilminguid.

Kalalaevade moderniseerimine parandab töökeskkonda; mootorite vahetusega kaasneb efektiivsem kütusekasutus, väiksem heitgaaside emissioon ning väiksem tõenäosus õli sattumiseks vette. Võib eeldada, et kalalaevastiku moderniseerimise tulemusena saab laevu kasutada püügiks efektiivsemalt, mis toob kaasa püügil oldud aja (traalpüügitundide arvu) vähenemise. Kuna märkimisväärne osa Eesti rannikuvetest kuulub Natura 2000 võrgustikku, on laevade põhjustatud häirimise vähenemine rannikuvetes olulise tähtsusega. Häirimine mõjutab eelkõige linnustikku, hülgeid, kuid ka põhjaelustikku. Kalavarude seisundit samas vastav meede otseselt ei mõjuta. Tuleb jälgida, et mootorite vahetamisega ei kaasneks Eesti kalalaevastiku suurem summaarne võimsus.

Väga oluline keskkonnamõju, sh mõju kalavarude seisundile, avaldub juhul, kui telje raames rahastatakse olulisel määral selektiivsematele püügitehnoloogiatele üleminekut. Tugeva ja pikaajalise mõju eeldusena tuleb välja tuua vajadus vastavate rakendusuringute läbiviimiseks programperioidi jooksul.

Kui kalalaevade moderniseerimise käigus investeeritakse ka jäätmete ja pardal tekkiva reovee hoidmistingimuste parandamisse, vähendab see reoainete veekeskonda heitmise tõenäosust ning vastavalt keskkonnareostuse suurenemist. Samas tuleb jälgida, et sadamates oleks olemas vastav infrastruktuur reoainete korrektseks vastuvõtuks ja edasisse käitlusse suunamiseks.

Püügitegevuse lõplikul peatamisel (kalalaevastiku utiliseerimisel või sihtotstarbe muutmisel) võib oluline otsene keskkonnamõju avalduda vaid juhul, kui kokkuvõttes väheneb ka traalpüügitundide või muul otstarbel merel viibitud tundide arv – elustikku, sh kaitsealuseid liike, häiritakse vähem, kütust kasutatakse efektiivsemalt, veekeskonna saastamine väheneb. Kalavarude seisundit sellega otseselt ei mõjutata, sest vastavate töönduslike liikide puhul kehtib kvoodiregulatsioon.

Elukestva õppega kaasneb positiivne keskkonnamõju, kui õppe jooksul omandatakse täiendavaid teadmisi keskkonnakaitsest, ökosüsteemide toimimisest, vee-elustiku säilimist ja kaitset tagavatest ning keskkonnaprobleeme ennetavatest meetmetest. Sektoris hõivatute keskkonnateadlikkuse ja vastutustundlikkuse tõusmise tulemusel väheneb eeldatavalt sektori negatiivne keskkonnamõju.

Nn väikesemahulise rannapüügi raames kavandatavate investeeringute sisu ja mahtu hindamisele kuuluv rakenduskava tööversioon ei sisalda, mistõttu on võimatu hinnata vastavate tegevustega kaasnedavad võivad keskkonnamõju.

Kaudne ja kuhjuv mõju

Mootorite vahetusega kaasneb tõenäoliselt väiksem müratase ja madalama häirefaktori kaudu võivad kalalaeval töötavad inimesed. Uute mootorite esialgne hooldusvajadus on märksa madalam kui vanadel mootoritel, samas on uute mootorite valmistamiseks kasutatud täiendavaid ressursse.

Püügivõimsuse reguleerimise kava positiivne kaudne keskkonnamõju võib seisneda selles, et väheneda võib initsiatiiviliseks püügiks.

Elukestev õpe toob eeldatavalt kaasa nii otsese kui kaudse positiivse mõju keskkonnateadlikkuse ja vastutustundlikkuse tõusu kaudu.

Negatiivse keskkonnamõju vältimiseks ja leevendamiseks ning positiivsete mõjude suurendamiseks soovitatavad meetmed

Tuleb jälgida, et mootorite vahetamisega ei kaasneks Eesti kalalaevastiku suurem summaarne võimsus. Soovitatavalt peaks kalalaevastiku moderniseerimisega vähenema merel oldud tundide arv, et väheneks eluslooduse häirimine (eelkõige Natura 2000 võrgustiku aladel).

Selektiivsematesse püügitehnoloogiatesse tuleb investeerida olulisel määral. Kalalaevalde moderniseerimisel tuleb investeeringuid suunata ka jäätmete ja reovee hoidmistingimuste parandamisele. Pardal peab olema võimalus sorteeritud jäätmete hoidmiseks (lisaks pardal esmase töötlemise käigus tekkinud kalajäätmete mahutitele eraldi konteinerid ka paberi/papi, plasti, klaasi, metalli ja ohtlike jäätmete jaoks). Sadamates peab olema olemas vastav infrastruktuur reoainete korrektseks vastuvõtuks ja edasise käitluse suunamiseks.

Kalalaevastiku utiliseerimisel tekkivaid jäätmeid tuleb käsitleda taaskasutatava ressursina. Jäätmete tagasi kasutusse suunamine pikendab vastavate materjalide olemusringi ja aitab teatud määral ära hoida uute ressursside kasutuselevõttu.

Elukestva õppe raames tuleks toetada võimalust omandada teadmisi keskkonnateadlikkuse osas, käsitledes sh keskkonnakorralduslikke küsimusi ja võimalusi üle minna selektiivsematele püügitehnoloogiatele. Pikemaajaliseks eesmärgiks tuleks seada ühinemine vabatahtliku kalanduse tarneahela sertifitseerimissüsteemiga MSC, mis väärtustab keskkonnahoidlikku kalapüüki, -töötlust ja -müüki.

7.2.2. II telg – vesiviljelus, sisevete kalandus, kalandustoodete töötlemine ja turustamine

Telje eesmärk

Tagada efektiivne, jätkusuutlik ning terviklik kalanduse käitlemiskett ja jätkusuutlik sisevete kalandus.

Võimalikud rakendatavad tegevused

- Vesiviljeluses investeeringud, mis on suunatud tootmisvahendite ehitamisele, laiendamisele, uuendamisele ja seadistamisele eesmärgiga parandada töötingimusi, hügieeni või loomatervishoidu. Samuti investeeringud tootekvaliteedi parandamiseks, negatiivse keskkonnamõju vähendamiseks.
- Sisevete kalanduses sisevetel opereerivate kalalaevade moderniseerimine (ohutuse, töö ja hügieenitingimuste ning toote kvaliteedi parandamiseks) ning sisevete kalandusega seotud rajatiste ja varustuse soetamine ning moderniseerimine.
- Kalandustoodete töötlemisel ja turustamisel investeeringud, mis on suunatud ettevõtete konkurentsivõime tõstmisele, sh investeeringud tehnoloogiasse ja seadmetesse, mis on seotud tootearendusega vajalikud ning nõuete täitmiseks kala töötlemisel.

Mõjutatavad keskkonnaaspektid

- Ressursi olukord ja kalavarude taastootmine
- Selektiivsed püügitehnoloogiad
- Kalahaigused
- Veekvaliteet
- Energiakasutus
- Maastikumuutused
- Reostuskoormus
- Inimtervis ja heaolu
- Keskkonnateadlikkus

Võimalik oluline otsene keskkonnamõju

Vesiviljelusega kaasnevad keskkonnamõjud on lühidalt esitatud vastavas punktis peatükis 6. Kõikide nimetatud mõjude ilmnemine on programmiperioodi jooksul tõenäoline ning vesiviljelusalase tegevuse intensiivistumisel üha aktuaalsem. Kuigi Eesti vesiviljelustoodangu maht on seni väga väike ning vesiviljelus on võrreldes traditsioonilise põllumajandusega üldiselt märksa väiksemat keskkonnakoormust põhjustav tegevus, vajab toodangumahu kavandatav mitmekordne kasv siiski olulist kahjulikku keskkonnamõju ennetavat lähenemist. Investeeringud kalavarude taastootmisse on eesmärgi kohaselt kahtlemata väga olulise positiivse mõjuga ning peavad järgima vastavat riiklikku programmi .

Peamine intensiivse kalakasvatusega kaasnev mõju on koormuse kasv veekogudele. Väikeste veekogude puhul võib see kaasa tuua veekogude seisundi halvenemise koos muude veekasutusvõimaluste (harrastuskalastajad, puhkeveekogud) halvenemisega. Kalakasvatuse veehaarded võivad halvendada veekogu seisundit tõkestusrajatistega ja vee liigvähendamise teatud jõelõigusega. Allikate kasutamisel võidakse kahjustada väärtuslikke looduslikke allikaid, sealhulgas muinsuskaitse all olevaid objekte. Põhjavee kasutamine kalakasvatuseks võib alandada põhjavee taset veehaarde ümbruskonnas koos sellest tulenevate mõjudega ümbruskonna kaevudele, allikatele või veest sõltuvatele elupaikadele.

Sisevete kalalaevade moderniseerimine on eeldatavalt positiivse keskkonnamõjuga – olenevalt läbiviidatavatest tegevustest võib suurenda kalalaevade energiakasutuse

efektiivsus ja väheneda õhusaaste, paraneda töökeskkond, mis avaldab positiivset mõju inimestevahelisele ja heaolule, ning selektiivsema/keskkonnahoidlikuma püügitehnoloogia abil väheneda kalapüügi kõrvalmõjud kalavarudele ja muule elusloodusele. Sisevete kalandusega seotud infrastruktuuri parandamine võib vähendada keskkonnakoormust (reovee ja jäätmete vastuvõtutingimused), luua tingimused kala kvaliteedi säilimiseks (sorteerimisliin, jahutusvõimalused) ning parandada kalurite heaolu. Ehituslike objektide rajamisega kaasneb aga sageli püsiv negatiivne keskkonnamõju ala kasutuse muutuse ja mõju kaudu ümbritsevatele looduslikele aladele, sh elupaikadele veekeskkonnas ja maismaal. Praegusest rakenduskavast siiski ei selgu, millistesse täpsematesse tegevustesse antud punkti all investeeringuid kavandatakse.

Toetuste suunamisel kalatööstustesse on eelduseks kõigi keskkonna- ja tööohutusnõuete arvesse võtmine, mistõttu eeldatavalt oluline keskkonnamõju puudub. Tööstuste ruumilise laienemisega kaasnevaid keskkonnamõjusid tuleb taas hinnata konkreetse projekti tasandil.

Kaudne ja kuhjuv mõju

Vesiviljeluse investeeringud, mille eesmärk on kalavarude taastootmistingimuste parendamine, töö- ja hügieenitingimuste parendamine ning võimalike kaasnevate keskkonnariskide (veereostus, veevarude vähenemine, nakkusoht, jäätmeproblematika) vältimine, on kõik positiivse pikaajalise mõjuga. KSH töörühma poolt esitati parandusi rakenduskava üldeesmärkide täiendamise osas keskkonna- ja vesiviljeluse teemadel. Kui rakenduskava täieneb võimalike nimetatud eesmärkide ning neile vastavate tegevustega, siis võib väita, et telje positiivne ja kuhjuv mõju suureneb märgatavalt. Kalavarude hea seisund ning keskkonnariskide minimaalne esinemistõenäosus võiksid olla olulised soovitatavad tulemused esialgsete investeeringute planeerimisel.

Kaudse mõjuna tuleb välja tuua vesiviljeluse potentsiaalne soodne mõju kalavarude seisundile. Kaubakala kasvatamine pakub turule alternatiivset kaupa ja nii võib esmalt väheneda kala import (esmalt lõheliste osas), pikemaajaliselt aga väheneda ka püügisurve, mis oleks looduslike kalavarude säilimise koha pealt väga oluline.

Negatiivse keskkonnamõju vältimiseks ja leevendamiseks ning positiivsete mõjude suurendamiseks soovitatavad meetmed

Kalakasvatusega taastootmisega kaasnevaid keskkonnariske vältivaid põhimõtteid on hästi kirjeldatud riiklikus kalavarude taastootmisprogrammis. Arvestada tuleb veekogu kandevõimega (toidubaas, elupaigad) ning geneetilise mitmekesisuse säilitamise põhimõtetega.

Üldiselt tuleb vesiviljeluse puhul nii olemasolevates kui rajatavates kasvandustes kasutada tänapäevast tootmistehnoloogiat (sh veepuhasteid-setiteid), mis arvestab ka piirkonna eripäraga. Nt väikejõgede puhul on keskkonnariskid märksa suuremad kui suuremate jõgede puhul; piiratud veevarudega aladel tuleb kasutada vett korduvalt või suletud tsükliks. Keskkondlikust aspektist lähtuvalt tulebki eelistada suletud süsteemiga kalakasvatust, kuna need ei saasta keskkonda orgaanilise reostusega, ei kujuta endast olulist haiguste leviku riski ega muuda jõe looduslikku hüdro-morfoloogiat. Kindlasti ei tohi kalakasvatuste veevarustuse saamiseks rajada siirdekalade liikumisteedele üle 1,5...1,7 m kõrguseid paise. Asjatute konfliktide

vältimiseks tuleb määratleda vesiviljeluseks sobivad piirkonnad (veekogud ja põhjaveevarud) ning ametkondade üleselt rakendada meetmed veekogude hea seisundi säilitamiseks. Vesiviljeluse veekasutus tuleb planeerida veemajanduskavades, koostada tuleb vesiviljeluse veelubade juhis. Oluline on tagada toodangu kõrge kvaliteet – eelkõige võimalikult väike ohtlike ainete sisaldus kaubakalal. See eeldab ühiseid jõupingutusi nii vee kvaliteedi hoidmisel kui ka kasutatava sööda kvaliteedi tagamisel. Tehnoloogia õigeks valikuks ja optimaalseks kasutuseks ning seega keskkonnamoormuse vähendamiseks tuleb toetada alaga tegijate täiendõpet.

Loodusliku kalastiku nakkusohu vältimiseks tuleb tagada sissetoodava kaubakala karantiin. Eestisse sissetoodav materjal ei tohi ka karantiiniasutuse kaudu ohustada siinseid kalavarusid. Võimalike keskkonnariskide vältimiseks soovitame karantiiniasutuse loomisel vee korduvkasutusega suletud süsteemide rajamist. Vähi asustamist mandrilt Eesti saartele tuleb vältida. Vesiviljeluse olulise tugisüsteemina tuleb arendada veterinaarmeditsiini olukorda Eestis – tagada piisav spetsialistide olemasolu.

Sisevete kalanduses tuleb pöörata olulist tähelepanu võimalikult väikese negatiivse kaasmõjuga püügivahendite soetamisele ja kasutamisele. Praegu ei selgu, milliseid tegevusi kavandatakse investeringute puhul sisevete kalandusega seotud rajatistesse. Ehituslike objektide puhul tuleb muuhulgas hoolikalt tegeleda asukohavaliku ning kaasneva negatiivse mõju ruumilise ulatuse minimeerimisega. Tagatud peab olema korrektne reovee- ja jäätmekäitlus.

Kalatöötlemisjääkide probleem on Eestis praegu veel lõpuni lahendamata, mistõttu tuleb välja arendada kalajäätmete töötlemise liin nt Väike-Maarja loomsete jäätmete käitlemise tehases.

Nii vesiviljeluse, sisevete kalanduse kui ka kalatöötlemise vallas saab keskkonnariske ohjata ja vähendada efektiivse keskkonnajuhtimissüsteemi abil. Vastavaid vabatahtlikke tegevusi tuleb igati soodustada nt keskkonnakorraldusliku täiendkoolituse kaudu. Pikemaajaliseks eesmärgiks tuleks seada ühinemine vabatahtliku kalanduse tarneahela sertifitseerimissüsteemiga MSC, mis väärtustab keskkonnahoidlikku kalapüüki, -töötlust ja -müüki.

7.2.3. III telg – üldist huvi pakkuvad meetmed

Telje eesmärk

Konkurentsivõime tõstmine läbi ühistegevuse arendamise, soodustades eelkõige investeringuid kalandusega seotud infrastruktuuri, tootjaorganisatsioonide asutamist ning turundustegevuse arendamist.

Võimalikud rakendatavad tegevused

- Olemasolevate kalasadamate moderniseerimine.
- Ühistegevus (sh toetused tootjaorganisatsioonide alustamiskulude ja tegevuskulude ja katmiseks).

- Kalandustoodetele uute turgude leidmine, seda eelkõige läbi turu-uuringute, reklaamikampaaniate läbiviimise ja messidel osalemise toetamise.
- Veeloomastiku ja -taimestiku kaitse ja arendamine (kudealade taastamine, erialaoskuste parandamine, merepõhjast püügivahendite eemaldamine, investeeringud jäätmekäitluse tarbeks, partnerluse edendamine teadlaste ja sektori vahel, pilootprojektid jm).

Mõjutatavad keskkonnaaspektid

- Ressursi olukord
- Looduslikud alad, maastikumuutused
- Looduslik mitmekesisus
- Vee keemiline ja hüdro-morfoloogiline kvaliteet
- Reostuskoormus
- Parima olemasoleva püügi-, töötlemis- ning tootmistehnika kasutamine
- Inimtervis ja heaolu
- Keskkonnateadlikkus

Võimalik oluline otsene keskkonnamõju

Üldise huvi meetmete rakendamisega kaasnevat keskkonnamõju ei ole kahjuks võimalik täpsemalt ennustada, sest konkreetsed elluviidavad tegevused ning nende mahud ei ole teada. Välja toodud võimalike rakendavate tegevuste otsene keskkonnamõju on positiivne või puudub, eeldusel, et tegevuste elluviimine on kooskõlas keskkonnakaitseliste põhimõtetega (mis on toodud näiteks „Eesti keskkonnastrateegias aastani 2010“).

Sadamate moderniseerimine võiks kaasa tuua paremad töö- ja hügieenitingimused ning vähendada esmase töötlemise käigus tekkivate jäätmete/heitmete hulka. Keskkonna seisukohalt on oluline, et sadamad oleksid võimelised laevadelt vastu võtma sorteeritud jäätmeid ja reovett ning neid korrektselt edasisse käitlusse suunata. Sadamate moderniseerimise käigus rajatavad sorteerimisliinid, termokonteinerid jms aitavad hoida püütud kala kvaliteeti.

Kõik veefloora ja -fauna parendamiseks ette nähtud tegevused on väga olulise otsese positiivse keskkonnamõjuga. Kõik nimetatud tegevused (kudealade taastamine, erialaoskuste parandamine, veekogu põhjast püügivahendite eemaldamine, investeeringud jäätmekäitluse tarbeks, partnerluse edendamine teadlaste ja sektori vahel, pilootprojektid jm) võiksid olla käesoleva telje rakendamisel prioriteet number üks. Rakendusavas toodud tegevuste loendi järgi kavandatakse püügivahendite eemaldamist „merepõhjast“, loodetavasti peetakse ikkagi silmas veekogusid laiemalt, kuna nimetatud vajadus esineb eriti tugevalt Peipsi järvel.

Kaudne ja kuhjuv mõju

Kaudne ja kuhjuv positiivne mõju avaldub otseselt veetaimestiku ja -loomastiku kaitseks kavandatud väga erineva suunitlusega tegevuste läbi.

Kalasadamate arendamine, tootjaorganisatsioonide toetamine ning reklaamikampaaniad on tulusamad ja ajaliselt kestvama mõjuga, kui seejuures investeeritakse ka kaasaegsetesse, s.o parimatesse olemasolevatesse tehnoloogiatesse, ning hoolitsetakse kalavarude loodusliku seisundi heaolu ja parandamise eest. Seega

võiks partnerluse arendamine ning pilootprojektid olla tõukeks meile olemasolevates tingimustes parimate lahenduste leidmisel.

Kui käesoleva programmiperioodi jooksul panustada piisavalt kohaliku ressursi efektiivsema haldamise meetmetesse, siis toob see kaasa olulise kuhjuva positiivse keskkonnamõju, mis avaldub otseselt ka kalandussektori majanduslikus efektiivsuses. Näiteks suurendab kudealade taastamine looduslikke kalavarusid, erialaoskuste parandamine kindlustab efektiivsema ning kvaliteetsema tulemuse, veekogu põhjust püügivahendite eemaldamine vähendab kohalikke keskkonnoahtusid. Jäätmekäitlussüsteemide juurutamine ettevõtetes võib lisaks keskkonnakoormuse vähenemisele tõsta oluliselt ka energiamajanduse efektiivsust. Investeeringud teadus- ja arendustegevusse ning partnerlussuhete loomisele juba omal alal kogunud ekspertide ja teadlastega võivad esmapilgul tunduda ebamäärase väljundiga, kuid ajalisel skaalal perspektiivikad. Kõik nimetatud tegevused omavad pikaajalist positiivset ja kuhjuvat mõju, mis avaldub otseselt kavandatud majanduslike meetmete tulususes.

Negatiivse keskkonnamõju vältimiseks ja leevendamiseks ning positiivsete mõjude suurendamiseks soovitatavad meetmed

Kõik veefloora ja -fauna parendamiseks ette nähtud tegevused võiksid olla käesoleva telje rakendamisel prioriteet number üks, kuna need mõjutavad positiivses suunas kalavarude seisundit – varude hea seisund on aga kalandussektori tulemusliku majandamise võimalikkuse üks eeldusi.

Kõikide planeeritud tegevuste rakendamisel soovitame lisaks keskkonnanormide täitmisele toetada keskkonnajuhtimissüsteemide juurutamist. Toodete reklaamikampaaniate mõju teadlikule tarbijale on suurem, kui toodetel on keskkonnamõju või kvaliteedimärgised. Suurematel tootjaorganisatsioonidel ning rühmitustel on soovituslik kaaluda kalanduse tarneahela sertifitseerimist (MSC), mille kaudu saab mõjutada nii püüki, esmakokkuostu, töötlemist kui müüki. Partnerlussuhete arendamisel soovitame keskkonnatingimustest tulenevalt valida sihtriikideks eelkõige Põhjamaid (Taani, Rootsi, Soome), sest meie vajadused ja probleemid on sarnasemad.

Elupaikade ja kudealade taastamise puhul tuleb olla järjepidev ka vastavate läbipääsude (nt vanajõgede sissepääsud) hooldamisel, et oodatud positiivne mõju kehtaks pikaajaliselt. Need meetmed on jätkusuutlikud, juhul kui valgala kasutatakse ühtse plaani alusel. Tuleb vältida vastukäivate tulemustega projekte: näiteks ühel initsiatiivil rajatakse kudealaid ja kalapääse, teised huvirühmad aga rajavad uusi tamme või süvendavad vooluveekogu läbi kudealade. Seetõttu on meetmete efektiivsuse tagamiseks vältimatu horisontaalne koostöö erinevate veekasutajate vahel. Üldise aluse selleks on alamvesikondade veemajanduskavad, kuid intensiivsema veehuviga veekogudele tuleb konfliktide vältimiseks koostada detailsemad veekasutuskavad. Kui tegevused mõjutavad Natura 2000 võrgustiku alasid, tuleb tegevuste kavandamisel lähtuda ala kaitse-eesmärgist ja -korrast ning vajadusel viia läbi keskkonnamõjude hindamine.

7.2.4. IV telg – kalanduspiirkondade jätkusuutlik areng

Telje eesmärk

Mitmekesise sotsiaalmajandusliku struktuuri säilitamine kalandusega seotud piirkondades.

Võimalikud rakendatavad tegevused

- Kalandustoodetele väärtuse lisamine (toetus väiksemahulise rannapüügi ja sisevete kalanduses kasutatavate väiketöötlemiseks mõeldud rajatiste püstitamiseks, laiendamiseks, seadmestamiseks ja uuendamiseks).
- Väikesemahulise kalandusega seotud infrastruktuuri ja väikestele kalandusega tegelevatele kogukondadele kasulike teenuste toetamine (toetus väiksemahulise rannapüügi ja sisevete kalanduses kasutatavate rajatiste eelkõige lautri- ja lossimiskohtade ehitamiseks ja rekonstrueerimiseks).
- Kutseoskuste ja töösaamise võimaluste edendamine ja parandamine.
- Kalanduspiirkondade turismi, elukeskkonna kaitse ja atraktiivsuse säilitamise ning suurendamisega seotud tegevuste toetamine (sh kalandusega tegelevate rannakülade taaselustamine ja arendamine ning loodus- ja arhitektuuripärandi kaitse ja edendamine).
- Majandustegevuse ümberstruktureerimine ja ümbersuunamine, eriti ökoturismi arendamiseks.
- Loodus- või tööstuskatastroofidest kahjustatud kalandussektori tootmispotentsiaali taastamine.

Mõjutatavad keskkonnaaspektid

- Ressursi olukord
- Looduslikud alad kalanduspiirkondade lähiümbruses, maastikum muutused
- Looduslik mitmekesisus kalanduspiirkondade lähiümbruses
- Reostuskoormus
- Müra
- Keskkonnateadlikkus

Võimalik oluline otsene keskkonnamõju

Kalanduspiirkondade arendamisega väga olulist otsest keskkonnamõju ette ei ole näha. Kõige tõenäolisemalt mõjutab rajatiste laiendamine lähedalasuvaid looduslikke alasid. Samas sõltub mõju väga konkreetselt planeeritava objekti asukohast ja ümbrusest; rikutud või reostatud rannaalade puhul võib kohaliku piirkonna arendamisega kaasneda hoopiski positiivne keskkonnamõju. Otsene negatiivne keskkonnamõju võib kaasneda ökoturismi arendamisega, mis toob kaasa lisainfrastruktuuride ehitamise või olemasolevate laiendamise. Suurenenud piirkonna külastatavus toob kaasa intensiivsema mõju kohalikele looduslikele kooslustele, mis ajapikku võivad hakata muutuma. Turismi arendamisega kaasneb kindlasti ka suurem reostuskoormus, mis aga teadlikul ja keskkonnahoidlikul planeerimisel ei pruugi olulist mõju avaldada. Keskkonnateadlik ja oskuslik planeerimine toob kaasa pigem suurenenud huvi ja aktiivsuse paremate lahenduste otsimiseks, millel on pikaajaline positiivne efekt.

Kaudne ja kuhjuv mõju

Kaudsed mõjud elukeskkonna parandamise aspekti kaudu on pigem positiivsed. Suur osa Eesti rannapiirkondadest on Natura 2000 võrgustiku alad ja rannakülade traditsioonilise elulaadi säilitamine aitab kaasa ka Natura 2000 võrgustiku eesmärkide täitmisele. Kohaliku elukeskkonna väärtuste säilitamine ning puuduste parandamine läbi oskusliku arengutegevuse õpetab hindama kohalikke võimalusi. Suurenenud keskkonnateadlikkus ning mitmekesised ametioskused loovad eeldused kohalike aktiivrühmade tekkeks ning uuteks ettevõtmisteks. Kohalikul tasandil algatusega kaasneb tihti suurem hoolivus ja sügavamad teadmised paiga eripärast. Puhtalt looduslikust vaatepunktist on igasugune arengutegevus, mis ei too kaasa keskkonnaseisundi paranemist (nt reostuse likvideerimine, reostuskoormuse vähendamine), alati negatiivse mõjuga. Samas eeldab jätkusuutlik areng inimese elukvaliteedi paranemist tasakaalus majandus-, sotsiaalse ning loodusliku keskkonnaga. Seega, kohalike väärtuste säilitamine ning elutingimuste parandamine ning mitmekesistamine on pikaajalise ja kuhjuva positiivse mõjuga, eeldusel, et elluviidavad tegevused on algselt keskkonnakvaliteedi parandamisele ning keskkonnohoiule suunatud.

Negatiivse keskkonnamõju vältimiseks ja leevendamiseks ning positiivsete mõjude suurendamiseks soovitatavad meetmed

Negatiivsete keskkonnamõjude vältimiseks tuleb planeeritud tegevused viia vastavusse keskkonnanormide ning keskkonnajuhtimispõhimõtetega. Näiteks kui ökoturismi arendamisega kaasneb hästi korraldatud puhke- ning jäätmemajandus ning ehitustegevuse vastutustundlik suunamine, siis olulist negatiivset keskkonnamõju kindlasti ei kaasne. Hoonete ja rajatiste kavandamisel tuleks kindlasti arvestada võimalike asukoha alternatiividega ning eelistada looduslikele aladele juba häiritud või rikutud alasid. Võimalike olulise keskkonnamõjuga projektide puhul tuleb läbi viia KMH konkreetselt planeeritud tegevusega seotud mõjude hindamiseks.

7.2.5. V telg – tehniline abi

Telje eesmärk

Euroopa Kalandusfondi rakenduskava efektiivseks siseriiklikuks rakendamiseks ning administratsiooni ülesehitamiseks ja tugevdamiseks on vajalik kasutada tehnilise abi vahendeid.

Rakenduskava viienda telje kirjelduse juures puudub võimalike tegevuste loend. Eeldame, et kavandatava meetme raames suunatakse ressursse haldussuutlikkuse, järelevalve ja seire tõhustamiseks. Tehnilise abi vahenditest tuleks välja töötada praegu puudu olevad indikaatorid/seireskeemid, mis on olulised rakenduskava eesmärkide saavutamise seiramiseks.

Tehnilise abi teljel otsene keskkonnamõju puudub, kuid eeldatav kaudne keskkonnamõju on positiivne, oluline ja ajas kumuleeruv, seda just suurenenud haldussuutlikkuse, tõhusama järelevalve ja laienenud funktsioneeriva seiresüsteemi tõttu.

7.2.6. Koondmõju

Koondmõju

Rakenduskava väga üldine tase ei võimalda võimalikke mõjusid väga täpselt ja konkreetselt prognoosida. Kõikide telgede rakendatavad tegevused on positiivse või neutraalse iseloomuga, eeldusel, et täidetakse olemasolevaid keskkonnanõudeid ning järgitakse keskkonnastrateegias välja toodud eesmärgid ning käitumispõhimõtteid. Konkreetsete tegevuste keskkonnamõju peab välja selgitama juba projektipõhine KMH. Võimalikud elukestva õppe ning kutse- ja erialaste oskuste parandamisega kaasnevad koolitused võiksid oluliselt suurendada pikaajalist positiivset mõju keskkonnateadlikumate valikute tegemisel. Väga efektiivseks võivad osutuda ka piloot- ja partnerlusprojektide tulemuste integreerimine kalanduse paremasse organiseerimisse. Kui rakenduskava elluviimisel arvestatakse keskkonnanõudega ning töötatakse välja tõhus seiresüsteem, siis võiks oodata tasakaalustatud positiivseid tulemusi nii majanduse, sotsiaal- kui keskkonnavaldkonnas. Positiivset summaarset mõju saab suurendada ka selle kaudu, kui rahastusotsuse tegemisel võetakse arvesse taotleja vabatahtlikku panust keskkonnakaitselisse tegevusse (nt keskkonnajuhtimissüsteeme rakendavad organisatsioonid saavad taotlemisel nn lisapunkte).

Vastukäivate eesmärkide ja mõjuga tegevused

Rakenduskava siseselt olulise mõjuga vastukäivate eesmärkidega tegevusi ei esine. Küll aga esineb senises praktikas vastukäivate eesmärkide ja mõjudega tegevusi eri sektorite vahel. Näiteks võivad omavahel eri moel vastuollu minna maaparanduse, hüdroenergeetika, meretranspordi, loomakasvatuse, taimekasvatuse, maavarade kasutamise, veevarustuse ja kalamajanduse, sh vesiviljeluse eesmärgid ning mõjud. Neid vastuolusid tuleb edaspidi põhjalikumalt käsitleda horisontaalsetes strateegiates ja tegevuskavades.

Erinevate mõjude omavahelised seosed

Keskkonnateadlikkusele suunatud tegevused kohe programmiperioodi alguses tekitavad eeldatavalt nn lumepalliefekti – esialgu tekib huvi, mis kasvab üle initsiatiiviks ise keskkonnahoidlike tegevusi realiseerida. Kui kalandussektoris hõivatutele võimaldada täiendkoolitusi keskkonnateadlikkuse (sh keskkonnakorraldus ja keskkonnajuhtimissüsteemid, keskkonnahoidliku kalanduse sertifitseerimisskeem, selektiivsemad püügitehnoloogiad, ökosüsteemide toimimine, reostuskoormuse vähendamise võimalused) vallas, võivad suureneda ka investeeringutaotlused erinevate telgede lõikes kalanduse keskkonnamõju vähendamiseks. Nimetatud koosmõju tuleb kindlasti pidada positiivseks ning igati tuleb soodustada sektori keskkonnateadlikkuse tõstmist juba programmiperioodi algusaastatel.

Kalalaevastiku investeeringuid parematesse jäätme- ja reoveehoiutingimustesse peab toetama vastav infrastruktuur sadamates, mis tagab korrektse reoainete vastuvõtu ja suunamise edasisse käitlusse.

7.3. Alternatiivide võrdlus

Kogu alternatiivide võrdlus on illustratiivse iseloomuga, sest rakenduskava elluviimine ei ole määratletud konkreetsete projektide ega tegevuste nimekirjadega. Alternatiivsete arengustsenaariumite leidmisel lähtuti põhimõttest, et stsenaariumid peaksid kajastama potentsiaalseid võimalikke reaalseid olukordi. Ühe alternatiivina on arvestatud võimalust, et rakenduskava elluviimine osutub võimatuks. Kokku on vaadeldud kolme alternatiivset stsenaariumi:

- 1. stsenaarium: Euroopa Kalandusfondi toetus Eestile ei avane ning rakenduskava ei viida ellu;
- 2. stsenaarium: rakenduskava käivitub 23. jaanuari 2007 tööversiooni alusel;
- 3. stsenaarium: rakenduskava käivitub täiendatud versiooni alusel, kus on arvesse võetud eelhindamise ja KSH ettepanekuid.

7.3.1. 1. stsenaarium

Kalandussektorit toetatakse vaid siseriiklikest vahenditest (praeguse rahastamiskava alusel katab Eesti 25% rakenduskava investeerimismahust). Stsenaarium ei käsitle teiste kavade alusel elluviidavaid kalandussektorit mõjutada võivaid tegevusi.

Esimese stsenaariumi olulisimaks miinuseks on investeeringute nappus. Kui rakenduskava hetkeolukorra SWOT-analüüs toob välja mitmeid Eesti kalandussektori valupunkte ja probleeme, siis nimetatud stsenaariumi korral jääks neist enamus ressursside puudumise tõttu lahendamata. Eesti kalandus oleks seatud tõsise löögi alla ja naabrid saavutaksid väga suure konkurentsieelise. See tähendaks pikemas perspektiivis Eesti kalanduse väljatõrjumist Euroopa Liidu ühisturult ning kalandussektori kui tööandja rolli olulist langust Eestis. Kalandusega seotud rannapiirkondade ääremaastumise protsessi peatamiseks või pidurdamiseks ei oleks piisavalt vahendeid.

Olulised keskkonnateemad pälviksid väga vähe tähelepanu, kalandusettevõtetel puuduks keskkonnainfrastruktuuri ja selektiivsematesse püügitehnoloogiatesse investeerimise võime. Oodatava tähelepanu ja tulemuseta jääks veeloomastiku ja -taimestiku kaitseks suunatud eesmärk.

7.3.2. 2. stsenaarium

Teise stsenaariumi oluliseks eeliseks on Eesti kalandussektori konkurentsivõime tõstmine EKF-i vahendite abil. Programmperioodi lõpuks võiks olla välja kujunenud hästi toimiv kalandussektori struktuur, haldamine ja majandamine. Võiks eeldada, et olulised tehnilised probleemid ja vajadused on lahendatud.

Stsenaariumi peamine puudujääk on keskkonnaküsimuste paremaks lahendamiseks ja kalavarude hea seisundi toetamiseks ja parandamiseks suunatud tegevuste ebaselge staatus rakenduskavas. Sellest võib järeldada, et nimetatud valdkonnad ei ole rahastamisskeemis esmatähtsad, mis toob kaasa riski, et programmiperioodi lõpuks saavad lahendamata jäänud keskkonnaküsimused ning kalavarude kriitiline seisund just olulisimaks limiteerivaks teguriks kalandussektori jätkusuutlikul ja konkurentsivõimelisel arengul. Nii võib juhtuda, et esimene ja teine stsenaarium avaldaksid keskkonnavaldkonnas üsna sarnast mõju.

7.3.3. 3. stsenaarium

Kolmanda stsenaariumi puhul on eeldatud, et Eesti kasutab EKF-i abi tasakaalustatult. Nõukogu vastavas määrides on ette nähtud väga erinevaid võimalikke meetmeid ja tegevusi majandus-, sotsiaal- ning looduskeskkonna jätkusuutlikuks sünergiliseks arenguks. KSH käigus tehtud ettepanekud ja soovitused lähtuvad hetkeolukorra analüüsist (SWOT) ning EKF-i võimalustest järgneva programmiperioodi jooksul. Kui rakenduskava täiendatakse KMH ettepanekutega täiendavate keskkonnaeesmärkide osas ja viiakse ellu nendele eesmärkidele vastavad olulised tegevused, siis programmiperioodi lõpuks peaks olemas saavutatud mitmekesine, tasakaalustatud ja jätkusuutlik Eesti kalandussektor.

8. Raskused KSH läbiviimisel

Rakenduskava puhul on tegemist üldise dokumendiga, mille elluviimise võimalik keskkonnamõju ja mõju prognoosi täpsus sõltub suures osas püstitatud eesmärkide selgusest ja valitud indikaatoritest. KSH aluseks olnud rakenduskava oli oma valmiduselt veel üsnagi toores, oleks eeldanud paremat sidusust eesmärkide, mõjuindikaatorite, planeeritavate tegevuste ja seire kirjeldamise osas.

Rakenduskava eesmärkide sõnastus ei väljendanud soovivat olukorda, kuhu tahetakse järgneva programmiperioodi lõpuks jõuda. Samuti puudusid püstitatud eesmärkide tulemuslikkust kontrollivad indikaatorid. Rakenduskava hindamine oli võimalik läbi viia ainult väga üldisel tasemel ning rohkete oletuste ja eeldustega. Kui arvestada, et rakenduskava tegelik keskkonnamõju avaldub pigem kavandatavate meetmete prioriteetsuse seadmises, elluviidavate tegevuste mahus ning kolmandatest teguritest (haldussuutlikkus, kinnisvaraarendus, energeetika), siis käesolevas aruandes sisalduvad hinnangud võiksid olla suunava iseloomuga paremate ja keskkonnahoidlikumate otsuste tegemisel. Mida aasta edasi, seda kallimaks lähevad maksta täna tehtud lühinägelikud ning vastutustundetud tegevused. Alati on odavam probleemi ennetada kui probleemsete või pöördumatute tagajärgedega toime tulla.

KSH tulemuslikkust mõjutas oluliselt selle läbiviimiseks ette nähtud liiga lühike aeg. Kuigi KSH aruanne sisaldab erinevate huvigruppide arvamusi, siis tegelikkuses oleks olnud tarvilik erinevate osapoolte oluliselt laiahaardelisem ning põhjalikum kaasamine, sh vahearuande avalikustamise kaudu.

Kahjuks on Eestis tugevalt levinud arusaam, et „keskkond“ on Keskkonnaministeeriumi asi. Keskkonnatemaatikasse suhtutakse sageli kui problemaatilisse ja häirivasse kõrvalfaktorisse. Sageli ei nähta seost keskkonna, elukeskkonna ja inimeste elukvaliteedi vahel ega ka kalavarude ja püügivõimaluste vahel. Hetkeolukorrast lähtuvalt võib välja lugeda, justkui vastutaks kalavarude hea seisundi eest ainult Keskkonnaministeerium. Loodame, et rakenduskava elluviimisel suhtutakse keskkonnaküsimustesse asjatundlikumalt ja vastutustundlikumalt.

Rakenduskavale pole võimalik anda täpset keskkonnamõju koondhinnangut, vaid pelgalt üldhinnang ning soovitusi positiivsete arengute tugevdamiseks ja negatiivsete tõenäoste mõjude vähendamiseks.

9. Rakenduskava seire

Rakenduskava hindamiseks koostab korraldusasutus (Põllumajandusministeeriumi kalamajandusosakond) koostöös rakendusüksusega (Põllumajanduse Informatsiooni ja Registrate Amet) igal aastal hindamisplaani. Rakenduskava seire peab jälgima rakenduskava elluviimist. Seire teostamiseks moodustatakse hiljemalt kolm kuud pärast rakenduskava ametlikku kinnitamist seirekomisjon. Seirekomisjon kiidab heaks rakenduskava seirearuanded, mille järel esitatakse need Euroopa Komisjonile. Seirekomisjon annab regulaarselt oma hinnangu rakenduskava elluviimisele, sh tulemuste saavutamisele võrreldes neid rakenduskava koosseisus kinnitatud eesmärkidega; teeb vajadusel ettepaneku rakenduskava või selle elluviimise korralduse muutmiseks; kinnitab projektide üldised valikukriteeriumid; kinnitab rakenduskava aastaaruanded ning lõpparuande.

Rakenduskava seire raames tuleb muuhulgas jälgida ka keskkonnanäesmärkide täitmist ja elluviimise keskkonnamõju, vajadusel tehakse selle põhjal ettepanekuid rakenduskava elluviimise parendamiseks või rakenduskorralduse muutmiseks, sh ka keskkonnauuringuteks ja keskkonnamõju täpsemaks hindamiseks, mille tulemusi edaspidise seire raames arvesse võetakse.

Keskkonnastrateegias aastani 2010 on välja toodud järgmised järelevalve probleemid :

- ettevõtete juhendamise, informeerimise ja keskkonnatoetuste rakendamise süsteem on senini eri ametkondade vahel killustatud;
- järelevalveorganitel ei ole piisavalt ressursse tõhusa järelevalve teostamiseks;
- infovahetus ja koostöö järelevalveasutuste ja korraldavate asutuste vahel on ebapiisav tagamaks järelevalve küllaldast operatiivsust ja vältimaks töö dubleerimist.

Ülesanded :

- ühildada eri ametkondade töö keskkonnakaitselise tegevuse toetamisel, ettevõtjate informeerimisel ja sanktsioonide rakendamisel;
- teavitada elanikkonda ja ettevõtteid õigusaktidega kehtestatud keskkonnavalvest nõuetest põhjalikumalt, et ära hoida õigusrikkumisi;
- ühtlustada järelevalveasutuste vahel keskkonnavalvest „rikkumise raskusaste“ mõiste, mille puhul ettevõtteid jäetakse ilma toetustest või rakendatakse nende suhtes eri tasemel sanktsioone;
- tõsta järelevalveorganisatsioonide haldussuutlikkust.

Rakenduskavade ja projektide elluviimise tasandil on seni ilmnunud probleemid otstarbeka järelevalve tagamisel järgmised:

- liigne bürokraatia ja ajakulu vähese keskkonnamõjuga projektide elluviimisel;
- projektide võimaliku negatiivse koosmõju raske määratlemine projekti-tasandil;
- projektide väiksus ja killustatus ei taga parima ja tervikliku tehnoloogia rakendamist.

Liigse ajakulu vältimiseks tuleb väheolulise mõjuga projektide puhul senisest julgemalt rakendada otsustamist kontrollküsimustike ja eelhinnangute põhjal. Kui ettevõtte arenguprojekte rahastatakse osade kaupa, peab see lähtuma terviklikust

ettevõtte tegevuskavast, mis sisaldab ka vajalikke keskkonnajuhtimissüsteemi elemente. Selline kava peab ära näitama, kuidas antud konkreetne investeering on seotud ettevõtte keskkonnanõuetega vastavuse saavutamiseks.

Kõigis keskkonnakaitse valdkondades teostab ainsa organisatsioonina Eestis järelevalvet Keskkonnainspeksioon. Juhtiva järelevalveasutusena on Keskkonnainspeksioonile seatud laiapõhjalised ülesanded: kontrollida loodusressursside kasutamise seaduslikkust; kontrollida keskkonda mõjutava tegevuse seaduslikkust; lõpetada või peatada keskkonda mõjutav ebaseaduslik tegevus; nõuda ja kontrollida kohustuslike keskkonnakaitsete abinõude rakendamist; menetleda keskkonnavalaseid väärteguseid, sealhulgas langetada kohtuvälise menetlejana; otsuseid väärteloasjades; teha edasilükkamatuid menetlustoiminguid kriminaalasjades.

Kalapüügi järelevalve paremaks korraldamiseks on seni suurimaks takistuseks olnud vajakajäämised vajaliku tehnilise varustatuse osas. Kalapüügi järelevalve tulemuslikkust iseloomustab püügiandmete esitamine ning andmete kvaliteet ja tõesus. Suurema tulemuslikkuse tagamiseks on vaja suurendada traalpüügi lossimiste kontrolli osakaalu nii merel kui ka piiri- (eelkõige Peipsi-Pihkva järvel) ja siseveekogudel. Lossimiskohtade hajusus eeldab piisava tehnilise baasi (sõidukid, sidevahendid, proovivõtuvahendid) olemasolu tulemuste tagamiseks. Väga oluline on traalpüügi kontrolli tõhustamine merel Euroopa Liidu vetes püüdvate kalalaevade üle, mis nõuab piisavate võimalustega patrullaluse olemasolu.

Kokkuvõttes on peamised ülesanded keskkonnajärelevalve tõhustamisel :

- koostöö edendamine riigi teiste ametiasutustega ja kohalike omavalitsustega keskkonnavalaste õigusrikkumiste ennetamisel ja avastamisel ning piiride ja rollide täpsustamine;
- õigusnormide ning keskkonnalubade tingimuste täpsustamine;
- KKI ja teiste järelevalveasutuste tehnilise baasi tugevdamine. Eelkõige vajab tugevdamist tehniline baas järelevalve tõhustamiseks merel, piiri- ja siseveekogudel nii kalapüügi kui merereostusega seotud rikkumiste avastamiseks.

KSH soovitus

Keskkonnajuhtimist, keskkonnajälgimist ja seiret tuleb arendada tervikliku süsteemina. Soovitame eelseisva programiperioodi jooksul EKF-i viienda, tehnilise abi telje raames koostöös keskkonnajärelevalve organisatsioonidega töötada välja ühtne jätkusuutliku kalandussektori seiresüsteem. Sealhulgas soovitame arvestada „Eesti keskkonnastrateegias aastani 2010“ toodud keskkonnakorralduslike põhimõtetega, „Eesti keskkonnastrateegias aastani 2030“ välja toodud võimalike kalandusalaste mõõdikute ja „Elukeskkonna arendamise rakenduskava aastateks 2007–2013“ eelnõus välja toodud veemajanduse arendamise ning keskkonnajärelevalve arendamise seireks välja toodud potentsiaalsete tulemusindikaatoritega.

10. Avalikustamine

10.1. KSH programmi avalikustamine

KSH programmi avalikustamise korraldas rakenduskava koostaja ehk Põllumajandusministeerium. Avalikustamine algas koostaja-poolse teatega Ametlikes Väljaannetes 24. novembril 2006. Ajalehes Postimees ilmus avalikustamise teade 29. novembril 2006. Lisaks oli teave programmi avalikustamise kohta üleval koostaja veebilehel. Kogu avaliku väljapaneku jooksul oli võimalik programmi eelnõuga tutvuda Põllumajandusministeeriumi kalamajandusosakonnas ning ministeeriumi veebilehel.

Programmi avalik arutelu toimus 14. detsembril 2006 Põllumajandusministeeriumi suures saalis Lai 39/41. Avalikustamise kutsed saatis koostaja Kalandusnõukogu ja selle juures oleva rakenduskava koostamise ekspertgrupi liikmetele.

Kalanduse rakenduskava 2007–2013 KSH programmi eelnõu avalikustamise käigus, sh avalikul arutelul, ei laekunud ettepanekuid programmi muutmiseks. Järelevalve teostaja esitas omapoolsed nõuded programmi täiendamiseks koostajale 18. jaanuaril 2007 kirjaga nr 13-3-1/15884-2. Täiendite sisseviimise tingimusel kiitis järelevalve teostaja programmi heaks. Vastavad täiendid on esitatud aruande lisa 2.

10.2. KSH aruande avalikustamine

Kalanduse rakenduskava KSH aruande (aruande eelnõu) avalikustamise korraldab koostaja. KSH aruande avalik väljapanek toimub märtsis, aruande avalik arutelu aprilli alguses. Avalikustamise järel ja enne aruande esitamist järelevalve teostajale selle heakskiitmiseks aruanne täieneb laekunud ettepanekute alusel. Aruande lõplik versioon valmib eeldatavalt aprilli esimeses pooles.

11. Kasutatud materjalid

1. Astok, V. ja Mardiste, H., 1995. Nüüdimeri. – Raukas, A. (koostaja). Eesti. Loodus. Tallinn, lk 228-237.
2. Bioloogilise mitmekesisuse kaitse strateegia ja tegevuskava, 1999.
3. Eesti kalanduse strateegia 2007–2013, 2006.
4. Eesti keskkonnastrateegia aastani 2010, RT I 2005, 58, 462.
5. Eesti keskkonnastrateegia aastani 2030, 2007.
6. Eesti Loodushoiu Keskus ja Bio/Consult AS, 2004. Eesti vooluveekogude tüpoloogia, võrdlustingimused, seire ning ökoloogilise seisundi klassifikatsioon.
7. Eesti looduskaitse arengukava aastani 2035, 2006.
8. Eesti majanduskasvu ja tööhõive tegevuskava 2005–2007 Lissaboni strateegia rakendamiseks, 2005.
9. Eesti punane raamat, www.zbi.ee/punane.
10. Eesti selgroogsed, bio.edu.ee/loomad.
11. Eesti säästva arengu riiklik strateegia aastani 2030 „Säästev Eesti 21“, 2005.
12. Elukeskkonna arendamise rakenduskava aastateks 2007–2013 (eelnõu), 2006.
13. Euroopa Komisjoni Euroopa Kalandusfondi rakendamise määruse tööversioon, 2006.
14. Euroopa Liidu Nõukogu määrus nr 1198/2006 Euroopa Kalandusfondi kohta, 2006.
15. Euroopa Parlamendi ja Nõukogu direktiiv 2001/42/EÜ „Teatavate kavade ja programmide keskkonnamõju hindamise kohta“, 2001.
16. Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määrus (EÜ) nr 761/2001 organisatsioonide vabatahtliku osaluse võimaldamise kohta ühenduse keskkonnajuhtimis- ja auditeerimissüsteemis, 2001.
17. European Commission, 2006. Methodological Working Papers for the new Programming period, 2007–2013. Draft working paper on Ex Ante Evaluation for the European Fisheries Fund. EC Directorate-General for Fisheries and Maritime Affairs.
18. European Parliament and Council, 2002. Decision No 1600/2002/EC of the European Parliament and of the Council of 22 July 2002 laying down the Sixth Community Environment Action Programme.
19. EVS-EN ISO 14001:2005, Keskkonnajuhtimissüsteemid. Nõuded koos kasutusjuhiseiga.
20. GRDP, 2006. Handbook on SEA for Cohesion Policy 2007–2013. Greening Regional Development Programmes Network. 48 p.
21. Haberman, H., 1995. Kalad. – Raukas, A. (koostaja). Eesti. Loodus. Tallinn, lk 461-465.
22. Hang, T. ja Loopman, A., 1995. Jões. Raukas, A. Tallinn, 292-302.
23. Jaani, A. ja Raukas, A., 1995. Peipsi. – Raukas, A. (koostaja). Eesti. Loodus. Tallinn, lk 245-266.
24. Järvalt, A., Kangur, A., Kangur, K., Kangur, P. ja Pihu, E., 2003. Kalad ja kalandus. – Haberman, H., Pihu, E. ja Raukas, A. (toim). Võrtsjärv. Loodus. Aeg. Inimene. Tallinn, lk 335-353.
25. Järvekülg, R., 2006. Paisude mõju jõgede kalastikule. – Nuum, T. ja Kangur, M. (koostajad). Lõhe Eesti jõgedes. Tartu, lk 69-76.
26. Kalapüügieeskiri, RT I 2003, 41, 282; viimane redaktsioon RT I 2007, 6, 33.
27. Keskkonnaministeerium, www.envir.ee.

28. Keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seadus, RT I 2005, 15, 87; viimane redaktsioon RT I 2006, 58, 439.
29. Looduskaitse seadus, RT I 2004, 38, 258; viimane redaktsioon RT I 2006, 30, 232.
30. Mikelsaar, N., 1984. Eesti NSV kalad. Tallinn, 432 lk.
31. Mäemets, A. ja Raukas, A., 1995. Võrtsjärv. – Raukas, A. (koostaja). Eesti Loodus. Tallinn, lk 266-273.
32. Mäemets, A. ja Saarse, L., 1995. Väikejärved. – Raukas, A. (koostaja). Eesti Loodus. Tallinn, lk 274-292.
33. Natura 2000 võrgustik, www.envir.ee/natura2000.
34. Ojaveer, H., 2002. Environmental impacts on fish and ecosystem effects of fishing in the Baltic Sea. Estonian Marine Institute Report Series No. 11. Tallinn, 52 p.
35. OÜ Keskkonnauuringute Keskus, 2006. Dioksiinide ja dioksiinisarnaste polükloreeritud bifenüülide sisalduse hindamine Eesti rannikumere kalades. Tallinn.
36. Paaver, T. (koostanud ja toimetanud), 2002. Kalakasvatusliku taastootmise programm „Riiklikku kaitset vajatavate ja ohustatud kalaliikide kaitse ja kalavarude taastootmine 2002-2010“. Eesti Põllumajandusülikool, Tartu.
37. Rahandusministeerium, www.fin.ee.
38. Rahandusministeerium, 2006. Strateegilise planeerimise käsiraamat. Tallinn, 65 lk.
39. Rahandusministeerium ja AS Maves, 2007. 2007–2013 struktuurivahendite kasutamise rakenduskavade keskkonnamõju strateegiline hindamine. Keskkonnaaruanne. Tallinn.
40. Riigikantselei, www.riigikantselei.ee.
41. Riiklik programm „Eesti Natura 2000“ aastateks 2000–2007, RTL 2000, 88, 1337.
42. Riiklik struktuurivahendite kasutamise strateegia 2007–2013 (eelnõu), 2007.
43. Saat, T. ja Aps, R., 2005. Eesti kalandus 2005. TÜ Mereinstituut. Tallinn, 87 lk.
44. Strateegiliste arengukavade liigid ning nende koostamise, täiendamise, elluviimise, hindamise ja aruandluse kord. RT I 2005, 67, 522; viimane redaktsioon RT I 2007, 11, 55.
45. Säästva arengu seadus, RT I 1995, 31, 384; viimane redaktsioon RT I 2005, 15, 87.
46. Tegevusvaldkondade, mille korral tuleb kaaluda keskkonnamõju hindamise algatamise vajalikkust, täpsustatud loetelu. RT I 2005, 46, 383.
47. Thorell, L., Rönning, Y., Karås, P. ja Maastik, A., 2000. Kalandus. Sarjast „Veemajanduse planeerimine“. Keskkonnaministeerium. Tartu, 13 lk.
48. Vaino, V., 2002. Peipsi-Pihkva järve kalandus. Magistritöö. Tartu Ülikool, Tartu, 128 lk.
49. Veber, T., 2001. Kormoranide ja kalanduse vahelised interaktsioonid Eesti rannikumeres. Magistritöö. Tartu Ülikool, Tartu, 93 lk.
50. Veeseadus, RT I 1994, 40, 655; viimane redaktsioon RT I 2007, 1, 1.

Lisa 1. KSH programm

Eesti Kalanduse Rakenduskava 2007-2013 keskkonnamõju strateegiline hindamine Programm

Koostamise kuupäev: 31.10.2006

Koostaja: InterAct Projektid & Koolitus OÜ

Aadress: Adamsoni 2, 10137 Tallinn

Telefon: 6533 522

Faks: 6533 552

E-mail: maarja@interact.ee

Kontaktisik: Maarja Unt

Juhtekspert: Madis Metsur

Tartu 2006

Sissejuhatus

Hetkel toetatakse Euroopa Liidu liikmesriikide kalandussektorit Kalanduse Arendusrahastu (KAR) alt. Eestis on kalandustoetuste andmise aluseks „Eesti riiklik rakenduskava Euroopa Liidu struktuurfondide kasutuselevõtuks – ühtne programmdokument 2004–2006”. Ajavahemikul 2007-2013 hakatakse kalandussektori toetusi rahastama Euroopa Kalandusfondist.

Euroopa Kalandusfondi kasutuselevõtuks Eestis koostatakse strateegia, milles määratletakse liikmesriigi tegevuse prioriteedid. Eesti Kalanduse Strateegia ülesanne on tagada kalanduse arenguks antava abi kooskõla ühenduse strateegiasuuniste ning muude prioriteetidega.

Strateegia hõlmab ajavahemikku 2007–2013 ja on tugiraamistikuks Kalanduse Rakenduskava 2007–2013 koostamiseks, millega määratletakse täpsemalt rahastatavad tegevused ning rahastamise mahud.

Põllumajandusministeerium korraldab Eesti Kalanduse Rakenduskava 2007-2013 eelhindamise, mille üks osa on keskkonnamõju strateegiline hindamine (edaspidi KSH). Hindajad on valitud riigihanke teel. Eelhindamise ja keskkonnamõju strateegilise hindamise teostab InterAct Projektid & Koolitus OÜ koostöös Audacon OÜ-ga ja Eesti Loodushoiu Keskusega. Hindamiste tulemusel valminud peatükid lisatakse rakenduskavale 2007. aasta märtsis.

Keskkonnamõju strateegilise hindamise objekt ja ulatus

Keskkonnamõju strateegilise hindamise objektiks on Eesti Kalanduse Rakenduskava 2007-2013.

Eesti Kalanduse Rakenduskava 2007-2013 tugineb järgmistel strateegia- ja programmdokumentidel ning õigusdokumentidel:

- Eesti Riiklik Arengukava ELi struktuurifondide rakendamiseks – ühtne programmdokument 2004-2006 (RAK);
- Eesti Riikliku Arengukava 2004-2006 Programmitäiend;
- Nõukogu määrus (EÜ) nr 1198/2006, 27. Juuli 2006 Euroopa Kalandusfondi;
- (EKF) ja Euroopa Kalandusfondi määruse 1198/2006 rakendusmäärus.

Keskkonnamõju strateegilise hindamise vajadus

Tulenevalt Euroopa Nõukogu direktiivist 2001/42/EÜ ja "Keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seadusest" (edaspidi: KeHJS) tuleb rakenduskavale läbi viia keskkonnamõju strateegiline hindamine (edaspidi KSH), mille algatab käskkirjaga Põllumajandusministeerium.

Keskkonnamõju strateegilise hindamise eesmärk

KSH ülesanne on kaasa aidata tasakaalustatud, Euroopa Liidu ja Eesti keskkonnapoliitikaga kooskõlas oleva rakenduskava koostamisele.

Keskkonnamõju strateegilise hindamise eesmärgid:

- keskkonnaküsimuste integreerimine rakenduskavasse;
- rakenduskava kooskõlla viimine EL keskkonnapoliitikaga;
- rakenduskava keskkonnamõtjude kaardistamine ning vastavalt sellele hinnangu andmine rakenduskava strateegilisele osale ja soovitude esitamine keskkonnamõtjude vähendamiseks;
- rakenduskava prioriteetsete suundade hindamine keskkonna seisukohast.

KSH läbiviimine

Keskkonnamõju strateegiline hindamine viiakse läbi vastavalt Põllumajandusministeeriumi ja InterAct Projektid & Koolitus OÜ vahelisele lepingule ja selle alusel koostatud käesolevale KSH programmile.

KSH korraldatakse samaaegselt Kalanduse Rakenduskava 2007-2013 koostamisega, analüüsides selle elluviimisega kaasnevat keskkonnamõju ning alternatiivseid võimalusi eesmärkide saavutamiseks.

Keskkonnamõju strateegilise hindamise osapooled:

Planeerimisdokumendi koostaja (Arendaja): Põllumajandusministeerium

KSH kontaktisik Põllumajandusministeeriumis: Kädi-Liis Kangur

Järelevalve teostaja: Keskkonnaministeerium.

Huvidatud isikud ja organisatsioonid: Rakenduskava elluviimine puudutab kogu ühiskonda. Selle koostamisse kaasatud riigiasutused ja nende roll, samuti kaasatud sotsiaalmajanduslike partnerorganisatsioonide nimekiri on esitatud rakenduskavas või selle lisades.

Hindaja (Ekspert): InterAct Projektid & Koolitus OÜ (kontaktisik: Maarja Unt)

Juhtekspert: Madis Metsur (KSH aruande koostamise juhendamine, programmi ja aruande esitlemine avalikel aruteludel - kogumahus kuni 40 tundi)

Ekspertid: Jaak Tambets, Rein Järvekülg, Meelis Tambets, Toomas Saat, Tiit Paaver (valdkonna ekspertid)

Tea Jänes ja Age Poom (KSH lõpparuande koostamine valdkonna ekspertidelt saadud sisendite põhjal)

KSH teostamisse kaasatakse vajadusel täiendavalt eksperte.

Kalanduse Rakenduskava elluviimise võimalik keskkonnamõju

Võimalike keskkonnamõtjude selgitamiseks tuleb analüüsida praegu kehtiva Riikliku Arengkava 2004-2006 hindamise kogemust ja teiste asjakohaste riiklike tegevuste praktikad, selgitamaks negatiivse keskkonnamõtju ilmumise võimalusi ja juhtusid. Erinevate arendustegevuste rahastamise kord EL fondidest peaks teoreetiliselt iseenesest välistama negatiivse keskkonnamõtjuga projektide rahastamise. Praktikast puudub sotsiaalmajanduslikule survele mõnelgi juhul vastukaaluna piisav haldussuutlikkus eri taseme keskkonnajuhtimises ja projektide sõelumises keskkonnakaitselisest aspektist. Keskkonnamõtju strateegiline hindamine aitab kaasa rakenduskava tasakaalustamisele keskkonnaaspektidest lähtudes ja seega kalanduse suunamisele säästvare arengule.

Arendaja poolt on rakenduskava elluviimise eeldatav keskkonnamõtju välja toodud "Eesti Kalanduse Strateegias 2007-2013" ja "Eesti Kalanduse Rakenduskavas 2007-2013" (täiendatav eelnõu).

KSH hindamise käigus tehakse ettepanekud keskkonnajuhtimise paremaks lõimimiseks rakenduskava elluviimise protsessi. Analüüsitakse keskkonnaindikaatorite asjakohasust ja tehakse ettepanekud uute indikaatorite seadmiseks (vajadusel) ja olemasolevate täpsustamiseks.

Olulist negatiivset piiriülest mõju ei ole ette näha, seega võib arengukava eeldatav piiriülene mõju olla positiivne või neutraalne. Seetõttu ei peeta vajalikuks naaberriikide esindajate kaasamist mõju hindamisse.

KSH läbiviimisel arvestatakse kavandatavate tegevuste võimalikku olulist keskkonnamõtju ning kaudset ja kuhjuvat mõju, samuti selgitatakse välja vastukäivate eesmärkide ja mõjuga tegevused.

Keskkonnamõtju strateegilise hindamise meetodika

KSH läbiviimisel lähtutakse kõigist asjaomastest Eesti õigusaktidest ning heast tavast. Määravaks õigusaktiks on KeHJS. Lisaks Eesti keskkonnaalastele õigusaktidele lähtutakse võimalusel väljatöötamisel olevatest Eesti Keskkonnastrateegiast aastani 2010 ja Eesti Keskkonnastrateegia eelnõust aastani 2030 ning Eesti Keskkonna-tegevuskava eelnõust aastateks 2007-2013.

Metodoloogias arvestatakse, et kavandatav keskkonnamõtju strateegiline hindamine peab vastama keskkonnamõtju strateegilise hindamise nõuetele (Euroopa Parlamendi ja Nõukogu direktiiv 2001/42/EÜ "Teatavate kavade ja programmide keskkonnamõtju hindamise kohta") ja struktuurifondide eelhindamise (*Ex-ante*) nõuetele. Metodoloogias lähtume ka Vabariigi Valitsuse 13. detsembri 2005. a määrusest nr 302 "Strateegiliste rakenduskavade liigid ning nende koostamise, täiendamise, elluviimise, hindamise ja aruandluse kord" ja Rahandusministeeriumi juhiseist "Strateegilise planeerimise käsiraamat" (2006).

Lähtutakse senistest Riikliku Arengkava hindamise kogemustest. Eelmise programmeerimisperioodiga võrreldes on vähenenud struktuurifondide arv, ühtsesse paketti on liidetud ka Ühtekuuluvusfond. Selgemaks on muutunud riigi eelarvestrateegia (RES) planeerimine ja sellega seotud struktuurifondide planeerimine. Aastateks 2004 - 2006 koostati varasemalt eraldiseisev Riiklik Arengukava (RAK) struktuurifondide kasutuselevõtuks. Euroopa Liidu eelarveperioodiks 2007-2013 koostatakse struktuurivahendite kasutamise strateegia

RES 2007-2010 koostamise raames ning RESi ühe osana. See muudab programmeerimise varasemaga võrreldes ülevaatlikumaks ning annab ka parema võimaluse keskkonnamõju hinnata.

KSH ehitatakse üles keskkonnamõju hindamise põhimõtetele, mille raames käsitletakse ratsionaalse otsustusprotsessi kõiki etappe, et siduda võimalikud keskkonnakaalutlused rakenduskava kõikidesse punktidesse.

Hinnatakse rakenduskava elluviimisega kaasnedavat võivat keskkonnamõju ja negatiivsete mõjude leevendusvõimalusi. Lisaks planeeritavale tegevusele esitatakse vajadusel alternatiive.

Tehakse ettepanekud rakenduskava positiivse keskkonnamõju suurendamiseks ja võimalike negatiivsete keskkonnamõjude vältimiseks. Kui seda ei ole võimalik sotsiaalmajanduslikel põhjustel teha, siis pakutakse välja põhimõttelised leevendus- ja kompensatsioonimeetmed, mille abil tuleb viia meetme keskkonnamõju vähemalt neutraalseks.

Käesoleval programmeerimis perioodil on täpsustatud Eesti Keskkonnastrateegia kuni 2010 aastani ja praegu on eelnõu staadiumis Eesti Keskkonnastrateegia kuni 2030 aastani ning Eesti Keskkonnategevuskava aastateks 2007-2013. KSH töörühm vahetab informatsiooni eelhindamise töörühmaga. Samas töötavad mõlemad hindamisrühmad iseseisvalt ning esitavad eraldi hinnanguaruanded.

Peamiseks väljakutseks 2007-2013 kavandamisel on majandusarengu lahtisidumine keskkonnaseisundi halvenemisest. Kuigi EL fondidest üldiselt ei rahastata negatiivse keskkonnamõjuga projekte, pole üksikprojektide negatiivne koosmõju muude arengutega välistatud. Seda eelkõige ebaühtlase haldussuutlikkuse ja avaliku sektori väljaarendamata keskkonnajuhtimissüsteemi foonil.

Alternatiivide hindamine ja võrdlus

Keskkonnamõju strateegilisel hindamisel kirjeldatakse rakenduskava elluviimisega kaasnedavat võivat keskkonnamõju, pakutakse välja leevendusvõimalused (alternatiivid) planeeritava tegevuse negatiivsete mõjude vähendamiseks ja riskide minimeerimiseks. KSH käigus hinnatakse rakenduskava strateegilisi eesmärke, valdkonna analüüsi ning vastavust prioriteetsetele suundadele. Vajadusel esitatakse muudatusettepanekud rakenduskava täiendamiseks.

Esitatakse ettepanekud keskkonnaaspektide paremaks sidumiseks rakenduskavasse ja rakenduskava koosõlla viimiseks EL ja Eesti keskkonnapoliitikaga. Kaardistatakse rakenduskava võimalikud keskkonnamõjud, hinnatakse selle prioriteetseid suundi keskkonna seisukohast. Antakse soovitusel võimalike keskkonnamõjude vähendamiseks.

Alternatiivide võrdlus ja parima alternatiivi valiku argumendid dokumenteeritakse keskkonnamõju strateegilise hindamise aruandes.

KSH aruandlus ja tulemuste arvestamine

Keskkonnamõju strateegilise hindamise esialgsed tulemused dokumenteeritakse KSH aruandes vastavalt KeHJSle.

Aruandele lisatakse avaliku arutelu protokoll, avalikustamisel esitatud küsimused, vastuväited ja ettepanekud. Kirjalikult laekunud küsimuste, ettepanekute ja vastuväidete ning nende vastuste, vastuväidete ja ettepanekute mitteamestamisel tuuakse ära mitteamestamise põhjused.

KSH aruanne sisaldab vastavalt KeHJS § 40 (4) sätetele vähemalt järgmist:

- 1) rakenduskava sisu ja peamiste eesmärkide iseloomustust;
- 2) rakenduskava seost muude asjakohaste strateegiliste planeerimisdokumentidega;
- 3) eeldatavalt mõjutatava keskkonna kirjeldust rakenduskava koostamise ajal ja alternatiivsete arengustsenaariumide korral, sealhulgas alternatiivide võrdlust ja tõenäolist arengut juhul, kui rakenduskava ellu ei viida;
- 4) rakenduskava elluviimisest lähtuvaid keskkonnaprobleeme, eelkõige neid, mis on seotud kaitsealade, kaitsealuste üksikobjektide ja liikidega;
- 5) rakenduskava jaoks olulisi rahvusvahelisi, Euroopa Liidu või riiklikke keskkonnakaitse eesmärke ja kirjeldust, kuidas neid eesmärke ja muid keskkonnakaalutlusi on rakenduskava koostamisel arvesse võetud;
- 6) hinnangut eeldatavalt olulise vahetu, kaudse, kumulatiivse, sünergilise, lühi- ja pikaajalise, positiivse ja negatiivse mõju kohta keskkonnale, sealhulgas inimese tervisele ning sotsiaalsetele vajadustele ja varale, bioloogilisele mitmekesisusele, populatsioonidele, taimedele, loomadele, pinnasele, vee ja õhu kvaliteedile, kliimamuutustele, kultuuripärandile ja maastikele, hinnangut jätmetekke võimaluste kohta ning mõju prognoosimise meetodite kirjeldust;
- 7) erinevate mõjude omavahelisi seoseid;
- 8) rakenduskava elluviimisega kaasneva olulise negatiivse keskkonnamõju vältimiseks ja leevendamiseks kavandatud meetmeid;
- 9) ülevaadet põhjustest, mille alusel valiti alternatiivsed arengustsenaariumid, mida rakenduskava koostamisel käsitleti;
- 10) ülevaadet sellest, kuidas saadi parim alternatiivne arengustsenaarium;
- 11) ülevaadet rakenduskava elluviimisega kaasneva keskkonnamõju strateegilise hindamise korraldamise, avalikkuse kaasamise ja konsultatsioonide tulemuste kohta;
- 12) ülevaadet raskustest, mis ilmnesisid keskkonnamõju strateegilise hindamise aruande koostamisel;
- 13) rakenduskava elluviimisega kaasneva olulise keskkonnamõju seireks kavandatud meetmete ja mõõdetavate indikaatorite kirjeldust;
- 14) ülaltoodud punktides 1–13 nimetatud teabe kokkuvõtet;
- 15) keskkonnamõju strateegilise hindamise programmi ja selle avaliku arutelu protokoll;
- 16) keskkonnamõju strateegilise hindamise aruande avaliku arutelu protokoll;
- 17) asutuste ja isikute ettepanekuid, vastuväiteid ja küsimusi ning ülevaadet nende arvestamisest või arvestamata jätmise põhjendustest.

KSH tulemuste põhjal täiendatakse vajadusel rakenduskava.

KSH aruanne esitatakse avalikuks aruteluks vastavuses KeHJSi § 41.

Keskkonnamõju strateegilise hindamise ajakava

KSH viiakse läbi neljas etapis vastavalt järgnevalt toodud ajakavale:

IKSH programmi väljatöötamine ja selle kohta arvamuste küsimine: oktoober 2006

IIKSH programmi avalikustamine ning täiendamine pärast avalikku ülespanekut ja arutelu: november 2006

- KSH programm avalik väljapanek (vähemalt 14 päeva)

- KSH programmi avalik arutelu
- KSH programmi täiendamine vastavalt avalikustamisel saabunud ettepanekutele

IIKSH läbiviimine ja KSH aruande algversiooni koostamine: detsember- jaanuar 2006

IVKSH lõpparuande avalikustamine ning täiendamine pärast avalikku ülespanekut ja arutelu: veebruar - märts 2006

- KSH aruande avalik väljapanek (vähemalt 21 päeva)
- KSH aruande avalik arutelu
- KSH programmi täiendamine vastavalt avalikustamisel saabunud ettepanekutele
- Lõpparuande esitamine

Ajakava üksikasjad nagu töömaterjalide läbivaatamise tähtajad, konsultatsioonide ajagraafik töörühmadega ja vajadusel partnerorganisatsioonidega, avalikustamise koosolekute ajad ja jms täpsustatakse programmi avalikustamise perioodil Põllumajandusministeeriumiga, arvestades rakenduskava koostamise ajakava.

Avalikustamine ja osapoolte kaasamine

Põllumajandusministeerium korraldab rakenduskava koostamist puudutavat üldist infovahetust, sh haldab vastavat võrgulehekülge oma serveris, korraldab meediategevust ja pressisuhtlust ning tegeleb rakenduskava spetsiifilise infovahetuse ja pressisuhtlusega.

Hindajad esitavad KSH programmi ja lõpparuande Põllumajandusministeeriumile (Arendaja), kes korraldab nende avalikustamise ja edastamise teistele asjaomastele ministeeriumidele.

Põllumajandusministeerium avalikustab rakenduskava eelnõud ning KSH programmi ja lõpparuande Põllumajandusministeeriumi veebiserveris asuval kodulehel.

Avalikustamise koosolekud protokollib Ekspert. Märkustele ja ettepanekutele rakenduskava osas vastab Arendaja, KSH osas Ekspert. Ekspert osutab Arendajale kaasabi avalikustamise läbiviimisel ja esitab oma seisukohad märkuste ning ettepanekute osas.

Huvitatud osapooltel on õigus saada KSH-ga seonduvat informatsiooni ning kaasa rääkida otsustusprotsessides. Avalikkust kaasatakse KSH protsessi läbi KSH programmi ja aruande avaliku arutelu. Huvitatutel on võimalik tutvuda KSH materjalidega KSH programmi ja aruande avalikel väljapanekutel ning jooksvalt Põllumajandusministeeriumi koduleheküljel.

Ülevaade programmi koostamise kohta

Programmi eelnõu korrigeeritakse Põllumajandusministeeriumi esindajate märkuste alusel.

KSH programmis kajastatud taustinformatsioon pärineb Eesti Kalanduse Strateegiast 2007-2013 ja Eesti Kalanduse Rakenduskava 2007-2013 tööversioonidest. Programmi eelnõus on toodud KSH osapooled, hindamismetoodika ja eesmärk, keskkonnamõju hindamise objekt ja ulatus, kaasneda võivad mõjud ja KSH ajakava, ning aruannete

koosseis. KSH programm on aluseks keskkonnamõju strateegilise hindamise läbiviimisele. Seda täiendatakse vajadusel vastavalt osapoolte ja avalikustamise käigus laekunud partnerorganisatsioonide ning avalikkuse ettepanekutele. Programm täiendatakse avaliku arutelu ja ülespaneku järgselt hindajate poolt koostöös rakenduskava koostajatega. Programmile lisatakse Keskkonnaministeeriumi poolt esitatud seisukohad programmi osas (vastavalt KeHJS § 36 (3)).

Lisa 2. KSH programmi täiendid

Täiend 1 „Eesti kalanduse rakenduskava 2007–2013“ keskkonnamõtjude strateegilise hindamise programmile

Rakenduskava elluviimisega kaasnev mõju ja mõjutatavad valdkonnad

Eesti kalanduse rakenduskavas kavandatud tegevused mõjutavad Läänemerd ja Eesti siseveekogusid ning nendes leiduvaid kalavarusid, rannikualasid ning teisi kalapüügi, vesiviljeluse ja/või kala töötlemisega tegelevaid Eesti piirkondi.

Kuigi Eesti kalalaevad tegutsevad rahvusvaheliste kokkulepete raames ka Atlandi ookeani ja Teravmägede püügipiirkondades, ei ole rakenduskavas kavandatavate tegevuste elluviimisel nimetatud piirkonnas negatiivset keskkonnamõtju ette näha. Seetõttu ei peeta vajalikuks naaberriikide esindajate kaasamist mõju hindamisse.

Erinevate arendustegevuste rahastamise kord EL fondidest peaks teoreetiliselt iseenesest välistama negatiivse keskkonnamõtjuga projektide rahastamise. Praktikas puudub sotsiaalmajanduslikule survele mõnelgi juhul vastukaaluna piisav haldussuutlikkus eri taseme keskkonnajuhtimises ja projektide sõelumises keskkonnakaitselisest aspektist. Keskkonnamõtju strateegiline hindamine aitab kaasa rakenduskava tasakaalustamisele keskkonnaaspektidest lähtudes ja seega kalanduse suunamisele säästvate arengule.

Kalandussektorist tulenev mõju keskkonnale on otseselt seotud keskkonnateadliku ja vastutustundliku käitumise või tegevusetusega keskkonna suhtes. Teisalt peegeldab kalanduse mõju keskkonnale ka kättesaadavate investeeringute suunamine ning maht.

KSH läbiviimisel arvestatakse kavandatavate tegevuste võimalikku olulist keskkonnamõtju ning kaudset ja kuhjuvat mõju, samuti tuuakse välja negatiivse keskkonnamõtju vältimiseks ja leevendamiseks ning positiivsete mõjtude suurendamiseks soovitatavad meetmed.

KSH protsessi raames tuuakse välja rakenduskava prioriteetsete telgede kaupa potentsiaalselt mõjutatavad valdkonnad ja mõju karakteristikud. Telgede kaupa tuuakse välja tegevuste võimalik mõju ohustatud ja kaitsealustele liikidele ning elupaikadele, kalavarudele, elusloodusele, energiasäästlikkusele, vee hüdromorfoloogilisele kvaliteedile, vee keemilisele kvaliteedile, õhukvaliteedile ja inimtervisele.

Täiend 2 „Eesti kalanduse rakenduskava 2007–2013“ keskkonnamõjude strateegilise hindamise programmile

„Eesti kalanduse rakenduskava 2007–2013“ keskkonnamõju strateegilise hindamise huvigrupid ning meetmed nende kaasamiseks KSH teostamisse

Eesti Kalanduse Rakenduskava 2007-2013 strateegilise hindamise huvitatud osapooled on KSH läbiviija hinnangul:

- Keskkonnaministeerium
- Keskkonnainspeksioon
- Veterinaar- ja Toiduamet
- Põllumajanduse Registrate ja Informatsiooni Amet
- TÜ Eesti Mereinstituut
- Eesti Mereakadeemia
- Eesti Kalurite Liit
- Eesti Kalakasvatajate Liit
- Eesti Vähikasvatajate Tulundusühistu
- Eesti Kaugpüüdjate Liit
- Eesti Kalaliit
- Eesti Kalaspordi Liit
- Eesti Roheline Liikumine
- Eesti Keskkonnaühenduste Koda
- kalandussektoris hõivatud isikud
- kalanduspiirkondade elanikkond
- kogu ühiskond

KSH koostamise käigus plaanitakse kaasata ekspertgrupi kõrval rakenduskava analüüsi ka huvigruppe (näit Eesti Kalaliit, Eesti Roheline Liikumine jne) läbi kirjalike arvamuste küsimise e-maili teel. Saadud arvamusi käsitletakse täiendavate alusmaterjalidena rakenduskava ja selle elluviimisega kaasnedavate mõjude hindamisel.

Täiendavalt planeeritakse KSH protsessi raames läbi viia KSH ümarlaud, mille eesmärgiks on huvitatud osapoolte üheaegne kaasamine KSH protsessi.

Huvigruppe kaasatakse vastavalt seadusandlusele ka KSH aruande avalikustamise protsessi, saates neile e-posti teel aruande avalikustamise kohta teated.

KSH aruande avalikustamine toimub vastavalt „Keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seadusele”.

Lisa 3. KSH programmi avaliku arutelu protokoll

Eesti kalanduse rakenduskava 2007–2013 keskkonnamõju strateegilise hindamise (KSH) programmi avaliku arutelu protokoll

Koosoleku aeg: 14. detsember 2006 kell 13.00-13.45

Koosoleku toimumiskoht: Põllumajandusministeeriumi suur saal

Osalejad:

Kädi-Liis Kangur (Põllumajandusministeerium)
Eve Külmallik (Põllumajandusministeerium)
Maarja Unt (InterAct Projektid & Koolitus OÜ)
Jana Maasik (Põllumajandusministeerium)
Madis Metsur (AS Maves)
Mehis Tamm (Põllumajandusministeerium)
Gunnar Lambing (Põllumajandusministeerium)

AEG	TEEMA	ESINEJA
13:00	Sissejuhatavad sõnad Avaliku arutelu eesmärk ja päevakava	Kädi-Liis Kangur
13.05	Eesti kalanduse rakenduskava 2007–2013 tutvustav ettekanne	Kädi-Liis Kangur
13.20	Eesti kalanduse rakenduskava 2007–2013 keskkonnamõjude strateegilise hindamise programmi tutvustav ettekanne	Madis Metsur
13.40	Küsimused ja ettepanekud: <i>Avaliku arutelu käigus ei esitatud ühtegi küsimust ega ettepanekut</i>	Diskussioon

Protokollis: Maarja Unt

Lisa 4. KSH ümarlual osalenute nimekiri

Eesti kalanduse rakenduskava 2007–2013 keskkonnamõju strateegilise hindamise ümarlaud

21. veebruaril 2007 kell 10-12 Põllumajandusministeeriumis

Osalejad

	Nimi	Asutus
1	Aarne Liiv	Eesti Kalakasvatajate Liit
2	Age Poom	InterAct Projektid & Koolitus
3	Ahto Järvik	Eesti Mereakadeemia merendusteaduskond
4	Ain Soome	Keskkonnaministeeriumi kalavarude osakond
5	Endrik Tõnsberg	Eesti Kalaspordi Liit
6	Eve Külmallik	Põllumajandusministeeriumi kalamajandusosakond
7	Herki Tuus	Keskkonnaministeeriumi kalavarude osakond
8	Jaak Tambets	Eesti Loodushoiu Keskus
9	Jana Maasik	Põllumajandusministeeriumi kalamajandusosakond
10	Juhani Papp	Põllumajandusministeeriumi kalamajandusosakond
11	Maarja Unt	InterAct Projektid & Koolitus
12	Madis Reinup	Põllumajandusministeeriumi kalamajandusosakond
13	Margit Kivimäe	KIKi metsanduse, jahinduse ja kalanduse programispetsialist
14	Margus Rätsepp	Põllumajanduse Registrate ja Informatsiooni Ameti kalandustoetuste büroo
15	Markus Vetemaa	TÜ Eesti Mereinstituudi kalabioloogia ja kalanduse osakond
16	Mati Sarevet	Eesti Kaugpüüdjate Liit
17	Meelis Tambets	Eesti Loodushoiu Keskus
18	Mehis Tamm	Põllumajandusministeeriumi kalamajandusosakond
19	Taavi Nuum	Eesti Roheline Liikumine
20	Tea Jänes	InterAct Projektid & Koolitus
21	Tiiu Kupp	Eesti Kalapüüdjate Ühing
22	Toivo Orgusaar	Eesti Kalurite Liit
23	Toomas Tamm	Eesti Kaugpüüdjate Liit
24	Urmas Pirk	Peipsi Alamvesikonna Kalurite Liit
25	Valdur Noormägi	Eesti Kalaliit
26	Vello Nurmis	Eesti Mereakadeemia merendusteaduskond

Lisa 5. Rakenduskavas kavandatavate tegevuste võimaliku kaasneva keskkonnamõju hindamise tabelid

Rakenduskava üldisest tasemest tulenevalt on alljärgnevad hindamistabelid pigem illustratiivse loomuga. Hindamistabelites on toodud välja rakenduskavas nimetatud võimalikud rahastatavad **tegevused**. Kui tegevuste juures on nimetatud ka täpsustused alltegevustena, on mõju hindamisel käsitletud viimaseid. Välja on toodud olulisemad keskkonnamõjud. Otseste ja kaudsete mõjude koosesinemisel on tabelis käsitletud otseseid olulisemaid keskkonnamõjusid. Kaudseid mõjusid on käsitletud mõjuhindamise peatükis (7.2) ja olulisemad neist on toodud välja märkuste lahtris. Iga tegevuse puhul on vaadeldud potentsiaalseid **mõju valdkondi**, milles tegevuse keskkonnamõju võib avalduda. „1“ tähistab mõju olemasolu vastavas valdkonnas, „0“ tähistab mõju puudumist.

Mõju karakteristikutena on välja toodud kuus suurust.

Mõju **suund** näitab, kas tegemist on positiivse („+“) või negatiivse („-“) keskkonnamõjuga. „0“ tähistab mõju puudumist.

Otsese iseloomuga mõju tähistab „O“, **kaudse** iseloomuga mõju „K“.

Mõju **ruumiline ulatus** on jaotatud nelja klassi: 1 – lokaalne, 2 – piirkondlik, 3 – üle-eestiline mõju, 4 – mõju Läänemere traalpüügi aladel. Üle-eestiline ja Läänemere traalpüügi alade mõju ulatus sisaldavad nii lokaalset kui ka piirkondlikku mõju. Mõju puudumist tähistab „-“.

Mõju **ajaline kestus** on samuti jaotatud nelja klassi: 1 – lühiajaline mõju ehk kuni üks aasta, 2 – keskmise kestusega mõju ehk kuni programmiperioodi lõpuni (mõju olemasolu nii kaua, kuni kestab vastav rahastamine programmiperioodi jooksul), 3 – pikaajaline mõju, 4 – pöördumatu mõju. Mõju puudumist tähistab „-“.

Mõju **kumuleeruvuse** all peetakse alljärgnevalt silmas mõju kuhjumist ajas nt positiivse tagasisidemehhanismi kaudu. Kumuleeruvuse olemasolu tähistab „1“, puudumist „0“. Mõju enda puudumist tähistab „-“. Erinevate tegevuste koosmõjul tekkivat mõju kuhjumist siin ei käsitleta, vastav teema on tähelepanu all mõjuhindamise peatükis (7.2).

Mõju **suurus/tugevus** on toodud skaalal 1...3, mõju puudumist tähistab „-“. Juhtu, kus mõju suurus/tugevust ei ole võimalik olemasolevale infole tuginedes välja tuua, on tabelis tähistatud küsimärgiga. Mõju suurus/tugevust mõjutab investeeringute maht (ja põhjalikkus) vastavasse meetmesse/tegevusse.

Mõju **olulisust** võib käsitleda ühest küljest erinevate karakteristikute koondnäitajana, teisalt peegeldab see koos mõju suunaga tegevuse prioriteetsust või ebasoovitavust keskkonna seisukohalt. Mõju olulisus on toodud skaalal 1...3. Mõju puudumist tähistab „-“.

Juhul, kui vastava tegevusega võivad kaasneda erineva olulisusega nii positiivsed kui ka negatiivsed keskkonnamõjud, kuid mida ei ole võimalik olemasolevale infole tuginedes hinnata, on olulisuse lahtrisse märgitud „*“.

I telg – kalalaevastiku kohandamine

Tegevus	Mõju valdkonnad								Mõju karakteristikud					Märkused		
	I n i t e r v i s	Õ h u k v a l i t e e t	V e e k e e m i l i n e k v a l i t e e t	V e h ü d r o m o r f o l o o g i l i n e k v a l i t e e t	E n e r g i a s ä ä s t l i k k u s	E l u s l o o d u s	K a l a v a r u d	O h u s t a t u d j a k a i t e a l u s e d l i i d n i n g e l u p a i g a d	S u u n d (+/-)	O t s e n e /k a u d n e (O/K)	R u u m i l i n e u l a t u s (1 – k o h a l i k, 2 – p i r k o n d l i k, 3 – ü l e r i g i l i n e, 4 – L ä n e m e r e t r a a p ü ü g i a l a d)	A j a l i n e k e s t u s (1 – k u m i ü k s a a s t, 2 – p r o g r a m m e r i o o d i j o o k s u l, 3 – p i k a j a l i n e, 4 – p ö ö r d u n a t u)	K u m u l e e r u v u s a j a s (0/1)		S u u r u s /t u g e v u s (1...3)	O u l i s u s (1..3)
Kalalaevade moderniseerimine																
Mootorite vahetamine	0	1	1	0	1	0	0	0	+	O	3, 4	3	0	1	1	Mõju inimtervisele samuti olemas vaiksema töörežiimi tõttu.
Ohutuse, töö- ja hügieenitingimuste parandamine	1	0	0	0	0	0	0	0	+	O	3, 4	2, 3	0	2	2	
Tootekvaliteedi parandamine	0	0	1	0	0	1	1	1	+	O	3, 4	2	1	?	3	Eeldame selektiivsemate püügitehnoloogiate kasutuselevõttu, sellisel juhul on keskkonnamõju positiivne, vastasel korral mõju neutraalne.
Väikesemahuline rannapüük															*	
Püügitegevuse lõplik peatamine laevadel, millised on hõlmatud püügivõimsuse reguleerimise kavaga																Kaudse mõjuna võib välja tuua, et initsiatiiv illegaalseks püügiks võib väheneda.
Kalalaevastiku utiliseerimine	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	-	-	-	-	-	Otsene mõju energiasäästlikkusele ja õhu kvaliteedile ning kaudne mõju häirimise vältimise kaudu

II telg – vesiviljelus, sisevete kalandus, kalandustoodete töötlemine ja turustamine

Tegevus	Mõju valdkonnad								Mõju karakteristikud					Märkused				
	I n i m i t e r v i s	Õ h n k v a l i t e e	V e e k e e m i l i n e k v a l i t e e	V e h ü d r o m o r f o l o o g i l i n e k v a l i t e e	E n e r g i a s ä ä r l i k k u s	E l u s l o o d u s	K a l a v a r u d	O h u s t a t u d j a k a i t s e a l u s e d l i i g i d n i n g e l u p a i g a d	S u u n d (+/-)	O t s e n e /k a u d n e (O/K)	t r a a p ü ü g i a l a d	R u u m i l i n e u l a t u s (1 – k o h a l i k, 2 – p i r k o n d l i k, 3 – ü l e r i g i l i n e, 4 – L ä n e m e r e	A j a l i n e k e s t u s (1 – k u n i t i k s a a s t a, 2 – p r o g r a m m p e r i o o d i j o o k s u l, 3 – p i k a j a l i n e, 4 – p ö ö r d u m a t u)		K u m u l e e r u v u s a j a s (0/1)	S u u r u s /t u g e v u s (1...3)	O u l i s u s (1..3)	
Vesiviljeluse investeeringud tootmisvahendite ehitamisele, laiendamisele, uuendamisele ja seadistamisele																		
Investeeringud töö- ja hügieenitingimuste parandamiseks	1	0	0	1	0	0	0	0	+	0		1	2, 3	0	2	2		
Investeeringud loomatervishoiu parandamiseks	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-		-	-	-	-	-		Eeldame, et selle tegevuse raames ei tegeleta imporditud asustusmaterjali kaudu sisse tulla võivate kalahaiguste leviku ennetamisega/ nakkusohuga elusloodusele.
Investeeringud tootekvaliteedi parandamiseks	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-		-	-	-	-	-		
Investeeringud negatiivse keskkonnamõju vähendamiseks	1	0	1	1	1	1	1	1	+	0		2	2, 3	1	2	3		Inimtervisele avaldab kaudset mõju. Mõju energiasäästlikkusele on pigem negatiivne: suurenda võib tehnoloogiliste seadmete ja sealjuures energia kasutus.

Sisevetel opereerivate kalalaevade moderniseerimine																			
	Ohutuse, töö- ja hügieenitingimuste parandamine	1	0	0	0	0	0	0	0	+	O	2	2, 3	0	2	2	Juhul, kui selle tegevuse alla kuulub ka mootorite vahetus, siis on mõju sarnane Läänemere traallaevade mootorivahetuse mõjudega: mõjub positiivselt energiasäästlikkusele, õhukvaliteedile ja kaudselt ka inimtervisele. Mõju olulisus (2) oleks suurem kui Läänemere puhul, sest sisevete puhverdusvõime on mere omast väiksem.		
	Tootekvaliteedi parandamine	0	0	1	0	0	1	1	1	+	O	2	2	1	?	3	Eeldame selektiivsemate püügitehnoloogiate kasutuselevõttu, mis puhul on keskkonnamõju positiivne, vastasel korral mõju neutraalne.		
Sisevete kalandusega seotud rajatiste ja varustuse soetamine ning moderniseerimine																	* Mõju võib olla nii positiivne kui ka negatiivne. Negatiivne mõju väljenduks uute rajatistega kaasnevas eluslooduse muutmises ja ressursikasutuses. Kui rajatised on kavandatud veekeskonda, võivad need ohustada vee-elupaiku ja avaldada seega mõju ka kalavarudele.		
Kalandustoodete töötlemise ja turustamise investeeringud, mis on suunatud ettevõtete konkurentsivõime tõstmisele, sh investeeringud tehnoloogiasse ja seadmetesse																			
	Investeeringud tootearenduseks	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	-	-	-	-	-			

Investeeringud kalatöötlemisnõuete täitmiseks	1	0	1	0	0	1	0	0	+	0	1, 2	2	0	?	2	Eeldame ka keskkonnanõuete täitmisele suunatud investeeringute tegemist, sellisel juhul on keskkonnamõju positiivne, vastasel korral neutraalne.
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	------	---	---	---	---	--

III telg – üldist huvi pakkuvad meetmed

Tegevus	Mõju valdkonnad							Mõju karakteristikud							Märkused		
	I B I T E R V I S	Õhukvaliteet	Vee keemiline kvaliteet	Vee hüdro-morfoloogiline kvaliteet	Energiasäästlikkus	Elusloodus	Kalavarud	Ohustatud ja kaitsesalused liigid ning elupaigad	Suund (+/-)	Otsene/kaudne (O/K)	Läänemere traalpüügi-alad	Ruumiline ulatus (1 – kohalik, 2 – piirkondlik, 3 – üleriigiline, 4 – Läänemere traalpüügi-alad)	Ajaline kestus (1 – kuni üks aasta, 2 – programmeeritud perioodi jooksul, 3 – pikaajaline, 4 – pöördumatu)	Kummuleeruvus ajas (0/1)		Suurus/ugevus (1...3)	Olulisus (1..3)
Olemasolevate kalasadamate moderniseerimine																*	
Ühistegevus (sh toetused tootjaorganisatsioonide alustamiskulude ja tegevuskulude ja katmiseks)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-		-	-	-	-	-	
Kalandustoodetele uute turgude leidmine (eelkõige turu-uuringute, reklaamikampaaniate läbiviimise ja messidel osalemise toetamise kaudu)	0	0	0		0	0	0	0	0	-		-	-	-	-	-	

Veeloomastiku ja -taimestiku kaitse ja arendamine																		
	Kudealade taastamine	0	0	1	1	0	1	1	1	+	O	3	2	1	?	3		
	Erialaoskuste parandamine	0	0	1	1	0	1	1	1	+	O	3	2	1	2	2	Eeldame, et erialaoskuste parandamise käigus sektoris hõivatute keskkonnateadlikkus ja vastutustundlikkus tõuseb, mille tulemusel väheneb ka sektori negatiivne keskkonnamõju.	
	Merepõhjast püügi vahendite eemaldamine	0	0	1	1	0	1	1	1	+	O	1	2	0	?	3	Eeldatud on, et tegevus laieneb ka siseveekogudele. Väga oluline mõju Peipsil, merealadel vähem oluline.	
	Investeeringud jäätme käitlusse	0	0	1	0	0	1	0	0	+	O	1	2,3	0	2	2		
	Partnerluse edendamine teadlaste ja kalandussektori vahel	0	1	1	1	0	1	1	1	+	O	3	2,3	1	?	3	Eeldame loodusteadlaste kaasamist, sellisel juhul on keskkonnamõju positiivne. Vastasel juhul ei ole mõju suund ja olulisus teada.	
	Pilootprojektid															*	<i>Ennustamatu</i>	

IV telg – kalanduspiirkondade jätkusuutlik areng

Tegevus	Mõju valdkonnad								Mõju karakteristikud				Märkused				
	Õhukvaliteet	Vee keemiline kvaliteet	Vee hüdro-morfoloogiline kvaliteet	Energiäsäästlikkus	Elustloodus	Kalavarud	Ohustatud ja kaitsealused liigid ning elupaigad	Suund (+/-)	Otsene/kaudne (O/K)	traalpiügiomad	Läänemere	Ruumiline ulatus (1 – kohalik; 2 – piirkondlik; 3 – üleriigiline; 4 –		Ajaline kestus (1 – kuni üks aasta, 2 – programmiperioodi jooksul, 3 – pikaajaline, 4 – pöördumatu)	Kumuleeruvus ajas (0/1)	Suurus/tugevus (1..3)	Olulisus (1..3)
Kalandustoodetele väärtuse lisamine (toetus väiksemahulise rannapüügi ja sisevete kalanduses kasutatavate väiketöötlemiseks mõeldud rajatiste püstitamiseks, laiendamiseks, seadmestamiseks ja uuendamiseks)																*	
Väiksemahulise kalandusega seotud infrastruktuuri ja väikestele kalandusega tegelevatele kogukondadele kasulike teenuste toetamine (toetus väiksemahulise rannapüügi ja sisevete kalanduses kasutatavate rajatiste, eelkõige lautri- ja																*	Negatiivne mõju võib esineda surve tõttu elupaikadele (nt lautri- ja lossimiskohtade rajamise või laiendamise puhul).

lossimiskohtade ehitamiseks ja rekonstrueerimiseks)																				
Kutseoskuste ja töösaamisvõimaluste edendamine ja parandamine		0	0	1	0	0	1	1	1	+	O		3		2	1	2	2		Eeldame, et kutseoskuste parandamise käigus sektoris hõivatute keskkonnateadlikkus ja vastutustundlikkus tõuseb, mille tulemusel väheneb ka sektori negatiivne keskkonnamõju.
Kalanduspiirkondade turismi, elukeskkonna kaitse ja atraktiivsuse säilitamise ning suurendamisega seotud tegevuste toetamine																				
	Kalandusega tegelevate rannakülade taaselustamine ja arendamine	0	0	0	0	0	1	0	0	-	O		1		2, 3, 4	1	?	1		Suurema tõenäosusega ilmnevad negatiivsed kui positiivsed keskkonnamõjud. Kaudselt võib mõju turismi suunamise ja ohjamise kaudu olla positiivne.
	Loodus- ja arhitektuuripärandi kaitse ja edendamine	0	0	0	0	0	1	0	0	+	O		1		2	0	?	2		
Majandustegevuse ümberstruktureerimine ja ümbersuunamine, eriti ökoturismi arendamiseks																			*	Suurema tõenäosusega ilmnevad negatiivsed kui positiivsed keskkonnamõjud, kuid ennustamatu. Kaudselt võib mõju turismi suunamise ja ohjamise kaudu olla positiivne.
Loodus- või tööstuskatastroofidest kahjustatud kalandussektori tootmispotentsiaali taastamine																			*	

Lisa 6. KSH aruande avalikustamise koosoleku protokoll

Koosoleku aeg: 8. mai 2007 kell 12.00-14.00

Koosoleku toimumiskoht: Põllumajandusministeeriumi väike

AEG	TEEMA	ESINEJA
12:00	Sissejuhatavad sõnad Avaliku arutelu eesmärk ja päevakava Kohalolijate tutvustamine	Madis Reinup
12.10	Euroopa Kalandusfondi 2007-2013 rakenduskava tutvustav ettekanne	Juhani Papp
12.20	<p>Küsimused ja ettepanekud:</p> <p>Küsimus - Taavi Nuum (Eesti Roheline Liikumine): Rakenduskava on valitsuse poolt juba heaks kiidetud. Kuivõrd võetakse arvesse veel KSH käigus tehtud ettepanekuid.</p> <p>Vastus - Juhani Papp (Põllumajandusministeerium): Komisjonile ei esitata rakenduskava lõplikku versiooni. Järgnevad läbirääkimised. Tekst ei ole suletud ning kõiki ettepanekuid on võimalik veel arvestada.</p> <p>Küsimus – Valdur Noormägi (Kalaliit): Telgedevaheline rahajaotus on valitsuse poolt kinnitatud. Samas ei ole sel teemal kolmanda sektoriga diskussiooni olnud. Ootaks demokraatlikku protsessi, kus huvigruppidega ka rahajaotus läbi arutatakse.</p> <p>Vastus – Madis Reinup (Põllumajandusministeerium): Rakenduskava on valitsuses kinnitatud selleks, et sellel teemal saaks Komisjoniga läbirääkimisi alustada. Rakenduskava komisjoniga läbiarutatud versiooniga minnakse uuesti valitsusse. Seega ei ole rakenduskava lõplikult lukus.</p> <p>Küsimus - Taavi Nuum (Eesti Roheline Liikumine): Eelarveperiood on pikk 2007-2013 – millal rakenduskava siis nõ „lukku pannakse” nii et sinna enam parandusi teha ei saa.</p>	Diskussioon
	Vastus – Madis Reinup (Põllumajandusministeerium): Lõplikult valmib dokument siis kui Komisjon selle kinnitab. Ka aastal 2010 on plaanis dokument uuesti üle vaadata ning vajadusel muutuseid sisse viia.	
12.50		Madis Metsur

	Eesti Kalandusfondi 2007-2013 Eesti rakenduskava keskkonnamõjude strateegilise hindamise aruannet tutvustav ettekanne	
13.10	<p>Küsimused ja ettepanekud: Madis Reinup (Põllumajandusministeerium): kirjalikke kommentaare ja ettepanekuid avalikustamise käigus ei laekunud.</p> <p>Küsimus - Taavi Nuum (Eesti Roheline Liikumine): Eesmärk „Kala suurenev tarbimine” – seda saab rakendada ainult bioloogiliselt heas seisukorras liikide puhul. Ohustatud liikide puhul seda rakendada ei tohiks. Tuleks sätestada mis on eesmärk heas ja halvas seisukorras liikide puhul. Teiseks – KSHs ei ole käsitletud ookeanidel kalastamist – kaugpüügi mõju ookeanielustikule. Eriti viimasel aastal on see probleemiks kujunenud Eesti lipu all sõitvate laevade puhul.</p> <p>Vastus – Madis Metsur (KSH juhtekspert, AS Maves): Leiame, et antud dokumendi tasemel heas seisukorras ja ohustatud liikide puhul antud dokumendi tasemel vastuolu ei ole. Täpsete ettekirjutuste jaoks on dokument liiga üldine. Eeldatakse seda, et järgitakse olemasolevat seadusandlust. Täpsed limiidid jagab ju ära Keskkonnaministeerium.</p> <p>Vastus – Jaak Tambets (KSH ekspert, MTÜ Eesti Loodushoiu Keskus): Ohustatud seisundis olevate kalaliikide osas on mure mõistetav. Siiski eeldatakse aruandes, et järgitakse kehtivat seadusandlust, seega ei tohiks viidatud probleeme tekkida. Teatud kalaliikide püüki reguleeritakse ka rahvusvahelisel tasemel. Seega on see pigem järelevalve küsimus.</p> <p>Kommentaari - Taavi Nuum (Eesti Roheline Liikumine): Ressursivajadus sõltub ka majanduskeskkonnast – kui loome võimalused läbi investeeringute siis suureneb ka ressursivajadus ning tekib põhjus limiite tõsta.</p> <p>Vastus – Jaak Tambets (KSH ekspert, MTÜ Eesti Loodushoiu Keskus): Üldsõnaliselt on põhimõtte dokumendis kirjas.</p> <p>Vastus – Madis Reinup (Põllumajandusministeerium): Vastuseks ookeanielustikuga seotud küsimusele – Kaugpüük on rakenduskavas sees seoses kalalaevastiku moderniseerimise ja selektiivsete püügivahenditega. Seega peaks mõju olema eelkõige positiivne. Keskkonnaministeerium tegeleb sellega pidevalt, et kaugpüüki keskkonnasõbralikumaks muuta.</p> <p>Kommentaari – Madis Metsur (KSH juhtekspert, Maves AS): Sisevete osas on riigi tasemel infot palju, merega aga alles hakatakse tegelema. Seejuures loodetakse veemajanduskavadele.</p>	Diskussioon

	<p>Kommentaar – Jaak Tambets (KSH ekspert, MTÜ Eesti Loodushoiu Keskus): Veemajanduskavadega on kaetud vooluveekogud, jõed, vähem järved. Meredeni alles jõutakse. Veemajanduskavadesse peaks kindlasti ka kalandussektor oma probleeme sisse kirjutama. Enamikke liike ei saa ju hästi kaitsta ilma elupaiku kaitsmata. Antud KSH omapära seisnes selles, et hinnatav dokument on väga üldine, samas sõltub kalandus korraga paljude teiste sektorite näit veesektori arengust. KSH tulemus on üldiselt positiivne – suuri keskkonnaohtusid rakenduskava puhul ei näe. Valdkonna eripära – see on Eestis reguleeritud kahe ministeeriumi poolt. Ka keskkonnaministeeriumil on kalandussektorile oluline mõju. Palju kokkupuutepunkte on ka näit elukeskkonna arendamise rakenduskavaga.</p> <p>Ettepanek - Herki Tuus (Keskkonnaministeerium): Plaan on Põlulasse rajada karantiiniplokk, kuhu tuua loodusest kalu. Mõistlik oleks rajada karantiiniplokk kaubakalale. Käesoleva KSH puhul on see välistatud. Milline oli see ekspert, kes selle KSH puhul välistas? Rakenduskavas on antud lause lk 52.</p> <p>Vastus – Jaak Tambets (KSH ekspert, MTÜ Eesti Loodushoiu Keskus): Vastutuse antud lause eest võtab ekspertgrupp. Ei ole plaanis välistada karantiiniasutuse loomist, vaid seda soovitada. Soovitame antud juhul mõelda suletud süsteemiga kalamajandile kaubakala puhul.</p> <p>Ettepanek - Herki Tuus (Keskkonnaministeerium): Määruse järgi on karantiiniploki nõuded nii karmid, et sisuliselt ongi tegemist suletud süsteemiga. Soovitame antud sõnastust pehmendada järgnevalt. Soovitame lk 52 teisest lõigust esimese lause teise poole „... , kuid siinkohal on väga oluline õige asukohavalik” välja jätta. Lisaks sellele soovitame välja jätta ka teise lause teise poole „...ei saa nt profülaktiline karantiiniblokk ja asutusmaterjalidega tegelevad kasvandused olla vahetus naabruses”. Soovitame antud lõigu sõnastada järgnevalt: „ Karantiiniblokkides kasutatavad tehnoloogia ja ohutusnõuded peavad vältima haigustekitajate levimise ümbritsevasse keskkonda”.</p> <p>Vastus- Jaak Tambets (KSH ekspert, MTÜ Eesti Loodushoiu Keskus): Soositakse siiski suletud, korduva veekasutusega karantiiniplokki. Kohtumisest PRIA-ga. Meie eesmärk on looduslike veekogude kalastiku kvaliteedi säilitamine.</p> <p>Ettepanek – Kaire Märten (Keskkonnaministeerium): Paar täpsustust aruande osas –</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) soovitame lk 35 välja võtta viite Gdanski konventsioonile, sest see ei kehti enam 2) lk 44 eemaldada lause kus on öeldud, et Eesti on 	
--	--	--

	<p>NEAFC liige</p> <p>3) soovitame võtta maha lk 44 teise lause ning sõnastada see järgnevalt „Peamised kaugpüügi piirkonnad on Loode- ja Kirde-Atland.”</p> <p>Vastus - Jaak Tambets (KSH ekspert, MTÜ Eesti Loodushoiu Keskus): Arvestame tehtud ettepanekutega.</p> <p>Kommentaar – Madis Reinup (Põllumajandusministeerium): Rakenduskava on üldine, seega on mõistetav, et KSH raames ei saa väga konkreetseid ettepanekuid teha. KSH jääb kindlasti suuniseks meetmete ettevalmistamisel. Alati tuleb teha teatav valik – kas majanduskasv või hea keskkonnaseisund. Eeldame, et kehtivat seadusandlust täidetakse. Selge on see, et konkreetne mõju peaks välja tulema tegevuste tasemel. Indikaatoreid on alati raske seada. Palju indikaatoreid määratakse ka muude dokumentide raames, seega ei ole alati mõtet dubleerida. Seega ei ole päris kõiki indikaatoreid võimalik rakendada.</p> <p>Küsimus – Tiit Merenäkk (Häädemeeste Rohelised): Kas võõrliikide agressioonile tehakse seiret?</p> <p>Vastus – Jaak Tambets (KSH ekspert, MTÜ Eesti Loodushoiu Keskus): Võõrliikide seire on kindlasti olemas, seda Keskkonnaministeeriumi töökavades.</p> <p>Kommentaar - Jaak Tambets (KSH ekspert, MTÜ Eesti Loodushoiu Keskus): Kui KSH meetmete planeerimisel KSH-ga arvestatakse, siis on dokument oma eesmärgi täitnud. Alati on odavam valesid otsuseid vältida, kui negatiivseid tulemusi likvideerida. KSH eesmärk on osutada võimalikele ohtudele.</p> <p>Kommentaar - Tea Jänes (KSH ekspert, Tartu Ülikool): Suur mure on see, et perioodil 2007-2013 on võimalusi rohkem – samas paljud nõuded mis praegu on soovituslikud muutuvad mingi aja pärast kohustuslikuks. Tasuks kohe hakata keskkonnanõuetega arvestama, sest võimalik, et siis kui need kohustuslikuks muutuvad ei ole enam raha, et nõuetega vastavusse viia.</p> <p>Kommentaar – Madis Reinup (Põllumajandusministeerium): Kindlasti püüame selles osas võimalikult palju ettevõtteid abistada.</p>	
--	---	--

Protokollis: Maarja Unt

Lisa 7. KSH aruande avalikustamise käigus laekunud ettepanekud

Kirjalikke kommentaare ja ettepanekuid avalikustamise käigus ei laekunud.